

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΣ ΕΜΠ

ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΜΠ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΥΜΗΤΤΟΥ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2010

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σχολή Αρχιτεκτόνων
Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας
Εργαστήριο Χωροταξίας και Οικιστικής Ανάπτυξης
e-mail: rpud@arch.ntua.gr

Ομάδα Έρευνας: Σοφία Αυγερινού-Κολώνια, Καθ. ΕΜΠ (Επιστ. Υπεύθ.)
Μαρία Καλαντζοπούλου, Σοφία Νικολαΐδου, Παναγιώτα Τσολακάκη, Υποψ. Διδάκτορες ΕΜΠ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ	1
ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΑΡΤΩΝ	3
ΠΙΝΑΚΕΣ	3
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ	16
2.1.1 Γενική επισκόπηση	16
2.1.2 Μεθοδολογία αποτύπωσης υφιστάμενης κατάστασης	17
2.2 Δάση και δασικές εκτάσεις, εκτάσεις που καλύπτονται από βλάστηση	19
2.2.1 Οικοσύστημα Χαλεπίου Πεύκης (<i>Pinus halepensis</i>)	19
2.2.2 Οικοσύστημα Τραχείας Πεύκης (<i>Pinus brutia</i>)	20
2.2.3 Οικοσύστημα Αείφυλλων Πλατύφυλλων	21
2.2.4 Πανίδα	22
2.2.5 Καμένες εκτάσεις	23
2.2.5.1 Περιοχές αναδασώσεων	23
2.2.5.2 Δίκτυα Πυροπροστασίας/Πυρασφάλεια	25
2.2.6 Αγροτικές εκτάσεις	26
2.2.7 Χορτολιβαδικές εκτάσεις	26
2.2.8 Σπήλαια	27
2.2.9 Ρέματα	27

2.2.10	Εξόρυξη- Λατομεία	28
2.2.11	Οικιστική ανάπτυξη	30
2.2.12	Βιομηχανικές και βιοτεχνικές χρήσεις	30
2.2.13	Μεταφορικά δίκτυα	31
2.2.14	Ειδικές χρήσεις	32
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΥΜΗΤΤΟΥ	34
3.1	Αυθαίρετη Δόμηση	35
3.2	Βιομηχανικές και βιοτεχνικές χρήσεις	37
3.3	Εγκαταστάσεις ΔΕΗ	37
3.4	Ιδιοκτησιακό καθεστώς	38
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	44
4.1	Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Υμηττού	44
4.2	Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής (ΡΣΑ)	46
4.3	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) Μεσογείων	48
4.4	Υφιστάμενα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) των γειτονικών δήμων	50
4.5	Περιοχές προστασίας της φύσης	51
4.6	Βιοποικιλότητα	53
4.7	Προστατευόμενες περιοχές πολιτισμικού κι αρχαιολογικού ενδιαφέροντος	54
4.8	Φορείς προστασίας και δραστηριοποίησης	55
4.9	Πρόσφατες προτάσεις θεσμικής αναθεώρησης του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου	56
4.9.1	Σχέδιο Νόμου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας	56
	4.9.1.1 Φυσικό περιβάλλον - προστασία ορεινών όγκων (Άρθρο 21)	56

4.9.1.2	Σημαντικά οδικά έργα	57
4.9.1.3.	Πολιτισμικό περιβάλλον – Βασικές πεζοπορικές διαδρομές	63
4.10	Προτάσεις επικαιροποίησης του Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία του Υμηττού	64
4.10.1	Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία του Υμηττού (20.08.2009)	65
4.10.2.	Σχέδιο προεδρικού διατάγματος για την Προστασία ορεινού όγκου Υμηττού (20.05.2010)	67
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΤΟΥ ΥΜΗΤΤΟΥ: ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	69
5.1	Θετικές ρυθμίσεις	69
5.2	Αρνητικές ρυθμίσεις	70
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΙΛΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	75
6.1	Θεσμικό Πλαίσιο	75
6.2	Διαχείριση	76
6.3	Χρήσεις	77
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	79
	Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΠΙΣΚΟΠΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ	85
	ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	88
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	90
	ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ	94

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Α/Κ	Ανισόπεδος Κόμβος
ΑΝΔΗΠ	Αναπτυξιακή Δήμων Πειραιά
ΑΟΟΑ	Αυτόνομος Οικοδομικός Οργανισμός Αξιωματικών
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΣΜ	Αριθμός Σπηλαιολογικού Μητρώου
ΒΙΟΠΑ	Βιοτεχνικό Πάρκο
ΒΙΠΕ	Βιομηχανικές Περιοχές
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΓΣΠ	Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (GIS)
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΖΕΑ	Ζώνη Ελεγχόμενης Ανάπτυξης
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΚτΠ	Κοινωνία της Πληροφορίας, Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα
ΚΥΤ	Κέντρο Υπερυψηλής Τάσης ΔΕΗ
ΜΑΜ	Μελέτη Ανάπτυξης Μετρό
ΜΠΕ	Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΔΕΠ	Οργανισμός διοίκησης και διαχείρισης της εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας
ΟΡΣΑ	Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΡΣΑ	Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας
ΣΔΙΤ	Συμπράξεις Δημοσίου –Ιδιωτικού Τομέα
ΣΓΔ	Σχέδιο Γενικής Διάταξης
σ.δ.	Συντελεστής δόμησης

ΣΔΑΜ	Στρατιωτική Διοίκηση Ανατολικής Μεσογείου
ΣΠΑΥ	Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού
ΣΧΑΕ	Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης Ενότητας
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης
ΣΑΑΚ	Σύλλογος Αποκατάστασης Ακτημόνων Καλλιεργητών
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
ΥΠ.ΠΟ	Υπουργείο Πολιτισμού
Υ.Μ.Ε.	Υπουργείο Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων
ΦΕΑ	Φιλοδασική Ένωση Αθηνών
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΑΡΤΩΝ

- Χάρτης 1:** *Ευρύτερη περιοχή Υμηττού - Υδρογραφικό δίκτυο*
- Χάρτης 2:** *Όρια Δήμων και Ζώνες Προστασίας Υμηττού (Π.Δ. 31-8-1978, ΦΕΚ 544Δ/20-10-78).*
- Χάρτης 3:** *Οι καλύψεις γης κατά CORINE 2000*
- Χάρτης 4:** *Οι καμένες εκτάσεις από τις πυρκαγιές των ετών 2007 2008 και 2009*

ΠΙΝΑΚΕΣ

- Πίνακας 1:** *Συνενώσεις Δήμων περιοχής Υμηττού (Πρόγραμμα «Καλλικράτης»).*
- Πίνακας 2:** *Τα ΓΠΣ και οι τροποποιήσεις τους για τους Δήμους του ορεινού Όγκου Υμηττού.*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

- Εικόνα 1:** Ψηφιακό μοντέλο εδάφους λεκανοπεδίου Αττικής.
- Εικόνα 2:** Ο νέος αυτοδιοικητικός χάρτης στην περιοχή του Υμηττού και τα όρια προστασίας του ισχύοντος Π.Δ.(Π.Δ. 31-8-1978, ΦΕΚ 544Δ/20-10-78).
- Εικόνα 3:** Παρατηρητήρια και θέσεις θέας στο Υμηττό.
- Εικόνα 4:** Μέτωπο εξόρυξης λατομείου Εργάνη.
- Εικόνα 5:** Περιοχή εξόρυξης δυτικά του οικισμού Κορωπίου.
- Εικόνα 6:** Υφιστάμενο οδικό δίκτυο πολεοδομικού συγκροτήματος Αθήνας, 2010.
- Εικόνα 7:** Αστική εξάπλωση του πολεοδομικού συγκροτήματος της Αθήνας (<1895-1995).
- Εικόνα 8:** Δήμος Βούλας: οικιστική χρήση και εγκαταστάσεις εκπαίδευσης στο βόρειο-ανατολικό τμήμα του δήμου που εισχωρεί σε εκτάσεις παλαιών αναδασώσεων.
- Εικόνα 9:** Δήμος Βύρωνα: λατομική ζώνη σε δύο περιοχές στον Υμηττό που εντοπίζονται μεταξύ ζωνών δάσους χαλεπίου πεύκης και παλαιών αναδασώσεων. Εγκαταστάσεις εκπαίδευσης και αθλητισμού καθώς και το νεκροταφείο στα βόρεια.
- Εικόνες 10, 11, 12:** Διάσπαρτη οικιστική ανάπτυξη σε δασικές εκτάσεις (Γλυκά Νερά, Εικ.10), σε γεωργική γή (Δήμοι Κρωπίας και Παιανίας, Εικ.11&12).
- Εικόνα13:** Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Υμηττού.
- Εικόνα 14:** Σύστημα οδικών δακτυλίων.
- Εικόνα 15:** Τμήμα Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου Μεσογείων (ZOE) (ΦΕΚ 199Δ/2003).
- Εικόνα 16:** Περιοχές περιβαλλοντικής προστασίας στην ευρύτερη περιοχή Αττικής.
- Εικόνα 17:** Σύνδεση αστικού και περιαστικού πρασίνου.
- Εικόνα 18:** Περιοχή Ζώνης Α προστασίας όπου προβλέπεται η ανάπτυξη του Α/Κ Σακέτα.
- Εικόνα 19:** Υποδομές στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού.
- Εικόνα 20:** Νέα οδικά έργα Αττικής – Οριζοντιογραφία.
- Εικόνα 21:** Ιστορικό και πολιτισμικό περιβάλλον στην ευρύτερη περιοχή Υμηττού.

- Εικόνα22:** *Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία του Υμηττού (20.08.2009).*
- Εικόνα 23:** *Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία ορεινού όγκου Υμηττού (20.05.2010).*
- Εικόνα 24:** *Πιέσεις αστικοποίησης και συγκρούσεις χρήσεων γης στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ερευνητικό έργο με θέμα **«Κατευθύνσεις χωροταξικής οργάνωσης και προστασίας ορεινού όγκου του Υμηττού»** πραγματοποιήθηκε στο Εργαστήριο Χωροταξίας και Οικιστικής Ανάπτυξης του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ και αποτελεί μέρος της δράσης, που ανέλαβε η Πρυτανεία του ΕΜΠ μετά από τις καταστροφικές πυρκαγιές τον Σεπτέμβριο 2009, αναφορικά με την **Περιβαλλοντική ανασυγκρότηση πληγείσων περιοχών νομού Αττικής**.

Η έρευνα εκπονήθηκε από επιστημονική ομάδα που συγκροτείται από τις: Σοφία Αυγερινού-Κολώνια, Καθηγήτρια ΕΜΠ, επιστημονική υπεύθυνη και τις Μαρία Καλαντζοπούλου, Σοφία Νικολαΐδου και Πέγκυ Τσολακάκη, υποψήφιες διδάκτορες του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας ΕΜΠ.

Τη γραμματειακή επιμέλεια ανέλαβε η γραμματέας του εργαστηρίου Χωροταξίας και Οικιστικής Ανάπτυξης του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας Πένυ Μπουτσικάκη.

Δεδομένης της αναμφισβήτητης σημασίας του Υμηττού ως πνεύμονα πρασίνου για την Αττική και ειδικότερα για το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας, η διευθέτηση της περίπτωσης του ορεινού όγκου Υμηττού τέθηκε ως βασικός στόχος του ερευνητικού προγράμματος προκειμένου να διατυπωθούν κατευθύνσεις χωροταξικής οργάνωσης, διαχείρισης και προστασίας του. Μετά από συστηματική αναγνώριση της υφιστάμενης κατάστασης, αναζητήθηκαν κατευθύνσεις προτάσεων θεσμικής θωράκισης και προληπτικής προστασίας από τις πιέσεις και απειλές (μεταξύ των οποίων οι πυρκαγιές), που δέχεται ο Υμηττός και η ευρύτερη περιοχή του.

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα η ερευνητική ομάδα πραγματοποίησε τις ακόλουθες εργασίες:

Διερεύνηση και καταγραφή του υφισταμένου θεσμικού πλαισίου, που αφορά στον ορεινό όγκο Υμηττού (Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας - ΡΣΑ, Ζώνες προστασίας - ΖΟΕ, δασική νομοθεσία για την προστασία του ορεινού όγκου) και τις διαφαινόμενες προτάσεις ενόψει της νέας προγραμματικής περιόδου ΕΣΠΑ, ΠΕΠ Αττικής και του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας και άλλων κατευθύνσεων που προκύπτουν από τα πρόσφατα Χωροταξικά Σχέδια και τα σχέδια επέκτασης τεχνικών υποδομών (π.χ. Νέοι Οδικοί Άξονες Αττικής).

Αναγνώριση και καταγραφή της υπάρχουσας διάρθρωσης των χρήσεων γης (υπάρχουσες και θεσμοθετημένες χρήσεις γης, προβλεπόμενες στη βάση κατάλληλων χαρτογραφικών υποβάθρων), των λειτουργιών στην ευρύτερη περιοχή στα πλαίσια της χωρικής ανάπτυξης και των κοινωνικοοικονομικών τάσεων ανάπτυξης της πρωτεύουσας.

Αναγνώριση του συνόλου των πιέσεων και απειλών, που δέχεται η ευρύτερη περιοχή του Υμηττού, οι οποίες συνιστούν καθοριστικές πτυχές πολιτικών αποφάσεων για την αποτελεσματική προστασία του. Επιπτώσεις σημαντικών υλοποιημένων ή προγραμματιζόμενων έργων υποδομής, οικιστικές πιέσεις, επιτρεπόμενες χρήσεις, συγκρούσεις χρήσεων γης, περιβαλλοντική υποβάθμιση, αθυαίρεσιες κ.ά.

Αξιολόγηση των υφισταμένων και πιθανών μελλοντικών τάσεων, όπως προκύπτουν στη βάση του υφισταμένου οικονομικού προγραμματισμού (ΕΣΠΑ και ΠΕΠ Αττικής) και των Πολεοδομικών και Χωροταξικών κατευθύνσεων (ΡΣΑ,

Χωροταξικά, Πολεοδομικά Σχέδια). Δυνατότητες και ανασταλτικοί παράγοντες. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του θεσμικού πλαισίου διαχείρισης και προστασίας του ορεινού όγκου Υμηττού.

Διατύπωση κατευθύνσεων χωροταξικής οργάνωσης, διαχείρισης και προστασίας του ορεινού όγκου Υμηττού με σκοπό την προστασία, ανάδειξη του φυσικού, περιβαλλοντικού και πολιτιστικού πλούτου και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του θεσμικού πλαισίου προστασίας του.

Η ερευνητική ομάδα επιθυμεί να εκφράσει τις θερμές ευχαριστίες της:

- Για την παραχώρηση αναγκαίων στοιχείων και πληροφοριών για την υλοποίηση του έργου της, τις συναδέλφους από τον ΟΡΣΑ κκ. Εφη Στεφανή, Τοπογράφο Μηχανικό – Πολεοδόμο (Τμήμα Σχεδιασμού) και Ιουλία Δρούγα, Αρχιτέκτονα – Πολεοδόμο (Τμήμα Περιβάλλοντος), καθώς και τους δημότες Βύρωνα: κκ. Σωτήρη Παπαμιχαήλ, Κώστα Σταθόπουλο και Γιώργο Τζανίνη.
- Για την παραχώρηση τοπογραφικών υποβάθρων και την τεχνική υποστήριξη των Καθηγητή Δημήτρη Αργιαλά, Τομέας Τοπογραφίας της Σχολής Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών ΕΜΠ, τον Υποψ. Διδάκτορα Άγγελο Τζώτσο, Τομέας Τοπογραφίας ΕΜΠ και τον Αγρονόμο Τοπογράφο Μηχανικό Νώντα Τσίγκα, Εργαστήριο Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας ΕΜΠ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο Υμηττός είναι ένας από τους τέσσερις ορεινούς όγκους (Υμηττός, Πεντέλη, Πάρνηθα και Ποικίλο Όρος), που περικλείουν το πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών. Αναπτύσσεται σε διεύθυνση Β-Ν και εκτείνεται από τις περιοχές Αγ. Παρασκευής και Γλυκών Νερών στο βορρά, έως τη Βούλα και τη Βάρη στο νότο. Εκ της θέσης του ο Υμηττός συνιστά ένα είδος φυσικού τείχους μεταξύ του λεκανοπεδίου της Αθήνας και της πεδιάδας των Μεσόγειων. Πρόκειται για ένα επίμηκες βουνό, με μια μόνο ράχη και με κορυφή τον Εύζωνα σε υψόμετρο 1.026 μέτρα.

Η αναγνώριση των βασικών χαρακτηριστικών του Υμηττού δεν μπορεί παρά να συμπεριλάβει και τη διερεύνηση φαινομένων και τάσεων της ευρύτερης περιοχής του, στο μέτρο που επιδρούν άμεσα ή έμμεσα στην ποιότητα και στο χαρακτήρα του ως ορεινού όγκου. Πέρα από την εξέταση των στοιχείων φυσικού περιβάλλοντος που χαρακτηρίζουν τον Υμηττό, άλλα στοιχεία που αφορούν τη διοικητική διάρθρωση στην ευρύτερη περιοχή του, την οικονομική λειτουργία του χώρου, τη χωροταξική διάρθρωση, τα ιστορικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά, μπορούν να τροφοδοτήσουν μια σειρά κριτηρίων για την οριοθέτηση της ευρύτερης περιοχής μελέτης.

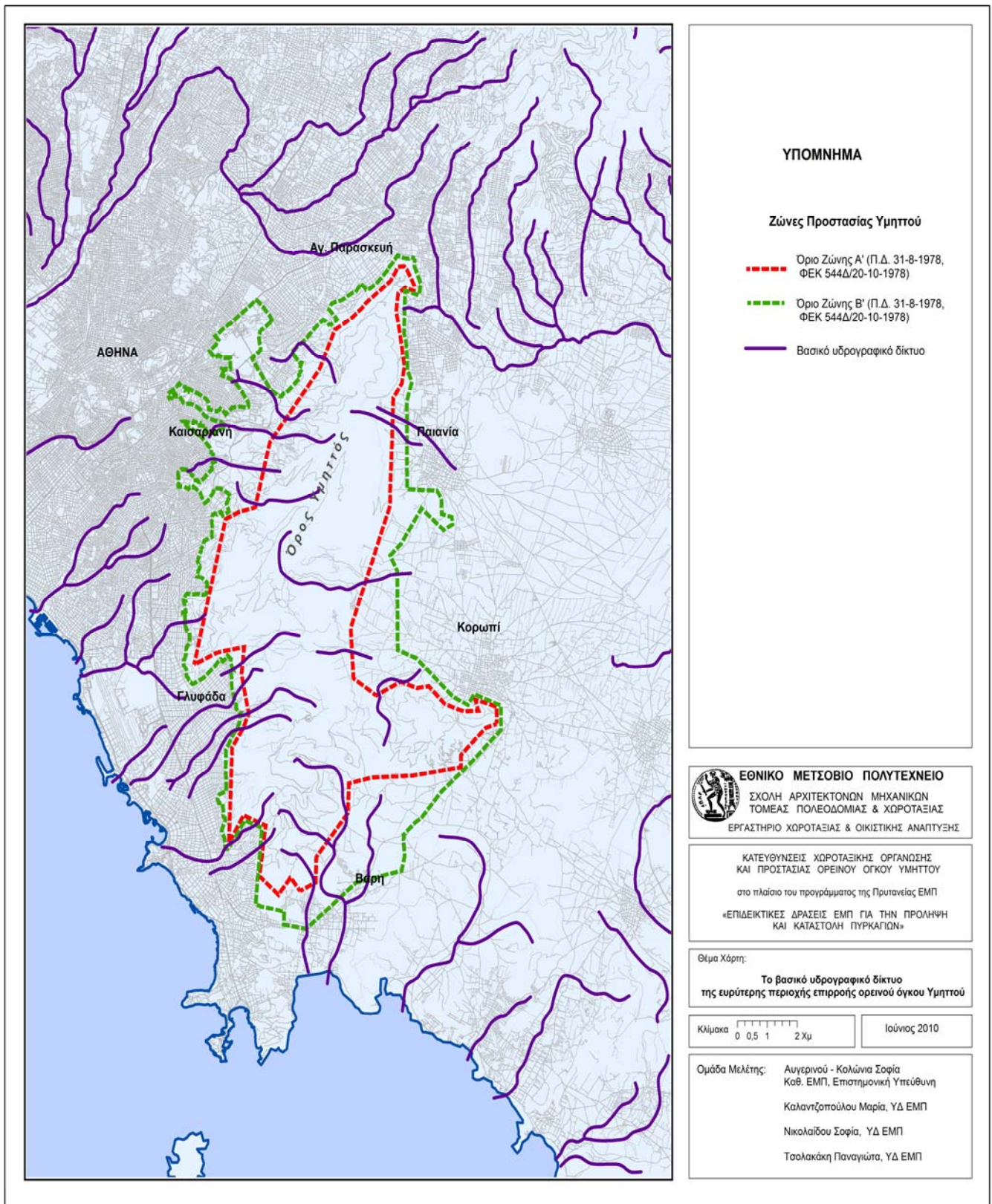
Κατά συνέπεια, η δυσκολία οριοθέτησης μιας μοναδικής και «ιδανικής» περιμέτρου για την περιοχή μελέτης με επίκεντρο τον Υμηττό έγκειται στον εντοπισμό μιας διπλής χωρικής αλληλεπίδρασης: αφενός το μεγάλο χωρικό εύρος των μεταβολών που είναι σε δυναμική εξέλιξη στη μητροπολιτική περιφέρεια της Αθήνας και επηρεάζουν τον Υμηττό, αφετέρου το γεωγραφικό ανάπτυγμα της επιρροής του Υμηττού ως ορεινού συστήματος με συγκεκριμένα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά (υδρογραφικό δίκτυο, μορφολογία εδάφους κλπ.).

Αναλυτικότερα, η οριοθέτηση της περιοχής μελέτης μπορεί να γίνει με βάση τρία επίπεδα προσεγγίσεων:

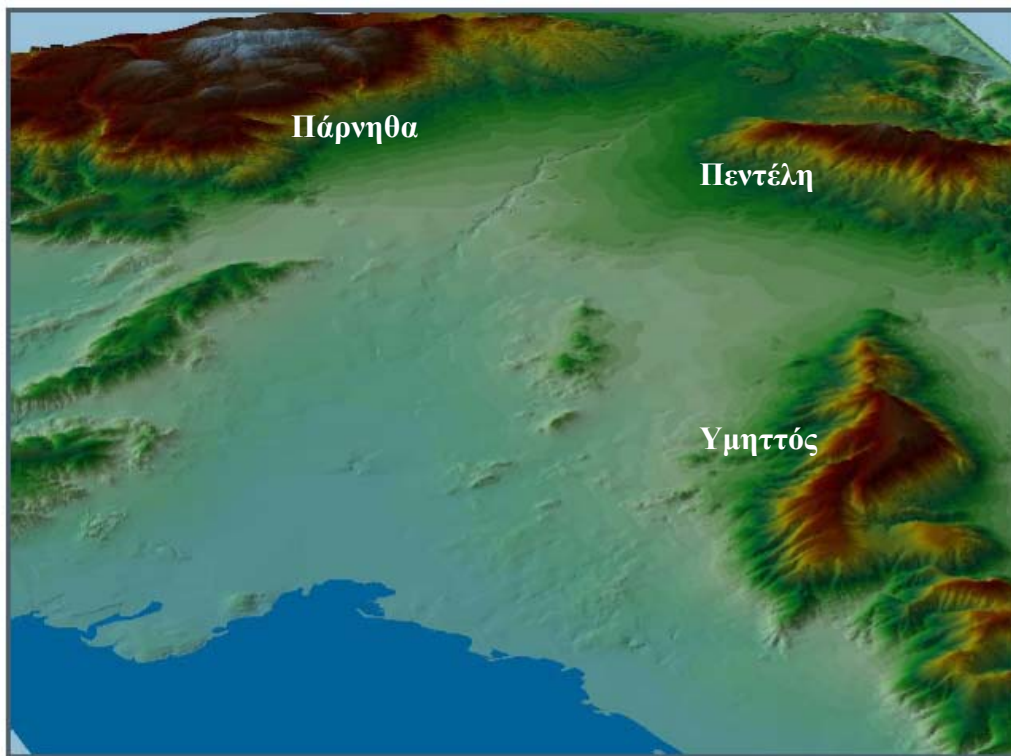
1. Καταρχήν ως μία διευρυμένη περιοχή που έχει ως επίκεντρο τον ορεινό όγκο του Υμηττού και περιλαμβάνει την έκταση εκείνη στην οποία επιδρά το σύνολο των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών του. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η περιοχή μελέτης γίνεται αντιληπτή ως ο ενιαίος χώρος φυσικών αλληλεπιδράσεων και εκδηλώσεων του Υμηττού ως ορεινού οικοσυστήματος (π.χ. καιρικά φαινόμενα, βροχοπτώσεις, υδρογραφικό δίκτυο, μικροκλίμα, ρύπανση κ.ά.). Αυτή η ενότητα αποτελεί μεγάλο τμήμα του λεκανοπεδίου Αττικής (χάρτης 1, εικόνα 1).
2. Η δεύτερη προσέγγιση οριοθέτησης αφορά σε μία διευρυμένη του Υμηττού περιοχή που ταυτίζεται με τα εξωτερικά διοικητικά όρια των 15 ΟΤΑ που περιέχουν τμήμα του ορεινού όγκου. Πρόκειται για τους δήμους: Αγ. Παρασκευής, Αργυρούπολης, Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, Βύρωνα, Γλυκών Νερών, Γλυφάδας, Ζωγράφου, Ηλιούπολης, Καισαριανής, Κρωπίας, Παιανίας, Παπάγου, Χολαργού (βλ. χάρτη 2). Η χρησιμότητα της προσέγγισης αυτής αφορά κυρίως σε θέματα χωροταξικού σχεδιασμού, διαχείρισης και κλίμακας θεσμοθέτησης χρήσεων, υποδομών και δράσεων, καθώς ένα από τα βασικότερα επίπεδα σχεδιασμού στην Ελλάδα, είναι το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ¹) το οποίο συντάσσεται στο επίπεδο των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ.

3. Η τρίτη προσέγγιση οριοθέτησης της περιοχής μελέτης που συνιστά ως επί το πλείστον επιλογή της συγκεκριμένης έρευνας, εξειδικεύεται στην περιοχή όπου παρουσιάζεται ενδιαφέρον θεσμικής προστασίας. Η περίμετρος αυτής της περιοχής τείνει να ταυτίζεται με αυτό που νοείται ως περίγραμμα του φυσικού ορεινού όγκου του Υμηττού, εντός του οποίου δεν παρατηρείται εκτεταμένη και συνεχής δόμηση. Το ενδιαφέρον εντοπίζεται στην επίδραση οικονομικών κυρίως λειτουργιών του ευρύτερου χώρου στον καθορισμό του περιεχομένου και των ορίων προστασίας (βλ. χάρτη 2).

Χάρτης 1: *Ευρύτερη περιοχή Υμηττού - Υδρογραφικό δίκτυο.*

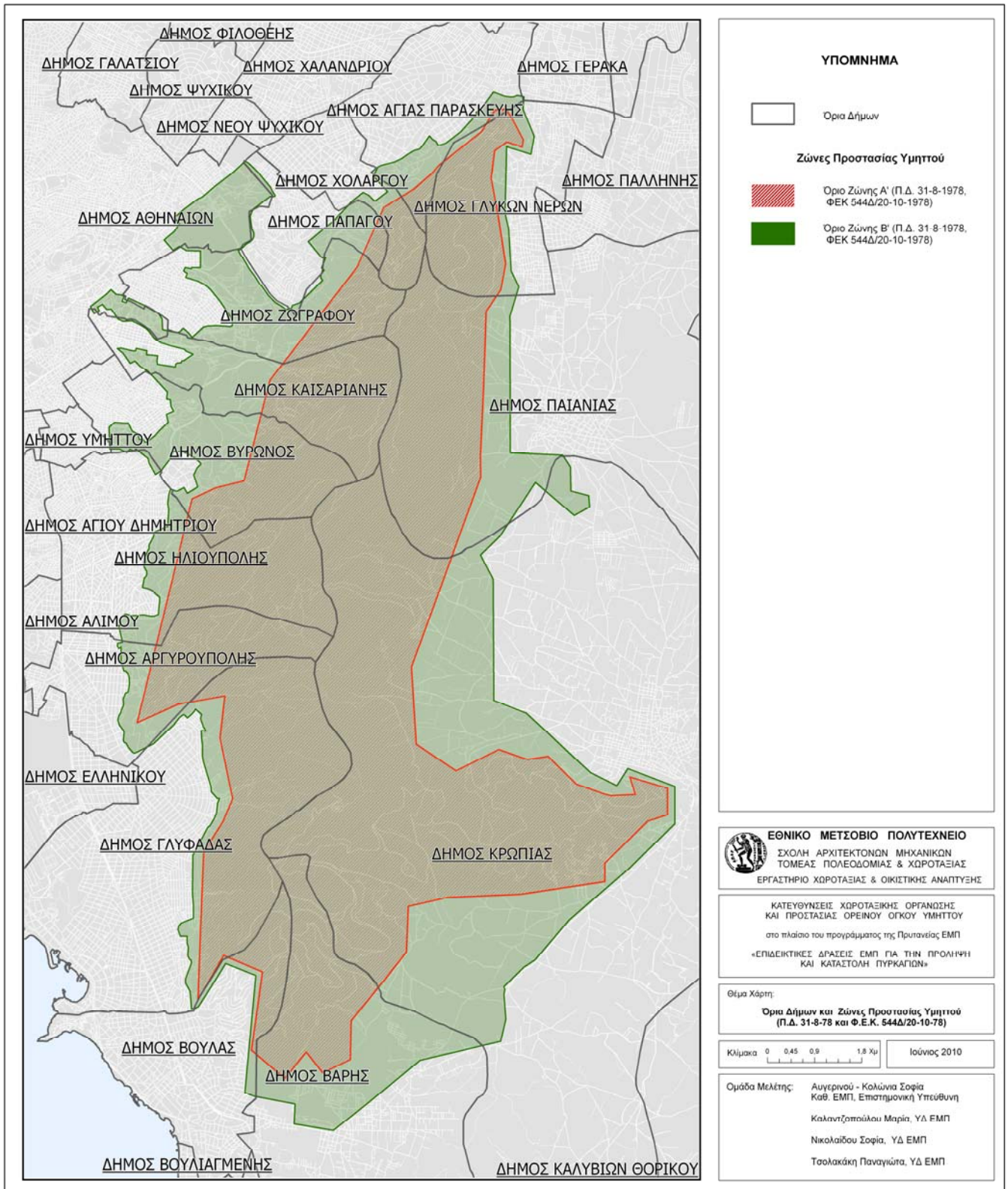

Εικόνα 1: Ψηφιακό μοντέλο εδάφους λεκανοπεδίου Αττικής .

Πηγή: Κονταμπάση, Σκέντος 2005.

Χάρτης 2: Όρια Δήμων και Ζώνες Προστασίας Υμηττού (Π.Δ. 31-8-1978, ΦΕΚ 544Δ/20-10-78).

Πιο συγκεκριμένα, μελετώντας τις ραγδαίες αλλαγές στις λειτουργίες και στην αστική μορφολογία της ευρύτερης περιβάλλουσας τον Υμηττό περιοχής, προκύπτει το πώς αυτές επηρέασαν σημαντικά το ισχύον καθεστώς προστασίας του, ενώ παράλληλα οι πολλαπλές προσπάθειες επικαιροποίησής του αντικατοπτρίζουν διαχρονικά τις πιέσεις που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της ευρύτερης μητροπολιτικής ανάπτυξης της πρωτεύουσας. Οι πρώτες θεσμικές διατυπώσεις προστασίας του Υμηττού, (βλ. αναλυτικότερα στα κεφάλαια 4,5), αρχικά αφορούσαν στη συνολικά προστατευόμενη έκταση των 81.320 στρεμμάτων, όπως ορίστηκε με βάση την υπουργική απόφαση του 1934 για τη συνολική αναδάσωσή του. Η οριοθέτηση αυτή είχε πραγματοποιηθεί εξαιρώντας τμήματα που εντάχθηκαν σε σχέδια πόλεων, που καλλιεργούνταν ή επιτράπηκε σε αυτά άλλη οικονομική χρήση. Το μετέπειτα καθεστώς προστασίας του με βάση το ΦΕΚ του 1978 (ΦΕΚ 544, Δ', 20-10-78) που ισχύει μέχρι σήμερα τροποποιημένο από το Π.Δ. 17.3.81 (ΦΕΚ 167 Δ) δεν απέτρεψε τη δόμηση και την ανάπτυξη μεικτών χρήσεων αστικού χαρακτήρα, κυρίως στις υπώρειες του.

Για τους παραπάνω λόγους, χρησιμοποιείται αφενός μία διευρυμένη περιοχή αναφοράς για τις ανάγκες ανάλυσης των χωρικών δεδομένων της ευρύτερης περιοχής μελέτης δίνοντας ωστόσο έμφαση στη ζώνη που ορίζεται από το ισχύον Π.Δ. Λόγω του αντικειμένου της παρούσας έρευνας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η τρέχουσα κινητοποίηση των αρμοδίων φορέων για προστασία και σχεδιασμό της ζώνης εκείνης του ορεινού όγκου που προστατεύεται θεσμικά και που δεν παρουσιάζει έντονα στοιχεία ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Πιο συγκεκριμένα, η ανάλυση των υφιστάμενων καλύψεων γης και των στοιχείων πολιτισμικού και φυσικού περιβάλλοντος θα περιοριστεί εντός της προαναφερθείσας ζώνης χρησιμοποιώντας την οριοθέτηση που πηγάζει από το ισχύον Προεδρικό Διάταγμα. Τα υπόλοιπα στοιχεία ανάλυσης, όπως οι μεγάλες χωρικές παρεμβάσεις (π.χ. μεταφορικά δίκτυα) και τα ανώτερα επίπεδα σχεδιασμού (θεσμοθετημένα Χωροταξικά σχέδια) θα ανταποκρίνονται σε προσέγγιση ευρύτερης μητροπολιτικής κλίμακας.

Σημείωση: Στις 27 Μαΐου του 2010 ψηφίστηκε ο νόμος του υπουργείου Εσωτερικών για την αυτοδιοικητική αναδιάρθρωση της χώρας. Σε ό,τι αφορά στη χωρική ενότητα του Υμηττού η μοναδική αλλαγή συνίσταται στις συνενώσεις των Δήμων που διοικητικά περιέχουν τον ορεινό όγκο. Οι 15 δήμοι που αναφέρονται στην παρούσα έρευνα (Αγ. Παρασκευής, Αργυρούπολης, Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, Βύρωνα, Γλυκών Νερών, Γλυφάδας, Ζωγράφου, Ηλιούπολης, Καισαριανής, Κρωπίας, Παιανίας, Παπάγου, Χολαργού) από αρχής ισχύος του προγράμματος «Καλλικράτη» συνενώνονται σε 12 ως εξής (βλ. εικόνα 2):

Πίνακας 1: Συνενώσεις Δήμων περιοχής Υμηττού (Πρόγραμμα «Καλλικράτης»).

ΔΗΜΟΣ	ΝΕΟΣ ΔΗΜΟΣ
ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	Δήμος Αγ. Παρασκευής
ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ	Δήμος Ελληνικού - Αργυρούπολης με έδρα την Αργυρούπολη
ΒΑΡΗ	Δήμος Βάρης - Βούλας - Βουλιαγμένης με έδρα τη Βούλα
ΒΟΥΛΑ	
ΒΥΡΩΝΑΣ	Δήμος Βύρωνα
ΥΜΗΤΤΟΣ	Δήμος Δάφνης - Υμηττού με έδρα τη Δάφνη
ΓΛΥΦΑΔΑ	Δήμος Γλυφάδας
ΖΩΓΡΑΦΟΥ	Δήμος Ζωγράφου
ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ	Δήμος Ηλιούπολης
ΚΡΩΠΙΑ	Δήμος Κρωπίας
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ	Δήμος Καισαριανής
ΠΑΙΑΝΙΑ	Δήμος Παιανίας με έδρα την Παιανία
ΓΛΥΚΑ ΝΕΡΑ	
ΧΟΛΑΡΓΟΣ	Δήμος Παπάγου - Χολαργού με έδρα το Χολαργό
ΠΑΠΑΓΟΥ	

Εικόνα 2: Ο νέος αυτοδιοικητικός χάρτης στην περιοχή του Υμηττού και τα όρια προστασίας του ισχύοντος Π.Δ.(Π.Δ. 31-8-1978, ΦΕΚ 544Δ/20-10-78).

Πηγή: *Ιδία επεξεργασία.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ

2.1.1 Γενική επισκόπηση

Η περιγραφή, ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και διάρθρωσης των χρήσεων γης, καθώς και των πολεοδομικών χαρακτηριστικών και του επιπέδου περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης, είναι διαδικασίες απαραίτητες για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων, προκειμένου να διαγνωστούν τα προβλήματα και οι αδυναμίες αλλά και τα πλεονεκτήματα και οι ευκαιρίες που θα αναδυθούν για την περιοχή.

Προκειμένου να τεθούν οι βάσεις του στρατηγικού σχεδιασμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, θα πρέπει να συσχετιστούν τα επιμέρους χωρικά φαινόμενα και χαρακτηριστικά της, με τα αντίστοιχα κοινωνικά και οικονομικά, ενώ παράλληλα θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διαφορετικές πολιτικές που εφαρμόζονται στα ανώτερα χωρικά και διοικητικά επίπεδα. Τέτοιες πολιτικές περιγράφονται στα κεφάλαια που πραγματεύονται το θεσμικό πλαίσιο (βλ. Κεφάλαια 4,5).

Η ευρωπαϊκή και η εθνική πολιτική που εφαρμόζεται σε κάθε τομέα του χωροταξικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού, ορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές πάνω στις οποίες αρθρώνεται η ανάπτυξη μίας περιοχής.

Ο Υμηττός είναι μια φυσική γεωγραφική ενότητα ημιορεινού και ορεινού χαρακτήρα που υφίσταται συνεχείς μεταβολές λόγω της άμεσης επαφής της με τον αστικό χώρο του πολεοδομικού συγκροτήματος της Αθήνας. Συγκεκριμένα, συνορεύει στα δυτικά και νότια με τμήματα έντεκα Δήμων του λεκανοπεδίου, τα οποία έχουν αναπτυχθεί μέσα από διαδικασίες που πηγάζουν από τον κυρίαρχο τρόπο ανάπτυξης και μεταβολής της ελληνικής πόλης, επηρεάζοντας το φυσικό περιβάλλον της γειτονικής περιοχής του Υμηττού, αλλά ταυτόχρονα προσαρμόζοντας την ανάπτυξή τους στα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

Ο Υμηττός όμως επιδρά σημαντικά, ευρύτερα της περιοχής άμεσης επιρροής του, και στο περιβάλλον ολόκληρου του Λεκανοπεδίου. Ιδιαίτερα δε επιδρά στις συνθήκες θερμοκρασίας, στα ρεύματα του αέρα και στα επίπεδα και διάταξη της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Στις περιπτώσεις όπου υφίστανται συνεχείς διεισδύσεις του οικοσυστήματος του βουνού σε οικιστικές περιοχές, (π.χ. συνοικίες με αραιή δόμηση κι υψηλά ποσοστά αστικού πρασίνου), οι επιδράσεις είναι ευνοϊκότερες. Πολύ μεγάλη σχέση με το γύρω περιβάλλον αναπτύσσει κυρίως λόγω του υδρογραφικού του δικτύου που απλώνεται σε όλο το Νομό Αττικής.

Η σχέση του ιστού της πόλης με το φυσικό περιβάλλον του Υμηττού δεν είναι αρμονική. Η ανάπτυξη του πρώτου έχει τις περισσότερες φορές δράσει καταστροφικά στα στοιχεία συνέχειας του οικοσυστήματος του δεύτερου (π.χ. ρέματα, δασικές εκτάσεις). Οι επιπτώσεις της καταστροφής αυτής είναι άμεσα αντιληπτές σε περιπτώσεις καταστάσεων αιχμής (π.χ. πλημμύρες, καύσωνες). Οι ευρύτερες όμως επιπτώσεις της στο περιβάλλον του λεκανοπεδίου αν και όχι άμεσα αντιληπτές είναι εξίσου σοβαρές με τις προηγούμενες.

Η αστικοποίηση στους πρόποδες του Υμηττού αποτελεί το βασικότερο αποτέλεσμα της εισβολής των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο φυσικό οικοσύστημα του ορεινού όγκου. Αν θεωρήσει κανείς ως περιοχή μελέτης τον ορεινό όγκο, 'όπως ορίζεται γεωφυσικά, η κυριότερη υφιστάμενη χρήση γης, είναι η κατοικία, αλλά

συναντώνται κι άλλες αστικές χρήσεις. Η αστικοποίηση που καταλαμβάνει τμήμα του Υμηττού κι επεκτείνεται συνεχώς, έχει τις ρίζες της στη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού της Αθήνας κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες και στο αθηναϊκό πρότυπο προαστιοποίησης που αναπτύχθηκε εντατικά από τη δεκαετία του '80, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση της πόλης προς όλες τις κατευθύνσεις και κατά συνέπεια τον πυκνό εξαστισμό των νέων δήμων, οι οποίοι επεκτάθηκαν στους πρόποδες του βουνού.

Οι συνέπειες του φαινομένου της αστικοποίησης φαίνεται να είναι αρνητικές σήμερα τόσο για το οικοσύστημα του ορεινού όγκου όσο και για τις αστικές περιοχές. Πλημμυρικά φαινόμενα επιδρούν στην γεωμορφολογία των κατάντη κατοικημένων πλέον περιοχών με την μεταφορά φερτών υλών (χώματα, ξύλα, κλπ) μαζί με το νερό της βροχής, ενώ αυτό με την σειρά του δημιουργεί προβλήματα στην υπάρχουσα βλάστηση καθώς και στις αναγεννητικές προσπάθειες (τεχνητές ή φυσικές) των οικοσυστημάτων του ορεινού όγκου.

Τα παραπάνω φαινόμενα αναλύονται στο κεφάλαιο των συγκρούσεων χρήσεων γης (βλ. Κεφάλαιο 3).

2.1.2 Μεθοδολογία αποτύπωσης υφιστάμενης κατάστασης

Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική, καθώς σκιαγραφεί τον τρέχοντα χαρακτήρα και το προφίλ της περιοχής μελέτης. Λόγω της έλλειψης επικαιροποιημένων στατιστικών στοιχείων ή ακόμα και άλλων στοιχείων για τη σημερινή κατάσταση χρήσεων και καλύψεων γης στον ορεινό όγκο του Υμηττού, έχει ακολουθηθεί μία σύνθετη μέθοδος παρατήρησης και καταγραφής:

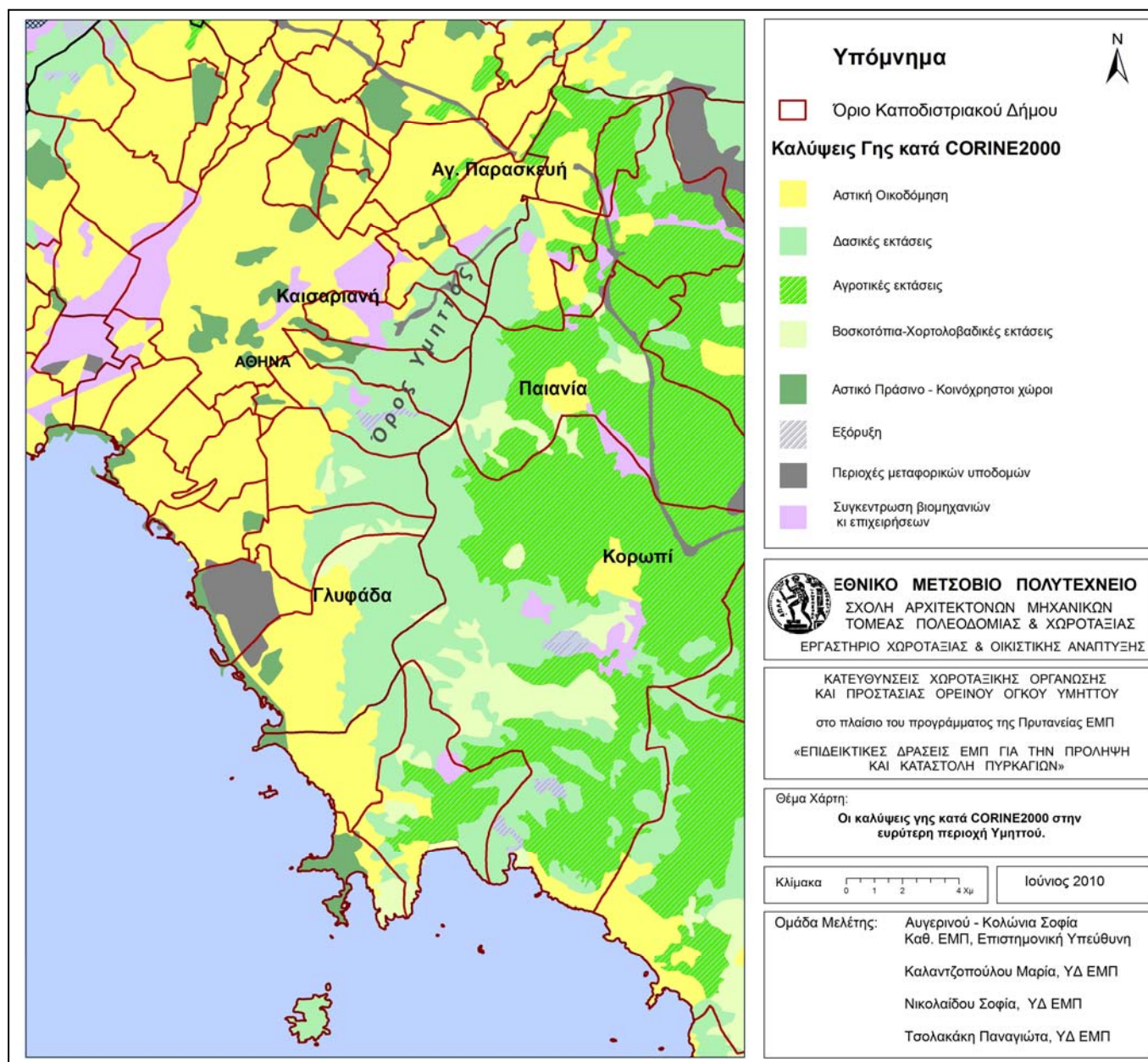
- Παρατήρηση των δορυφορικών λήψεων, που αποτελούν εικόνες του 2008 από τον δορυφόρο ICONOS και οι οποίες φτάνουν σε ανάλυση ενός μέτρου και απεικονίζουν την πραγματική κατάσταση στον Υμηττό κατά το έτος 2008.
- Παρατήρηση και αποτύπωση των καλύψεων γης κατά CORINE 2000. Το τελευταίο καταγράφει γενικευμένες κατηγορίες καλύψεων γης που μπορεί να έχουν μικρές αποκλίσεις από την πραγματικότητα. Μελετάται η χαρτογραφική απεικόνιση του ορεινού όγκου κατά το έτος 2000, ώστε να προκύψουν οι μεταβολές στις καλύψεις γης στην πάροδο της οκταετίας.
- Διερεύνηση των διατιθέμενων μελετών και άλλων στοιχείων σχετικά με τις υφιστάμενες χρήσεις και καλύψεις γης.

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι δεν αναλύονται οι χρήσεις γης όπως καταγράφονται από την ΕΣΥΕ το 2001, καθώς τα στοιχεία αυτά διατίθενται σε επίπεδο Δήμου και κατά συνέπεια τα συμπεράσματα δεν προσεγγίζουν χωρικά την περιοχή μελέτης.

Το μεγαλύτερο τμήμα της περιοχής μελέτης, όπως φαίνεται κάτω (χάρτης 3) καλύπτεται από δάση, δασικές εκτάσεις και βλάστηση, περιοχές που χωροθετούνται κυρίως στο γεωμετρικά κεντρικό τμήμα του βουνού στα μεγαλύτερα υψόμετρα, εκατέρωθεν της κορυφογραμμής του ορεινού όγκου. Παρόλα αυτά παρατηρούνται κάποιες χορτολιβαδικές εκτάσεις που μπορεί να αποτελούν εκχερσωμένα καμένα δάση ή φυσικές πεδιάδες διάσπαρτες σε όλη την έκταση, ενώ σημαντικές εκτάσεις αγροτικών γαιών παρατηρήθηκαν στο ανατολικό τμήμα του ορεινού όγκου.

Τα στοιχεία που φαίνεται να κυριαρχούν στην περιοχή μελέτης, είναι στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος και για τον λόγο αυτό, παρακάτω, αναλύονται εκτενώς τα χαρακτηριστικά των δασικών περιοχών, στοιχεία πανίδας, βιοποικιλότητας κλπ.

Χάρτης 3: Οι καλύψεις γης κατά CORINE 2000.

2.2 Δάση και δασικές εκτάσεις, εκτάσεις που καλύπτονται από βλάστηση

Ο Υμηττός αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους χώρους πρασίνου της Αττικής. Το μεγαλύτερο μέρος του είναι ενταγμένο στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών του προγράμματος NATURA 2000, οι οποίες και αναλύονται παρακάτω στο κεφάλαιο των προστατευόμενων περιοχών (βλ. Κεφάλαιο 4, Ισχύον Θεσμικό Πλαίσιο). Ο Υμηττός είναι ένας ορεινός όγκος με συνολικό μήκος 20 χλμ, που η ψηλότερη κορυφή του φτάνει τα 1026 μέτρα. Το κοινότερο πέτρωμα, ιδιαίτερα στις βόρειες περιοχές του, είναι ο σχιστόλιθος.

Όντας ένα από τα τρία μεγάλα βουνά του λεκανοπεδίου Αττικής, ο Υμηττός έχει υποστεί μεγάλες οικιστικές και περιβαλλοντικές πιέσεις (διάνοιξη δρόμων, παράνομες απορρίψεις μπάζων, οικοπεδοποίηση, πυρκαγιές, κλπ) κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Παρόλα αυτά στον Υμηττό διασώζεται μια πολύ αξιόλογη βιοποικιλότητα, με δεδομένες τις έντονες πιέσεις αστικοποίησης. Η εκτεταμένη δασοκάλυψη, που έφτανε τα 56.000 στρέμματα (σχεδόν το 70% της έκτασής του) στις αρχές της δεκαετίας του '70 σε συνδυασμό με τις πιέσεις που δέχθηκε και συνεχίζει να δέχεται, μειώθηκε σημαντικά.

Η χλωρίδα του Υμηττού χαρακτηρίζεται κυρίως από πευκοδάσος, με κυριαρχία της χαλεπίου πεύκης, ενώ υπάρχουν ακόμα και κυπαρίσσια, πλατάνια, λεύκες, ακακίες, κ.ά. Επίσης, μεγάλες εκτάσεις καλύπτονται από θάμνους (σχίνα, σπάρτα, κ.ά.) και φρύγανα (ρίγανη, δενδρολίβανο και θυμάρι), ενώ μεγάλες εκτάσεις έχουν εκχερσωθεί ή έχουν απλά καεί κατά το παρελθόν².

Από τα τέλη της δεκαετίας του 70, που η δασοκάλυψη του Υμηττού έφτανε τα 56.000 στρέμματα (ποσοστό 70%), οι επαναλαμβανόμενες πυρκαγιές και η επέκταση αντικρουόμενων χρήσεων γης, η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων κυρίως στις καμένες περιοχές, οδήγησε στη σταδιακή μείωση της δασοκάλυψης και στην υποβάθμιση των οικοσυστημάτων του βουνού. Δραστηριότητες που συνέβαλαν στο παραπάνω γεγονός είναι το παράνομο κυνήγι, η υπερβόσκηση, και η αναδάσωση με ξενικά είδη.

Οι δασικές περιοχές του Υμηττού συγκροτούνται από:

2.2.1 Οικοσύστημα Χαλεπίου Πεύκης (*Pinus halepensis*)

Η Χαλέπιος Πεύκη ανήκει στην ευμεσογειακή ζώνη βλάστησης (στην οποία και υπάγεται και ο Υμηττός) στην υποζώνη Oleo-ceratonion και κυρίως στον αυξητικό χώρο Oleo-lentiscetum. Στον Υμηττό αναπτύσσονται δάση Χαλεπίου Πεύκης ενώ πρέπει να σημειώσουμε ότι το 92,21% των δασών κωνοφόρων της Αττικής είναι δάση Χαλεπίου Πεύκης και το 87,82% επί του συνόλου των δασών της Ελλάδας.

Η Χαλέπιος Πεύκη είναι φωτόφιλο, λιτοδίαιτο και ξηροθερμόβιο είδος με αντοχή στις μεγάλες θερμοκρασίες, καθώς και με μεγάλη προσαρμοστική ικανότητα σε εδάφη διαφορετικής προέλευσης (ασβεστόλιθους, σχιστόλιθους, μάργες, κ.τ.λ.) ακόμη και σε άγονα, ξηρά, αβαθή εδάφη όπως και του Υμηττού.

Στη δυτική πλευρά του Υμηττού, συναντάμε σε διάφορες περιοχές αμιγείς συστάδες Χαλεπίου Πεύκης όπως επίσης και στους δήμους Παπάγου και Βύρωνα στους Κουταλάδες, στο Ρέμα Βαμβακιά πάνω από τον οικισμό Συνεταιρισμού Καφεπωλών

² Ολοκληρωμένο πρόγραμμα βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda, για τον Δήμο Χολαργού.

μέχρι τα σύνορα Αργυρούπολης – Γλυφάδας, ενώ στην περιοχή της Βούλας απαντώνται δασικές εκτάσεις που έχουν προκύψει από εκτεταμένες αναδασώσεις, καθώς επίσης και στα Γλυκά Νερά και στο Κορωπί στην πλευρά του Κυνηγετικού Συλλόγου έως την Βάρη.

Στις περιοχές όπου οι συνθήκες δεν είναι τόσο ευνοϊκές, η Χαλέπιος Πεύκη εμφανίζεται με θαμνώδη μορφή, όπως στην περιοχή Πουρνάρι Γλυφάδας ή και με νανώδη μορφή όταν τα εδάφη είναι αβαθή.

Από εκεί και πέρα, στο οικοσύστημα αυτό συναντάμε και άλλα είδη σε μίξη, όπως στην Καισαριανή όπου έχει γίνει εισαγωγή τραχείας πεύκης και κυπαρισσιού (αν και η τραχεία πεύκη δεν ενδείκνυται λόγω του ότι είναι έξω από τα όρια της γεωγραφικής της εξάπλωσης ενώ το κυπαρίσσι ενδείκνυται κυρίως η ορθόκλαδη ποικιλία έναντι της οριζοντιόκλαδης λόγω του ότι η δεύτερη είναι λιγότερο ανθεκτική σε προσβολές από ασθένειες – σε παρένθεση ή σε υποσημείωση).

Ανάλογη τέτοια μίξη παρατηρούμε και στην Ηλιούπολη χαμηλά όπου έχει απομείνει δάσος ύστερα από τις μεγάλες πυρκαγιές του 1995 και 1998, όπου επίσης συναντάμε και άλλα είδη όπως *Ceratonia siligua* (Χαρουπιά), *Cercis siliguastrum* (Κουτσουπιά), *Quercus coccifera* (Πουρνάρι), ύστερα από εκτεταμένες αναδασώσεις που έγιναν στην περιοχή και *Asparagus acutifolius*.

Συναντάμε και άλλα είδη όπως : *Pinus pinea* (Κουκουναριά), *Robinia pseudoacacia* (Ψευδακακία), *Acacia cyanophylla* (Ακακία κυανόφυλλη), *Olea europea var. sylvestris* (Ελιά), *Nerium oleander* (Πικροδάφνη), *Medicago arborea* (Δενδρομηδική), *Pistacia lentiscus* (Σχίνος), *Erica manipuliflora* (Ρείκι), *Myrtus communis* (Μυρτιά), *Arbutus unedo* (Κουμαριά), *Arbutus andrachne* (Γλιστροκουμαριά), *Lonicera etrusca* (Λονικέρα) κ.τ.λ. δηλαδή βρίσκουμε και πολλούς θάμνους – ειδικά εκεί που δεν αυξάνει τόσο καλά η Χαλέπιος Πεύκη – και φρύγανα καθώς και ποώδη βλάστηση.

Επιπλέον παρατηρούνται και οι ακανθώδεις θάμνοι *Calicotome villosa* (Ασπάλαθος), *Euphorbia acanthothamnus*, ενώ στην ποώδη βλάστηση συναντάμε επίσης το είδος *Asphodelus aestivus*.

2.2.2 Οικοσύστημα Τραχείας Πεύκης (*Pinus brutia*)

Η Τραχεία Πεύκη είναι είδος της ευρομεσογειακής ζώνης βλάστησης όπως και η Χαλέπιος Πεύκη, αλλά είναι πιο ψυχρόβια. Έχει ανάλογες χαμηλές βιολογικές απαιτήσεις, αλλά ανήκει σε άλλη ζώνη εξάπλωσης δηλαδή σε πιο μεγάλα υψόμετρα. Στον Υμηττό έχει εισαχθεί μετά από αναδασώσεις με Χαλέπιο Πεύκη και Κυπαρίσσι ειδικά στην περιοχή της Καισαριανής και συγκεκριμένα περί την Μονή Καισαριανής, όπου υπάρχει τεχνητό δάσος στο οποίο επικρατεί η Τραχεία Πεύκη έναντι του Κυπαρισσιού.

Υπάρχουν και άλλα είδη όπως *Quercus pubescens* (Δρυς χνοώδης), *Cercis siliguastrum* (Κουτσουπιά), κ.τ.λ., ενώ από θάμνους συναντώνται τα είδη *Genista acanthocladus*, *Cistus parvifolius* (Κίστος μικρανθής), *Pirus amygdaliformis* (Γκορτσιά), κ.τ.λ. και από ποώδη τα *Asphodelus aestivus*, *Cyclamen graecum*, *Dactylis glomerata*, κ.τ.λ.

2.2.3 Οικοσύστημα Αείφυλλων Πλατύφυλλων

Μπορούμε να θεωρούμε την ύπαρξη Οικοσυστήματος Αείφυλλων Πλατύφυλλων στις περιπτώσεις όπου τα δενδρώδη ή θαμνώδη είδη της διάπλασης κυριαρχούν έναντι των μεσογειακών κωνοφόρων.

Τα δέντρα που συναντώνται εδώ είναι χαμηλού ύψους σε αντίθεση με τους θάμνους που φτάνουν τα 4m και είναι περισσότεροι από τα δέντρα καθώς είναι προσαρμοσμένοι στην ξηρασία και την υψηλή θερμοκρασία.

Γενικά, στο βουνό του Υμηττού απαντώνται τα Αείφυλλα Πλατύφυλλα *Quercus coccifera* (Πουρνάρι), *Robinia pseudoacacia* (Ψευδακακία), *Acacia cyanophylla* (Ακακία κυανόφυλλη), *Olea europea var. sylvestris* (Ελιά), *Pistacia lentiscus* (Σχίνος), *Phillyrea latifolia* (Φιλίκι πλατύφυλλο), *Arbutus unedo* (Κουμαριά), *Myrtus communis* (Μυρτιά), οι Φυλλοβόλοι θάμνοι *Calycotome villosa* (Ασπάλαθος), *Cercis siliquastrum* (Κουτσουπιά), *Prunus spinosa* (Προύνος ακανθώδης), τα αναρριχώμενα *Smilax aspera*, *Asparagus acutifolius* και τα ποώδη *Dactylis glomerata*, *Melia ciliata*, *Briza maxima*.

Στα Βόρεια στην περιοχή του Δήμου Βύρωνα (450m υψόμετρο) όπου υπάρχει θαμνώνας από αείφυλλα πλατύφυλλα, επικρατεί το Πουρνάρι με την παρουσία της Χαλεπίου Πεύκης όμως υπάρχουν και τα είδη που προαναφέρθηκαν όπως και φρύγανα π.χ. *Cistus parviflorus* (Κίστος μικρανθής), *Anthyllis hermaniae* (Αλογοθύμαρο), κ.τ.λ. και αυτό γίνεται όπου τα αείφυλλα πλατύφυλλα γίνονται πιο αραιά.

Επειδή το έδαφος στο σύνολο του ορεινού όγκου είναι πετρώδες, η επιβίωση των αείφυλλων πλατύφυλλων που υπάρχουν και πολύ περισσότερο των αναδασώσεων αυτών είναι ιδιαίτερα δύσκολη.³

Νοτιότερα, στην περιοχή της Άνω Ηλιούπολης και σε υψόμετρο 850m συναντώνται θαμνώνες Αείφυλλων Πλατύφυλλων με κάποια άτομα Χαλεπίου Πεύκης.

Ακόμη πιο Νότια προς την Κάτω Ηλιούπολη – Αργυρούπολη, σε 680m υψόμετρο η βλάστηση γίνεται ακόμη πιο αραιή. Εδώ εμφανίζεται και η *Juniperus rhoepicea* που είναι πιο έντονη προς τα νότια, καθώς ευνοείται από την επίδραση της θάλασσας. Η *Medicago arborea* (Δεντρομηδική), που απαντάται σε θαμνώνες Αείφυλλων Πλατύφυλλων σε υψόμετρο 260m, έχει εισαχθεί τεχνητά με σκοπό τη βελτίωση του εδάφους και της υπάρχουσας βλάστησης.

Στη Νότια πλευρά του Υμηττού και συγκεκριμένα στην περιοχή της Βούλας, χαμηλά κάτω από το νεκροταφείο της Βούλας, υπάρχουν Αείφυλλα Πλατύφυλλα, κυρίως πουρνάρι και φρύγανα.

Ομοίως και στην περιοχή της Βάρης, στα νοτιοανατολικά του Υμηττού, όπου κυριαρχούν τα φρύγανα όπως π.χ. *Cistus parviflorus* (Κίστος μικρανθής), *Anthyllis hermaniae* (Αλογοθύμαρο), κ.τ.λ., ενώ τα αείφυλλα πλατύφυλλα γίνονται πιο αραιά.

Στην περιοχή του Κορωπίου συναντώνται χαμηλά πουρνάρια, ελιές σε συνύπαρξη με Χαλέπιο πεύκη αλλά και άλλα αείφυλλα πλατύφυλλα σε μικρές όμως ποσότητες.

³ Ολοκληρωμένο πρόγραμμα βιώσιμης ανάπτυξης σε εφαρμογή της Habitat Agenda, για τον Δήμο Χολαργού, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Βύρωνα.

Ανατολικότερα του Υμηττού, στην περιοχή της Παιανίας, λόγω της ύπαρξης πολλών βράχων και σκληρών πετρωμάτων στις πλαγιές με μικρό βάθος εδάφους, κυριαρχούν πλέον τα φρύγανα και το πουρνάρι.

Τέλος, στα Βορειοανατολικά του Υμηττού, στην περιοχή των Γλυκών Νερών και σε αντίθεση με την γειτονική περιοχή της Παιανίας, παρατηρείται ότι λόγω του πυκνού δάσους Χαλεπίου πεύκης εκλείπουν τα αείφυλλα πλατύφυλλα ή καλύτερα εμφανίζονται σε πολύ μικρό ποσοστό.

2.2.4 Πανίδα

Στα πλαίσια ανάλυσης των περιοχών με δασοκάλυψη ή άλλου τύπου βλάστηση κρίνεται σκόπιμο να αναλυθεί η πανίδα⁴ που απαντάται σε συνδυασμό με αυτά.

Όπως προαναφέρθηκε στον Υμηττό διασώζεται αξιόλογη βιοποικιλότητα παρά τις μεγάλες περιβαλλοντικές απειλές που δέχεται τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, έχουν βρεθεί τουλάχιστον 40 ενδημικά είδη από τα οποία τα 9 προστατεύονται από το Π.Δ. 67/81. Το σημαντικότερο ενδημικό είδος είναι η *Fritillaria obliqua* η οποία περιλαμβάνεται στους καταλόγους της Συνθήκης της Βέρνης και στην Κοινοτική Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Επιπρόσθετα, 6 είδη που απαντώνται στο βουνό είναι σημαντικά, αφού η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα εντός Ε.Ε. που τα συναντά κανείς. Τα είδη αυτά είναι *Onosma graeca*, *Veronica glauca* ssp. *glauca*, *Carum graecum* ssp. *graecum*, *Anthemis cretica* ssp. *cretica*, *Dianthus erarratifolius* ssp.

Όλα τα παραπάνω βέβαια, δεν απαντώνται στο σύνολο της έκτασης του Υμηττού και, ιδιαίτερα μετά την κατασκευή της Περιφερειακής Υμηττού, που λειτουργεί ως φραγμός στις μετακινήσεις των ζώων, είναι αρκετά σπάνια η εμφάνιση κάποιων από αυτά στην περιοχή του βουνού χαμηλότερα από το επίπεδο του οδικού άξονα. Αυτό όμως δεν ισχύει για την ορνιθοπανίδα, άτομα της οποίας μπορεί να συναντήσει κανείς και στην ευρύτερη περιοχή.

Η ζωοκοινότητα τέτοιων οικοσυστημάτων χαρακτηρίζεται από τη μικρή σχετικά ποικιλομορφία ειδών, την επικράτηση εκείνων με μικρές οικολογικές απαιτήσεις και την παρουσία ειδών με χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα. Αυτό οφείλεται στη χρόνο με το χρόνο έντονη υποβάθμιση από ανθρωπογενείς δραστηριότητες στο γενικότερο περιβάλλον του Υμηττού.

Δραστηριότητες όπως η οικιστική ανάπτυξη του λεκανοπεδίου Αττικής, διανοίξεις δρόμων, εναπόθεση αστικών στερεών αποβλήτων (απορρίμματα, μπάζα, κλπ.), λατόμηση, πυρκαγιές, κ.λ.π. συνετέλεσαν ώστε πολλά είδη να μην χρησιμοποιούν πλέον την περιοχή ως θέση φωλεοποίησης και η πληθυσμιακή τους πυκνότητα να μειωθεί σημαντικά. Σ' αυτό συνέβαλε και η ανεπάρκεια του Υμηττού σε πλήθος φυσικών πηγών νερού προκειμένου για την κάλυψη των απαιτήσεών τους σε νερό.

Έτσι, στην περιοχή του Υμηττού έχουν καταγραφεί από το 1988 έως σήμερα τουλάχιστον 100 είδη πτηνών που χρησιμοποιούν την περιοχή είτε ως μόνιμοι κάτοικοι είτε ως εποχιακοί επισκέπτες στην διάρκεια των μεταναστευτικών τους μετακινήσεων.

Τα είδη ανήκουν σε 29 οικογένειες, από τις οποίες κυρίαρχη είναι η οικογένεια *Turdidae* που αντιπροσωπεύεται με τα περισσότερα είδη (αηδόνι, κελαηδότσιχλα, κοκκινολαίμης, κ.τ.λ.) και ακολουθούν οι οικογένειες *Muscicapidae* (θαμνοτσιροβάκος, μαυρονυγοχάφτης, κ.τ.λ.), *Accipitridae* (σαΐνι, αετοβαρβακίνα,

⁴ ΥΠΕΧΩΔΕ, Δίκτυο Ερευνητών Διαχείρισης Περιβάλλοντος.

κ.τ.λ.), Fringillidae (καρδερίνα, σπίνος, κ.τ.λ.), Emberizidae (κρασοπούλι, βουνοσίχλανο, κ.τ.λ.).

Αντίστοιχα από τα θηλαστικά καταγράφηκαν 7 είδη τα οποία ανήκουν σε 5 οικογένειες από τις οποίες η πολυπληθέστερη είναι η Mustelidae (ασβός, αλεπού, Νυφίτσα, πετροκούναβο) και ακολουθούν οι οικογένειες Muridae (αρουραίος), Leporidae (λαγός), Erinacidae (σκαντζόχοιρος).

2.2.5 Καμένες εκτάσεις

Οι πυρκαγιές αποτελούν όλο και πιο συχνό φαινόμενο στην περιοχή του ορεινού όγκου του Υμηττού. Οι πυρκαγιές στον Υμηττό τα τελευταία 25 χρόνια ήταν πολύ συχνές και μερικές ιδιαίτερα καταστροφικές, όπως το 1995, το 1998, το 2007 και το 2009 (βλ. χάρτη 4). Οι δύο μεγάλες πυρκαγιές το 1995 και το 1998 κατέκαψαν συνολικά 7.000 στρέμματα δάσους. Ακολούθησαν οι φωτιές του 2006 αλλά και του 2007 που κατέκαψαν πάνω από 1.400 στρέμματα και οι πυρκαγιές του 2008, 2009 που έκαψαν περίπου 6.500. Χαρακτηριστικά, σύμφωνα με το Σύνδεσμο Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ), το 2007 ξέσπασαν στον Υμηττό συνολικά 167 πυρκαγιές, περισσότερες από οποιαδήποτε άλλη χρονιά, ενώ μεγάλο μέρος από τις πυρκαγιές αυτές αποδίδεται σε εμπρησμούς⁵.

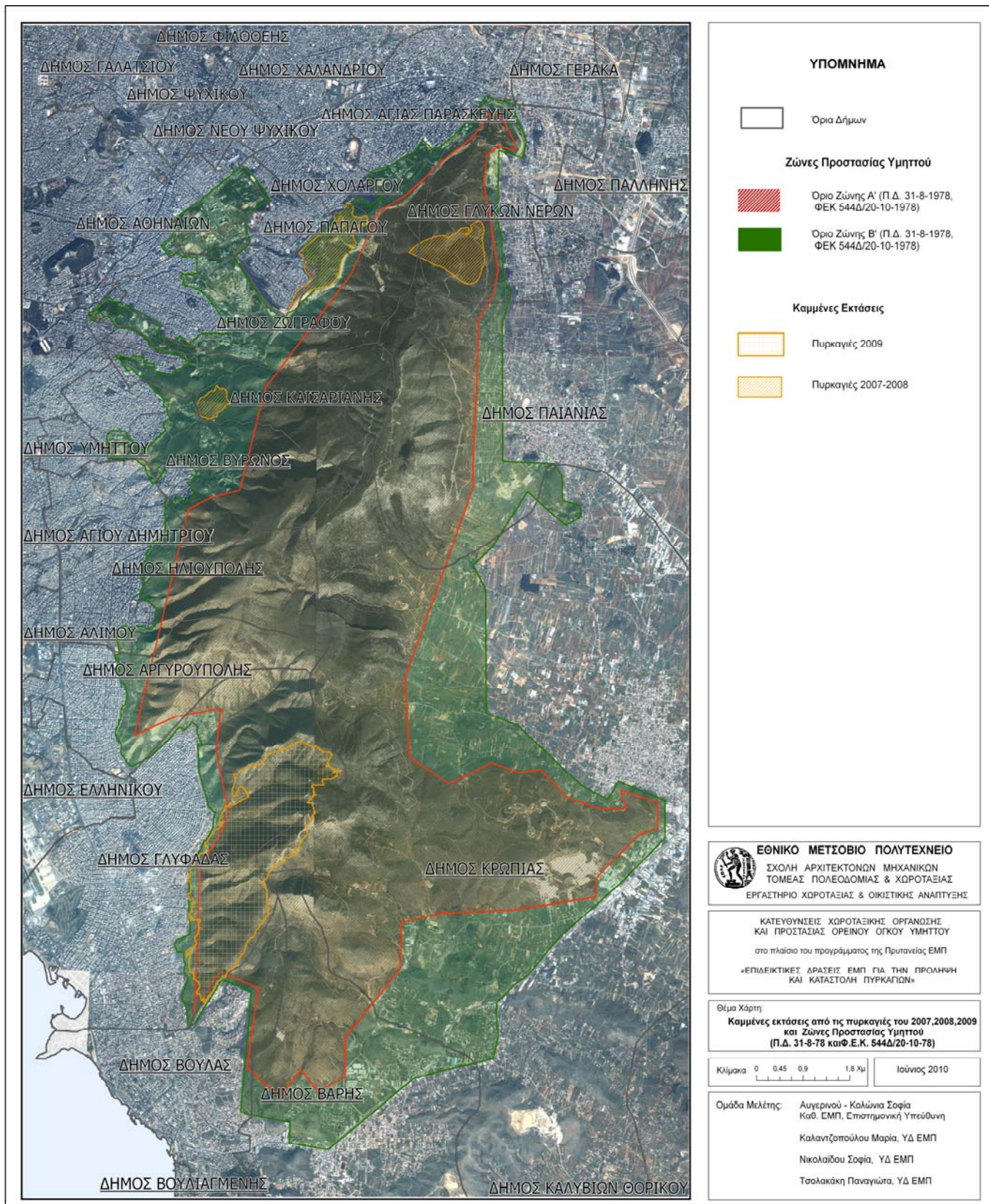
2.2.5.1 Περιοχές αναδασώσεων

Αν και το σύνολο της έκτασης του Υμηττού (81.320 στρέμματα) κηρύχθηκε αναδασωτέο (Υ.Α.108424/13-9-1934, ΦΕΚ 133, Β', 16-10-34), πέρα από τα τμήματα που εξαιρέθηκαν (σχέδια πόλεων, γεωργική γη κλπ.), ελλείπει δασικών χαρτών, τις πυρκαγιές ακολούθησαν πολλαπλές από ιδιώτες καταπατήσεις και διεκδικήσεις δημοσίων δασικών εκτάσεων.

Περιοχές όπου έχουν σημειωθεί πυρκαγιές στο παρελθόν κι έχουν αναδασωθεί βρίσκονται στους Δήμους Βάρης, Βούλας, Γλυφάδας, Βύρωνα, Ηλιούπολης, Καισαριανής, Κρωπίας και Παιανίας.

⁵ ΣΠΑΥ, ΕΜΠ, 2009.

Χάρτης 4: Οι καμένες εκτάσεις από τις πυρκαγιές των ετών 2007, 2008 και 2009.

2.2.5.2 Δίκτυα Πυροπροστασίας/Πυρασφάλεια

Όσον αφορά την πυρασφάλεια, μέχρι το 1998 την ευθύνη της προστασίας από πυρκαγιές στον Υμηττό, είχε το Δασαρχείο Πεντέλης και έπειτα η αρμοδιότητα περιήλθε στην Πυροσβεστική Υπηρεσία.

Τα περιορισμένα τεχνολογικά μέσα (εξοπλισμός και λογισμικό) που διαθέτουν οι δήμοι για την αντιπυρική προστασία του Υμηττού οδήγησαν στην ευαισθητοποίηση των πολιτών, οι οποίοι συνεπικουρούμενοι από τους δήμους έχουν οργανώσει ομάδες εθελοντών δασοπυρόσβεσης και δίκτυα προστασίας (δίκτυο Εθελοντικών ομάδων Δασοπροστασίας και Δασοπυρόσβεσης Δήμων Καισαριανής, Βύρωνα, Ηλιούπολης). Οι ομάδες αυτές είναι υπεύθυνες για την εποπτεία συγκεκριμένων παρατηρητηρίων, ενώ η Φιλοδασική Ένωση Αθηνών (ΦΕΑ) λαμβάνει γενικότερα μέτρα για την αντιπυρική προστασία αυτής της περιοχής⁶. Αντίστοιχα, ο Σύνδεσμος Προστασίας Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ) που ιδρύθηκε το 1992 (ΦΕΚ 3382/13.02.1992) και αποτελείται από 15 Δήμους-μέλη, έχει ως κύρια μέριμνα την προστασία του δάσους του Υμηττού από τον κίνδυνο των δασικών πυρκαγιών, μέσα από ποικίλες δράσεις: επιτήρηση, αναδασώσεις-δενδροφυτεύσεις, αποκαταστάσεις δασικών οδών, εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης του τοπίου, πραγματοποίηση μελετών και προτάσεων παρέμβασης, ευαισθητοποίησης, και υποστήριξης των αρμοδίων φορέων κλπ.

Από τα στοιχεία της μελέτης του ΣΠΑΥ (2009) για τις προδιαγραφές ολοκληρωμένου συστήματος πρόληψης, επιτήρησης και σχεδιασμού για τη διαχείριση δασικών πυρκαγιών στον Υμηττό, προκύπτουν οι εξής πολύ σημαντικές ελλείψεις:

- Έλλειψη χαρτογραφικών δεδομένων σε ψηφιακή μορφή.
- Έλλειψη ηλεκτρονικών συστημάτων εποπτείας για άμεσο εντοπισμό δασικών πυρκαγιών.
- Ελλείψεις προσωπικού και πυροσβεστών, καθώς η εποπτεία του Υμηττού γίνεται με οπτική παρατήρηση από εποχικούς πυροφύλακες του ΣΠΑΥ και εθελοντές. Η παρατήρηση γίνεται από 22 επίκαιρα σημεία όπου υπάρχουν παρατηρητήρια και από 6 οχήματα. Ως μέσα επικοινωνίας χρησιμοποιούνται αναλογικοί πομποδέκτες, ενώ υπάρχει σε φάση ολοκλήρωσης η ανάπτυξη δικτύου TETRA με συχνότητα που έχει καταχωρηθεί στον ΣΠΑΥ, με 3 αναμεταδότες και δυνατότητα επικοινωνίας με το κέντρο επιχειρήσεων του Πυροσβεστικού Σώματος.
- Έλλειψη κεντρικού εξοπλισμού πληροφορικής» (ΣΠΑΥ, ΕΜΠ, 2009).

⁶ Κατασκεύασε δύο υδατοδεξαμενές και δύο ξύλινα παρατηρητήρια- πυροφυλάκια στο Αισθητικό δάσος Καισαριανής, και έχει συντάξει μελέτη αντιπυρικής προστασίας του Αισθητικού Δάσους.

Εικόνα 3: Παρατηρητήρια και θέσεις θέας στο Υμηττό.

Πηγή: ΣΠΑΥ, ΕΜΠ, 2009.

2.2.6 Αγροτικές εκτάσεις

Όπως διαφαίνεται από τον χάρτη καλύψεων γης του CORINE αλλά κι από την δορυφορική απεικόνιση της περιοχής σήμερα, οι αγροτικές εκτάσεις αναπτύσσονται στην ανατολική πλευρά του βουνού στους Δήμους Κρωπίας, Βάρης και Παιανίας, στους πρόποδες του βουνού, μεταξύ αστικών χρήσεων και δασικών εκτάσεων. Από την ανατολική πλευρά του βουνού οι κλίσεις είναι ηπιότερες δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για καλλιέργεια του εδάφους. Είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως από τις υφιστάμενες αγροτικές εκτάσεις, έκταση ίση περίπου με το μισό της βρίσκεται εντός της ζώνης προστασίας του ισύοντος Π.Δ.. Όπως προκύπτει από την αντίστοιχη μελέτη του ΣΠΑΥ οι καλλιεργούμενες αυτές εκτάσεις καλύπτονται από σύνθετες καλλιέργειες κυρίως, ενώ υπάρχουν και εκτάσεις με ελαιώνες διάσπαρτους μέσα στη βλάστηση του όρους.

2.2.7 Χορτολιβαδικές εκτάσεις

Στη βορειοδυτική πλευρά του Υμηττού, στους πρόποδες του ορεινού όγκου δεν συναντώνται χορτολιβαδικές εκτάσεις. Αντίθετα, τέτοιες εκτάσεις εμφανίζονται νότια προς τη Γλυφάδα, Βούλα και Βάρη και καταλαμβάνουν εδάφη αβαθή, ξηρά και υποβαθμισμένα. Χορτολιβαδικές εκτάσεις απαντώνται και στα χαμηλά υψόμετρα του Δήμου Κορωπίου.

2.2.8 Σπήλαια

Κατά μήκος της κύριας κορυφογραμμής του Υμηττού, υπάρχουν αρκετές δολίνες, γνωστές με την ονομασία Γούπατα, αλλά το σημαντικότερο φυσικό χαρακτηριστικό του Υμηττού είναι η ύπαρξη πολλών σπηλαίων και βάραθρων ως αποτέλεσμα της φύσης των πετρωμάτων του. Μερικά σπήλαια και βάραθρα έχουν καταστραφεί, είτε από τη διάνοιξη των ορεινών δρόμων, όπως το μικρό βάραθρο του Αστερίου, είτε από τα λατομεία όπως π.χ. το σπήλαιο των Γλυκών Νερών (ΑΣΜ 3833), το σπήλαιο του Αγ. Ι. Καρέα (ΑΣΜ 4485), το σπηλαιοβάραθρο Κρητικού (ΑΣΜ 1068), είτε από άλλες αιτίες όπως το σπήλαιο Ηλιουπόλεως (ΑΣΜ 3400). Το σπήλαιο της Παιανίας, με βάθος περίπου 40μ. βρίσκεται σε υψόμετρο 510μ., το σπήλαιο Λεονταρίου σε απόσταση 500μ. από την κορυφή 693μ. του υψώματος Κορακοβούνι, το σπήλαιο Νταβέλη ή Σταυρού βρίσκεται σε απόσταση 250μ. δυτικά του διάσελου Σταυρός στο Νότιο Υμηττό, λίγο υψηλότερα από την κοίτη της μεγάλης ρεματιάς Πυρναρή. Η «Τρύπια Σπηλιά» ή διαφορετικά «Φυσική Γέφυρα» Μαυροβουνίου βρίσκεται λίγα λεπτά μετά το ύψωμα 507μ. και στα δεξιά του μονοπατιού που οδηγεί από το διάσελο Σταυρός προς το Μαυροβούνι. Είναι από τις ελάχιστες φυσικές γέφυρες που υπάρχουν στην πατρίδα μας με ύψος 20μ.. Κάποτε ήταν μεγάλη σπηλιά, της οποίας γκρεμίστηκε το πάνω μέρος σε ύψος γύρω στα 30μ. και έτσι η είσοδος της έγινε μία μεγάλη φυσική πέτρινη γέφυρα, το σπήλαιο του Νυμφόληπτου ή σπήλαιο του Αρχέδημου βρίσκεται νοτιοανατολικά και περίπου 600μ. από τη Θρακιά Συκιάς. Το σπήλαιο αυτό έχει μεγάλη αρχαιολογική αξία, γιατί είναι ίσως το μοναδικό στην Ελλάδα που έχει σκαλισμένα αγάλματα στο εσωτερικό του. Ο γλύπτης Αρχέδημος από τη Θήρα εγκαταστάθηκε στο σπήλαιο τον 5ο π.Χ. αιώνα και το μετέτρεψε σε τόπο λατρείας κυρίως των Νυμφών και του Πάνα.

2.2.9 Ρέματα

Το υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής χαρακτηρίζεται ως πλούσιο λόγω κυρίως της γεωμορφολογίας του εδάφους κι αποτελείται από κυρίως κλάδους και δευτερεύοντα ρέματα. Παρά το πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής μελέτης, η ύπαρξη του δάσους επηρεάζει την πτώση, την εξάτμιση και διήθηση των κατακρημνισμάτων της ατμόσφαιρας (βροχής, χιονιού, χαλαζιού, κ.λ.π.), καθώς και την απορροή του νερού και αποτρέπει την απόπλυση του υποκείμενου εδάφους.

Η ανατολική πλευρά του βουνού, προς την πεδιάδα των Μεσογείων είναι αρκετά απότομη και διασχίζεται μόνο από δύο μεγάλα υδάτινα ρεύματα (Χιλιαδού και Ντούκα), τα οποία πηγάζουν από το διάσελο Σταυρός (Πιρναρικός λαιμός ή Επάνω Πιρναρή), μεταξύ Προφήτη Ηλία και Μαυροβουνίου. Αντίθετα, στη δυτική πλευρά, προς το λεκανοπέδιο των Αθηνών, ο διαμελισμός είναι μεγαλύτερος και σχηματίζεται η βαθιά χαράδρα του Κακορέματος, και αρκετές μικρότερες ρεματιές, όπως είναι το ρέμα του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου (αρχ. Ιλισός), το ρέμα της Καισαριανής (αρχ. Ηριδανός), το ρέμα του Καρέα, η Σαρίνα, η Βαμβακιά, η Γκαλμπένη, η Πιρναρή, το ρέμα του Βαρελά και το Λυκόρεμα.

Οι μεγάλες κλίσεις του εδάφους του Υμηττού ευνόησαν την ύπαρξη πολυάριθμων χειμάρρων (125 περίπου), μικρής και μεγάλης διαδρομής που διέρρεαν τις πλαγιές του βουνού. Οι σημαντικότεροι ήταν ο Ηριδανός (Καισαριανή), το Κακόρεμα (Καρέας) και η Πιρναρή (Τερψιθέα) στα δυτικά, η Χαλιδού (Παιανία) και ο Ντούκας (Κορωπί) στα ανατολικά. Στο σύνολό τους οι ροές αυτές ήταν εποχικές, ενώ μετά από καταρρακτώδεις βροχές αποκτούσαν καταστρεπτική δύναμη και πλημμύριζαν τις γειτονικές εκτάσεις.

Ιδιαίτερα όμως ο Ηριδανός (κοντά στη Μονή Αγίου Μάρκου), μαζί με άλλους χείμαρρους του βορειοδυτικού Υμηττού, τροφοδοτούσαν κατά το παρελθόν τον Ιλισό και δημιουργούσαν ένα σημαντικό υδροβιότοπο.

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως σημαντικό μέρος από τα νερά των βροχών συγκρατείται στην κομοστέγη (φύλλωμα) των δασικών δέντρων κι των δασοσυστάδων απ' όπου εξατμίζεται και επιστρέφει στην ατμόσφαιρα. Η υδατοσυγκράτηση είναι μεγαλύτερη στα κωνοφόρα απ' ότι στα πλατύφυλλα, αφενός επειδή τα μισά από αυτά είναι φυλλοβόλα, αφετέρου επειδή τα φύλλα τους είναι πλατειά και δεν συγκρατούν πιο πολύ νερό απ' ότι τα φύλλα των κωνοφόρων των οποίων είναι βελόνες και τραχείες. Έτσι η υδατοσυγκράτηση κατανέμεται : 40%ελάτη, 30%πεύκη, 20%δρύς, 18%οξυά, 20%πρινώνες. Η ύπαρξη δευτερεύουσας συστάδας αυξάνει την υδατοσυγκράτηση με αποτέλεσμα να φτάνει λιγότερο νερό στο έδαφος με αποτέλεσμα τη μείωση της απορροής και απόπλυσης του εδάφους.⁷ Έτσι το δασικό έδαφος κάτω από τις δασοσυστάδες διατηρείται γενικά ξηρότερο σε σχέση με το γυμνό έδαφος.

Η ετήσια απορροή τελικά μειώνεται κατά 10% έως 20%, ενώ οι πλημμυρικές παροχές κατά 30% έως 60%, λόγω της ύπαρξης του δάσους. Η κομοστέγη αποτρέπει την άμεση πρόσκρουση της βροχής / χιονιού στο έδαφος συγκρατεί μια ποσότητα βροχής / χιονιού και μειώνει την ποσότητα του νερού που φτάνει σ' αυτό. Τα νερά της βροχής που διέρχονται μέσα από το στρώμα των φύλλων είναι καθαρά και δεν φράζουν τους εδαφικούς πόρους όπως συμβαίνει με τις σταγόνες που πέφτουν σε γυμνό έδαφος. Η διήθηση αυξάνει λόγω της διασωλήνωσης των ριζών και μετά τη στίξη των ριζών οι κοιλότητες που απομένουν και είναι πολυάριθμες πληρώνονται από νερό. Η προστατευτική ικανότητα των δασικών συστάδων έγκειται στην αποτροπή της ανάπτυξης εντατικών χειμαρρικών φαινομένων.

2.2.10 Εξόρυξη- Λατομεία

Στον ορεινό όγκο του Υμηττού υπάρχουν πολλά λατομεία εξόρυξης μαρμάρου που αποτελούν πληγή για το βουνό. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΡΣΑ τα λατομεία είναι στο σύνολό τους 15, εκ των οποίων 13 ανενεργά (Περιοχής Κρεβατάκια Βάρη, Αιξωνή,, πρώην «Παπαμιχαήλ και ΣΙΑ», Τερπιθέας Γλυφάδας, πρώην «Βλάχου», νεκροταφείο Αργυρούπολης, πρώην «Κιούση», περιοχής Κακόρεμα Καρέα, Νέας Ελβετίας, πρώην «Μαμάη», πρώην «Καζακόπουλου», Γλυκών Νερών, «Λαμπρικά») και δύο ενεργά («Κυριακού» και «Τριάς- Εμπορολατομική»). Διοικητικά τα λατομεία ανήκουν στους δήμους Βάρης, Αργυρούπολης, Βούλας, Βύρωνα, Γλυφάδας, Καισαριανής, Γλ. Νερών, Παιανίας και Κρωπίας. Σύμφωνα με τον ΟΡΣΑ έχει ολοκληρωθεί η αποκατάσταση για τα λατομεία των Γλ. Νερών, του πρώην Πολύδωρα και στα Λαμπρικά. Σύμφωνα με το τελευταίο σχέδιο Π.Δ. προστασίας του Υμηττού, προβλέπεται η διακοπή λειτουργίας των λοιπών λατομείων εντός εξαμήνου και η αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος εντός τριών ετών από την έγκριση του Διατάγματος.

Ωστόσο, στην πραγματικότητα η αποκατάσταση των λατομείων συχνά δεν επιτυγχάνεται, καθώς πραγματοποιείται με τοποθέτηση χωμάτων (μπάζωμα) με σκοπό την επαναφορά στην προηγούμενη κατάσταση. Χαρακτηριστικά παραδείγματα προς αποφυγή αποτελούν το μπάζωμα παλαιότερου λατομείου στην θέση Νταμάρια Βύρωνα (αριστερά του ενεργού λατομείου Εργάνη) το οποίο δεν έχει αποκατασταθεί αισθητικά. Αντιθέτως στη Γλυφάδα έχουμε παραδείγματα από μικρά

⁷ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δ. Υμηττού 2008-2010,

λατομεία όπου οι κατάλληλες φυτεύσεις και ενέργειες οδήγησαν στην πετυχημένη αποκατάστασή τους.
Πιο συγκεκριμένα, σήμερα λατομεία απαντώνται στις περιοχές των Δήμων: Αργυρούπολης, Βύρωνα, Γλυφάδας,

Εικόνα 4: Μέτωπο εξόρυξης λατομείου Εργάνη.

Πηγή: προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 5: Περιοχή εξόρυξης δυτικά του οικισμού Κορωπίου.

Πηγή: Googlearth.

2.2.11 Οικιστική ανάπτυξη

Η οικιστική ανάπτυξη αποτελεί ένα συνεχές μέτωπο προς το βουνό από την περιοχή των Γλυκών Νερών και στη συνέχεια περιμετρικά του Υμηττού με κατεύθυνση προς την Αγία Παρασκευή και συνεχίζοντας νοτιότερα προς το Βύρωνα, την Ηλιούπολη, τη Γλυφάδα και τέλος τη Βούλα και τη Βάρη. Το συνεχές αυτό μέτωπο διακόπτεται από την ανατολική πλευρά, από τη Βάρη έως και την Παιανία, κατά ένα τμήμα που δεν έχει πυκνότητα αστικοποίησης ανάλογη με αυτή της δυτικής πλευράς, καθώς απαντώνται μικροί οικιστικοί πυρήνες που είναι διακριτοί μεταξύ τους και όχι συνεχείς. Παρόλα αυτά, στην ανατολική πλευρά στους πρόποδες του ορεινού όγκου, φιλοξενούνται και άλλες ανθρωπογενείς δραστηριότητες.

Παράλληλα, το αστικό τοπίο που εφάπτεται με την περιοχή προστασίας του Υμηττού διαφέρει από περιοχή σε περιοχή εντός του συνεχούς αστικού μετώπου που αναλύθηκε παραπάνω. Απαντώνται περιοχές με πολύ μεγάλη πυκνότητα δόμησης και υψηλούς σ.δ. σε συνδυασμό με μεγάλα ύψη κτιρίων. Τέτοιες περιοχές είναι κυρίως η Καισαριανή, ο Βύρωνα, η Ηλιούπολη, η Αργυρούπολη κ.ά. Σε αυτές τις περιοχές η πυκνότητα του πληθυσμού είναι μεγαλύτερη και προφανώς οι πιθανές επιπτώσεις στα οικοσυστήματα του ορεινού όγκου του Υμηττού, μεγαλύτερες.

Στις βορειοδυτικές περιοχές της Αγίας Παρασκευής, του Παπάγου και του Χολαργού, παρόλο που παρουσιάζεται σχετικά μεγάλη πυκνότητα δόμησης και υψηλοί σ.δ., παρατηρείται ότι οι συνθήκες του αστικού περιβάλλοντος είναι ελαφρώς διαφοροποιημένες. Σε αυτές τις περιοχές παρατηρούνται επίσης μεγάλα ύψη κτιρίων, αλλά διασώζεται ακόμα μεγάλος αριθμός μονοκατοικιών με κήπο και δρόμοι με μεγαλύτερα πλάτη. Στις περιοχές αυτές οι επιπτώσεις της αστικοποίησης είναι επίσης έντονες για το οικοσύστημα του βουνού, αλλά ηπιότερες συγκριτικά με τις νοτιότερες που προαναφέρθηκαν. Σε αυτήν την κατηγορία μπορεί να ενταχθεί και η περίπτωση των περιοχών Γλυφάδας και Βούλας, καθώς φαίνεται να επικρατούν παρεμφερή χαρακτηριστικά στον αστικό χώρο με ακόμα μικρότερη πυκνότητα δόμησης και μεγαλύτερα ποσοστά ακάλυπτου χώρου στις δομημένες ιδιοκτησίες.

Η Βάρη, το Κορωπί και η Παιανία αποτελούν την κατηγορία αστικών περιοχών που εφάπτονται με την περιοχή του ορεινού όγκου Υμηττού, αλλά είναι ανεξάρτητοι κι οριοθετημένοι οικισμοί που περιβάλλονται από αγροτικές γαίες και ασκούν μικρότερες πιέσεις στα οικοσυστήματα του βουνού.

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως περιοχές με μεγάλη πυκνότητα δόμησης δεν απαντώνται εντός των ορίων της περιοχής προστασίας ορεινού όγκου Υμηττού, ενώ παρατηρούνται εκτός σχεδίου κι αυθαίρετα κτίσματα σε όλη την έκταση του Υμηττού, κυρίως σε περιοχές που γειτνιάζουν με αστικές περιοχές. Η αυθαίρετη δόμηση αναλύεται στο επόμενο κεφάλαιο των συγκρούσεων γης. (βλ. Κεφάλαιο 3)

2.2.12 Βιομηχανικές και βιοτεχνικές χρήσεις

Στην περιοχή άμεσης επιρροής του Υμηττού και σε ευαίσθητες περιβαλλοντικά ζώνες εντοπίζονται εκτάσεις με βιοτεχνικές και βιομηχανικές χρήσεις που ανήκουν στα διοικητικά όρια του Δ. Βύρωνα στα βορειοδυτικά (βιομηχανία παραγωγής σκυροδέματος «Εργάνη») και του Δ. Κρωπίας στα νοτιοανατολικά όπου πυκνοδομημένο τμήμα της Βιομηχανικής Περιοχής εισχωρεί στην Ζώνη Β του Υμηττού. Η τελευταία ζώνη θεσμοθετείται και από την ισχύουσα ΖΟΕ Μεσογείων ως ζώνη με στοιχεία Μ (βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων) και για τους όρους και περιορισμούς δόμησης ισχύει το 31.1.87 Π.Δ. (Δ'303).

2.2.13 Μεταφορικά δίκτυα

Ο ορεινός όγκος του Υμηττού συνιστά το ανατολικό φυσικό όριο του Λεκανοπεδίου προς την πεδιάδα των Μεσογείων. Οι οδικοί άξονες που εγγράφονταν στην ευρύτερη περιοχή συνιστούσαν και συνιστούν κατά μία έννοια μια οδική περίμετρο. Από την ιστορική ανάγνωση της συγκρότησης αυτής της περιμέτρου κατά τα τελευταία 180 χρόνια (από τότε που η Αθήνα ορίστηκε ως πρωτεύουσα του νέου ελληνικού κράτους) είναι φανερό πως λειτουργεί σε έναν πρώτο χρόνο ως το «όριο» μεταξύ της εκάστοτε οικιστικής ανάπτυξης και του αδόμητου – εκτός σχεδίου χώρου του βουνού, ενώ σε μεταγενέστερο χρόνο οι ίδιοι αυτοί άξονες εγκιβωτίζονται στην οικιστική ανάπτυξη που τους ξεπερνά προς το βουνό και συγκροτείται γραμμικά κατά μήκος τους. Αυτό συνέβαινε φυσικά, σε κενό θεσμικής προστασίας του ορεινού όγκου ή κατά προσχηματικά νόμιμη παράβαση του εκάστοτε θεσμικού πλαισίου (π.χ. Περιφερειακή Υμηττού – βόρειο τμήμα).

Ο Υμηττός μέχρι το 2003 (οπότε παραδόθηκε η Περιφερειακή Υμηττού) περιγραφόταν (με δεξιόστροφη φορά) από τους εξής άξονες:

Μεσογείων – Μαραθώνος – Σταυρού-Λαυρίου μέχρι το Κορωπί – Κορωπίου-Βάρης – Βουλιαγμένης – Ανδρ. Παπανδρέου – Γούναρη – Κύπρου – Αργυρουπόλεως-Ηρώων Πολυτεχνείου – Ελευθ. Βενιζέλου – Αλίμου-Κατεχάκη.

Παρατηρώντας σήμερα αυτή την οδική περίμετρο, διαπιστώνει κανείς ότι στο σύνολο σχεδόν του μήκους της δεν συνιστά πλέον όριο προς τον ορεινό όγκο, αλλά συνέχει αξονικά διαδοχικές οικιστικές αναπτύξεις που ανήκουν σε όλη τη σειρά των δήμων που εφάπτονται στον Υμηττό.

Με τη θέσπιση του ΡΣΑ το 1985 (Ν. 1515) και την εξαγγελία ολοκλήρωσης των τριών οδικών δακτυλίων, αλλά πολύ περισσότερο με τη χωροθέτηση και δημιουργία του αεροδρομίου στα Σπάτα, συνδυάστηκε σε επίπεδο ενισχυμένης πια τεκμηρίωσης η σκοπιμότητα κατασκευής αφενός της Αττικής Οδού, αφετέρου του βόρειου τμήματος της Περιφερειακής Υμηττού⁸ (έργων που «στοιχειώνουν» τον προγραμματισμό για τα τελευταία 40 χρόνια περίπου), καθώς και άλλων αξόνων που δεν κατασκευάστηκαν μέχρι σήμερα. Ιδιαίτερα το βόρειο τμήμα της Περιφερειακής Υμηττού που παραδόθηκε το 2003, ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων. Σύμφωνα με τους επικριτές, προωθήθηκε παραδόξως κατά προτεραιότητα σε σχέση με το νότιο τμήμα και τη σήραγγα της Αργυρούπολης που θα έδιναν την αυτονόητη πρόσβαση στο νέο αεροδρόμιο από τους νότιους δήμους. Επίσης, επικρίθηκε κατά το ότι σχεδιάστηκε σε μεγάλο τμήμα του εντός ζωνών απόλυτης προστασίας, πράγμα που οδήγησε σε προσφυγές, καθυστερήσεις και «διορθώσεις» της χάραξης επί το οικολογικότερον, διορθώσεις που αντικατοπτρίζονται στις 22 σήραγγες που κατασκευάστηκαν τελικά και δεν προβλέπονταν στην αρχική μελέτη. Τέλος, επικρίθηκε για τις επιπτώσεις της μέσω του φόρτου και των κόμβων της στο φυσικό περιβάλλον, αλλά και σ' αυτό των γειτονικών περιοχών κατοικίας.

Εντούτοις, το έργο παραδόθηκε το 2003. Το βόρειο τμήμα της Δυτικής Περιφερειακής Υμηττού είναι κλειστή λεωφόρος με 3+3 λωρίδες κυκλοφορίας, μήκους 13 περίπου χλμ, με 22 σήραγγες μήκους περίπου 5,5 χλμ και 7 κόμβους σε λειτουργία.

⁸ Η αποφασιστικότητα του τότε ΥΠΕΧΩΔΕ στην κατασκευή του συγκεκριμένου τμήματος αντανακλάται στο ότι το ενέταξε στο έργο της Ελεύθερης Λεωφόρου Σταυρού – Σπάτων (Αττικής Οδού), η ολοκλήρωση της οποίας συναρτήθηκε συμβατικά με τη λειτουργία του αεροδρομίου μέσω ρήτρας που θα κατέβαλε το κράτος στην κατασκευαστική κοινοπραξία του αεροδρομίου για το χρονικό διάστημα που θα λειτουργούσε το αεροδρόμιο χωρίς να έχει ολοκληρωθεί το οδικό αυτό έργο.

Έτσι, ο Υμηττός περιγράφεται σήμερα οδικά από τους εξής άξονες:

Περιφερειακή Υμηττού – Σταυρού-Λαυρίου μέχρι το Κορωπί – Κορωπίου-Βάρης – Βουλιαγμένης – Ανδρ. Παπανδρέου – Γούναρη – Κύπρου – Αργυρουπόλεως-Ηρώων Πολυτεχνείου – Ελευθ. Βενιζέλου – Αλίμου-Κατεχάκη.

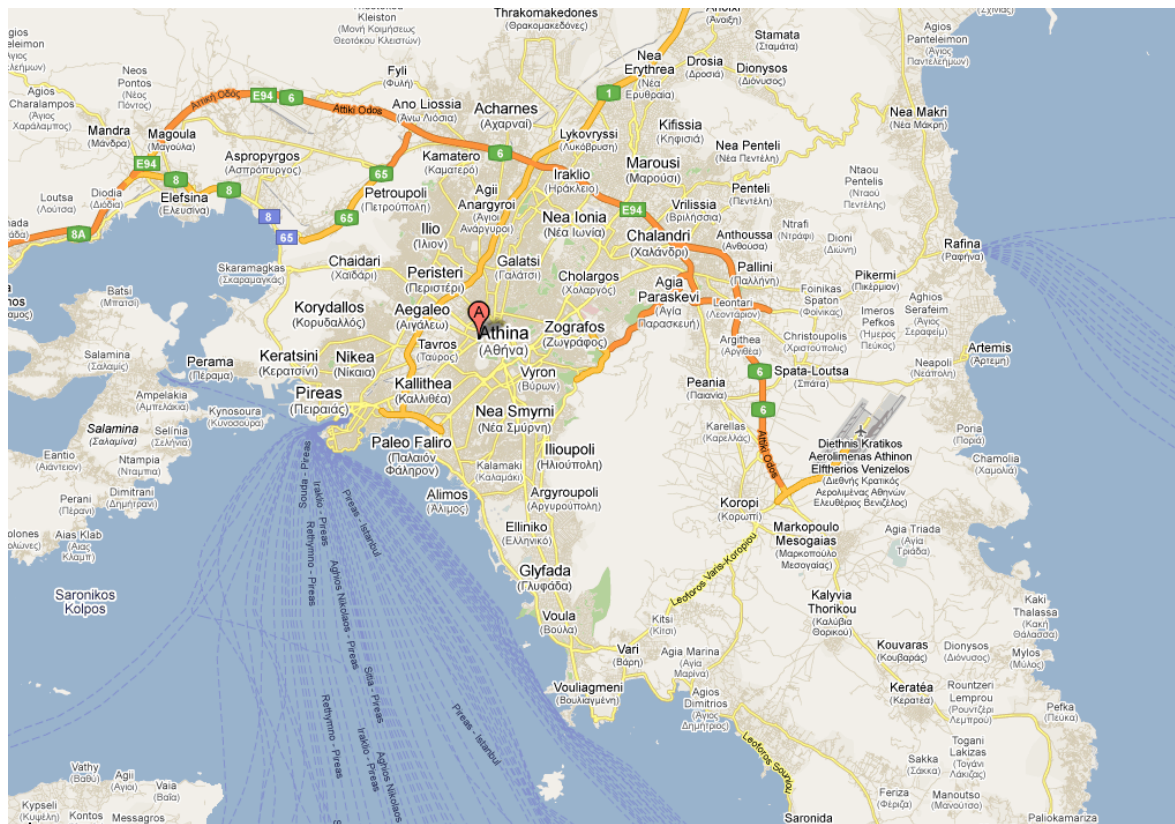
Σε ότι αφορά στον Υμηττό, η τροποποίηση του ορίου έγινε αυτονόητα με τρόπο που στενεύει την οδική του περίμετρο. Η εικόνα που έχουμε μέχρι σήμερα είναι εικόνα τάσεων υπέρβασης του ορίου από τα δυτικά και δεν αντανάκλαται άμεσα στο χώρο (με ελάχιστες εξαιρέσεις). Οι περισσότερες «πιέσεις φαίνεται να ασκούνται από τα νότια και ανατολικά, και είναι πολλές και ποικίλες, γεγονός που εξηγεί και τις περισσότερες από 160 πυρκαγιές της τελευταίας 3ετίας.

Σε επίπεδο άλλων μεταφορικών υποδομών, στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού λειτουργούν γραμμή Μετρό στο τμήμα Κατεχάκη – Αεροδρόμιο σε κοινή υποδομή με τον Προαστιακό στο Δουκίσσης Πλακεντίας – Αεροδρόμιο και αξονικά στην Αττική Οδό. Ειδικότερα στο Μετρό, και πολύ λιγότερο στην Περιφερειακή Υμηττού πιστώνεται η διαπιστωμένη ελάφρυνση του κυκλοφοριακού φόρτου της Μεσογείων κατά 20% την τελευταία δεκαετία. Βάσει των μετρήσεων του Κέντρου Διαχείρισης της Κυκλοφορίας, μόνο κατά το 6μηνο εντός του 2009, που έπαυσε προσωρινά η λειτουργία του Μετρό στο τμήμα Εθνική Αμυνα – Αεροδρόμιο, ο φόρτος της Μεσογείων αυξήθηκε κατά 11%, ενώ ο χρόνος διάνυσης του τμήματος Πεντάγωνο – Σταυρός κατά 30%.

2.2.14 Ειδικές χρήσεις

Στο σύνολο του ορεινού όγκου απαντώνται διαφορετικές κατηγορίες ειδικών χρήσεων όπως στρατόπεδα και στρατιωτικές εγκαταστάσεις στους Δήμους Αγίας Παρασκευής, Γλυκών Νερών, Παπάγου, Γλυφάδας, Βύρωνα. Παράλληλα, νεκροταφεία απαντώνται στους περισσότερους Δήμους της περιοχής του ορεινού όγκου Υμηττού με τα περισσότερα να βρίσκονται εντός κάποιας από τις ζώνες προστασίας του ισχύοντος Π.Δ. προστασίας.

Εικόνα 6: Υφιστάμενο οδικό δίκτυο πολεοδομικού συγκροτήματος Αθήνας, 2010.

Πηγή: Google maps, 2010.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΥΜΗΤΤΟΥ

Οι συγκρούσεις των χρήσεων γης περιγράφουν τη συνύπαρξη αντικρουόμενων χρήσεων ή δραστηριοτήτων στο περιβάλλον, που μπορεί να δημιουργήσει λειτουργικά προβλήματα, αλλά ακόμα και να υποβαθμίσει την ποιότητα ζωής. Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον, καθώς αυτές συχνά συσχετίζονται με συνύπαρξη αντικρουόμενων με το περιβάλλον χρήσεων. Γενικότερα, δραστηριότητες οι οποίες επιδρούν αρνητικά στη διαφύλαξη των οικοσυστημάτων και τη συνετή διαχείριση του περιβάλλοντος είναι η συνεχής ανάγκη βελτίωσης των υποδομών με τη διάνοιξη οδικού δικτύου, η εκχέρσωση καμένων εκτάσεων είτε για λόγους αστικοποίησης, είτε για λόγους καλλιέργειας της γης, είτε για λόγους δημιουργίας υποδομών κ.ά.

Οι πιέσεις αστικοποίησης που δέχεται το φυσικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης προέρχονται κυρίως από την ανθρώπινη δραστηριότητα και τη ζήτηση για κατοικία, ενώ οικονομικές και συχνά οχλούσες δραστηριότητες, έχουν ενταθεί στο πλαίσιο των εκσυγχρονισμού των μεταφορικών υποδομών της πρωτεύουσας (Αεροδρόμιο, Περιφερειακή Υμηττού, Αττική Οδός). Οι κύριες συγκρούσεις χρήσεων γης εντοπίζονται στις περιοχές γειτνίασης της δασικών εκτάσεων με περιοχές κατοικίας και με τον άξονα της Αττικής οδού. Οι πιέσεις για δημιουργία κατοικίας τα τελευταία χρόνια οδήγησαν στην υπερεκμετάλλευση της γης, με αποτέλεσμα την αύξηση της πυκνότητας κατοίκησης στις υπώρειες του Υμηττού και την απειλή αλλοίωσης του φυσικού περιβάλλοντος και των δασικών εκτάσεων.

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως παρόλο που για την ευρύτερη περιοχή υφίσταται ένα εκτενές νομικό πλαίσιο προστασίας και περιορισμού των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων, οι παρατηρούμενες χρήσεις γης έρχονται σε αρκετές περιπτώσεις σε σύγκρουση με τις ζώνες προστασίας του ισχύοντος Π.Δ., με αποτέλεσμα την περιορισμένη ουσιαστική προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος. Παράλληλα, η αλόγιστη χρήση της γης για οικιστικούς σκοπούς και η αστικοποίησή της, έχει συνέπειες και στο υφιστάμενο ανθρωπογενές περιβάλλον, καθώς αυξάνεται η πυκνότητα κατοίκησης και συνεπώς ο πληθυσμός, γεγονός που με τη σειρά του αυξάνει τις ανάγκες σε υποδομές κοινωνικές και τεχνικές και δημιουργεί πιέσεις στον αστικό χώρο, τα αδόμητα οικόπεδα, τις παλιές χαμηλές σε ύψος μονοκατοικίες κλπ. Επιπλέον, κατά παράβαση των ειδικών ρυθμίσεων για τις επιτρεπόμενες χρήσεις και δραστηριότητες που προβλέπονται στο θεσμικό πλαίσιο κάθε υποπεριοχής των Δήμων που συνορεύουν διοικητικά με τον Υμηττό, οι πιέσεις στο περιβάλλον του ορεινού όγκου προέρχονται σχεδόν αποκλειστικά από τη ζήτηση για οικιστική χρήση.

Το πρόβλημα της οικοπεδοποίησης έχει τις ρίζες του στο παρελθόν, όπου στο πλαίσιο ανταλλαγής των ιδιοκτησιακών καθεστώτων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, η ρύθμιση των ιδιοκτησιών οδήγησε στην έγγραφη κατοχύρωση ιδιωτικής ιδιοκτησίας επί δασικών εκτάσεων του Υμηττού. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν τα παραδείγματα των κτημάτων Νάστου (στην Ηλιούπολη, όπου το πρόβλημα εν μέρει λύθηκε δικαστικώς υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου), καθώς επίσης και των κτημάτων Καραπάνου στην Τερψιθέα μέρος των οποίων ανήκει στον Ερυθρό Σταυρό.

Πιο συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη οικιστική επιβάρυνση με ισχυρές αυξητικές τάσεις παρατηρείται στην περιοχή που οριοθετείται ως Β Ζώνη, δυτικά και ανατολικά του Υμηττού. Η απόκλιση από τους υπάρχοντες χαρακτηρισμούς των εκτάσεων αυτών ως καλλιέργειες ή υπό αναδάσωση περιοχές, είναι ιδιαίτερα μεγάλη και πλέον έχουν δημιουργηθεί οικισμοί οι οποίοι κατοικούνται, γεγονός που καθιστά δύσκολη αν όχι αδύνατη την αποκατάσταση των χρήσεων όπως προβλέπεται στο Π.Δ.

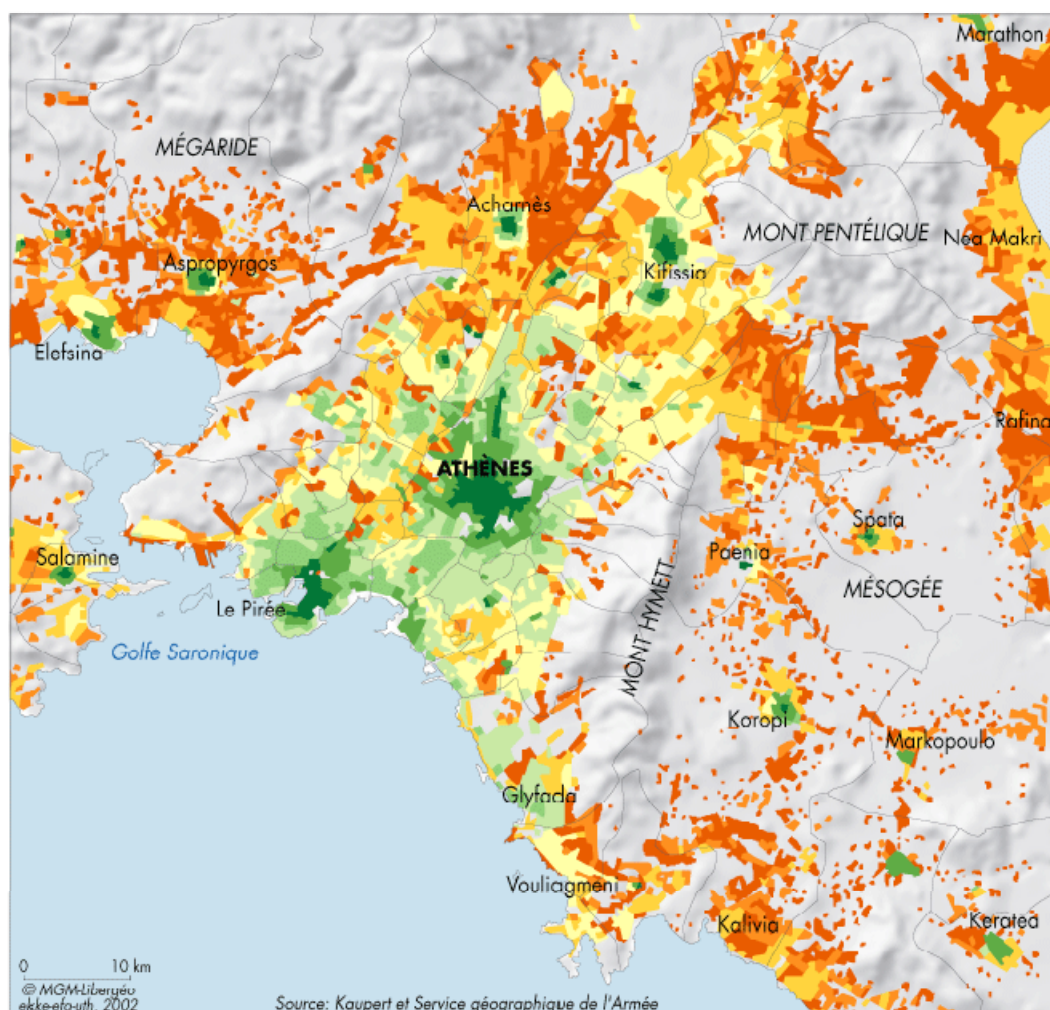
Παρακάτω περιγράφονται αναλυτικά οι πιέσεις και οι συγκρούσεις ανά είδος χρήσης και δραστηριότητας που συναντώνται στον Υμηττό.

3.1 Αυθαίρετη Δόμηση

Η ραγδαία μεταπολεμική αύξηση του πληθυσμού της πρωτεύουσας είχε ως συνέπεια την αστική εξάπλωση του πολεοδομικού ιστού και την μετέπειτα ανάπτυξη νέων αστικών κέντρων στην περιφέρειά της, με σημαντικές επιπτώσεις στο τοπίο και στο φυσικό περιβάλλον της Αττικής. Ο ορεινός όγκος του Υμηττού δέχεται μια διπλή πίεση οικιστικής ανάπτυξης, αφενός από την επέκταση του ΠΣ Πρωτεύουσας γειτνιάζοντας προς τα δυτικά με αρκετά πυκνοδομημένα τμήματα δήμων και αφετέρου από τη ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση και την ανάπτυξη υποδομών στην πεδιάδα των Μεσογείων (βλ. εικόνα 1⁹). Η ελλιπής και συχνά ανεφάρμοστη περιβαλλοντική και πολεοδομική νομοθεσία σε συνδυασμό με το γενικότερο κλίμα κοινωνικής ανοχής και ελλιπούς παρέμβασης της πολιτείας, οδήγησαν σε πολλαπλές αυθαιρεσίες που απειλούν και συχνά καταργούν το δασικό χαρακτήρα του Υμηττού. Η θέσπιση του Π. Δ. προστασίας του ορεινού όγκου δεν αποτέλεσε τροχοπέδη στις πρακτικές της αυθαίρετης εκτός σχεδίου δόμησης και νομιμοποίησής της στη συνέχεια, στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού, με αποτέλεσμα την κινητοποίηση διαφόρων φορέων (ΟΤΑ, κοινωνικές, περιβαλλοντικές οργανώσεις κ.α.) με στόχο την προάσπιση του ορεινού όγκου Υμηττού.

⁹Michel SIVIGNON., (2003), *Atlas de la Grèce*. Paris: CNRS-Libergéo - La Documentation française, coll. ; «Dynamiques du territoire RECLUS».

Εικόνα 7: Αστική εξάπλωση του πολεοδομικού συγκροτήματος της Αθήνας (<1895-1995).

Χρονική περίοδος κατασκευής	Επιφάνεια (χλμ.)	% της επιφάνειας του ΠΣ το 1995
1987 - 1995	134,7	100%=1995
1975 - 1987	71,8	75,0
1962 - 1975	98,6	58,1
1944 - 1962	73,9	38,0
1931 - 1944	46,5	22,9
1917 - 1931	29,8	13,4
1875 - 1917	23,6	7,3
Πριν το 1875	12,3	2,5

Πηγή: <http://mappemonde.mgm.fr/actualites/grece/athenes.html>.

Σημαντικές συγκεντρώσεις αυθαιρέτων εντοπίζονται σε πολλές περιοχές,, στις χαμηλές υπώρειες του βουνού και περιμετρικά σε επαφή κυρίως με τα ανατολικά και δυτικά όρια του ορεινού όγκου. Σύμφωνα με παλαιότερες προτάσεις του ΟΡΣΑ για την τροποποίηση του ισχύοντος Π.Δ., οι περιοχές που έχουν προταθεί να εξαιρεθούν από τα όρια προστασίας κατηγοριοποιούνται σε περιοχές δασικές ή/και μη δασικές ως εξής:

- Περιοχές δασικές όπως η Ανάληψη (εντός της Α και Β Ζώνης προστασίας) στη Γλυφάδα.
- Περιοχές μη δασικές που έχουν προταθεί να εξαιρεθούν από το όριο προστασίας, αίτημα το οποίο όμως δεν έχει γίνει δεκτό από το Στ Ε, όπως το Γύρισμα Τερψιθέας στη Γλυφάδα, το Χέρωμα στη Βάρη (κρίθηκαν μη νόμιμες από το Ε΄ Τμήμα του ΣτΕ, πρακτικό επεξεργασίας υπ΄ αριθμ. 67/1998), οι τρεις πυρήνες αυθαιρέτων, που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια στο Κορωπί (η Σκάρπιζα και το Κίτσι στην Β ζώνη και ο Προφήτης Ηλίας στην Α ζώνη προστασίας, μη νόμιμες με το υπ΄ αριθμ. 67/1998 Πρακτικό του ΣτΕ), τα αυθαίρετα στη θέση Πανόραμα Παιανίας εντός της Β ζώνης προστασίας του Υμηττού (μη νόμιμες με το υπ΄ αριθμ. 67/1998 Πρακτικό του ΣτΕ) (ΟΡΣΑ, 2009).

Οι ρυθμίσεις σχετικά με τις αυθαίρετες κατασκευές και χρήσεις στον Υμηττό παρουσιάζονται αναλυτικά σε παρακάτω κεφάλαιο, μέσα από τη σύγκριση των δύο πρόσφατων σχεδίων τροποποίησης του Π.Δ. (Βλ. Κεφ. 4 και 5).

3.2 Βιομηχανικές και βιοτεχνικές χρήσεις

Στην περιοχή άμεσης επιρροής του Υμηττού και σε ευαίσθητες περιβαλλοντικά ζώνες εντοπίζονται εκτάσεις με βιοτεχνικές και βιομηχανικές χρήσεις που ανήκουν στα διοικητικά όρια του Δ. Βύρωνα στα βορειοδυτικά (βιομηχανία παραγωγής σκυροδέματος «Εργάνη») και του Δ. Κρωπίας στα νοτιοανατολικά πυκνοδομημένο τμήμα της Βιομηχανικής Περιοχής εισχωρεί στην ζώνη Β του Υμηττού. Η τελευταία ζώνη θεσμοθετείται και από την ισχύουσα ΖΟΕ Μεσογείων ως ζώνη με στοιχεία Μ (βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων) και για τους όρους και περιορισμούς δόμησης ισχύει το 31.1.87 Π.Δ. (Δ΄303).

3.3 Εγκαταστάσεις ΔΕΗ

Οι εγκαταστάσεις της ΔΕΗ (Κέντρο Υψηλής Τάσης 150 /20 KV, πυλώνες και καλώδια μεταφοράς 400 KV από το Λαύριο στην Αργυρούπολη) και η επιδίωξη «νομιμοποίησης» και επέκτασης αυτών (άρθρο 3) με την κατασκευή ενός Κέντρου Υπερυψηλής Τάσης (ΚΥΤ) 400/ 150 KV στη Β΄ Ζώνη Προστασίας, σε αντίθεση με τις αποφάσεις του ΣτΕ¹⁰, συνιστούν ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα στον

¹⁰ Επισημαίνεται ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας με τις αποφάσεις 1672 και 1678 / 2005, ακύρωσε την Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) με την οποία εγκρίθηκαν Περιβαλλοντικοί Όροι και καθορίστηκαν όροι και περιορισμοί δόμησης για την κατασκευή ΚΥΤ 400/150 KV, στα όρια των

Υμηττό. Η κατασκευή χωρίς νόμιμη αδειοδότηση πυλώνων υψηλής τάσης προκαλεί καταστροφικές επιπτώσεις στη δασική βλάστηση και το περιβάλλον του Υμηττού (αποψίλωση) με υψηλή υποβάθμιση του αισθητικού τοπίου και παράλληλη αύξηση του κινδύνου πρόκλησης δασικών πυρκαγιών.

3.4 Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Η μη ικανοποιητική προστασία του δασικού χώρου του Υμηττού έχει επιπτώσεις και στο ιδιοκτησιακό καθεστώς, καθώς δραστηριότητες ασύμβατες με την έννοια της δασικής έκτασης και διαφορετικοί φορείς (εκκλησία, υπουργεία Γεωργίας και Εθνικής Αμύνης, στρατός, Φιλοδασική Εταιρεία, ιδιώτες) καταλαμβάνουν τις μεγαλύτερες εκτάσεις του βουνού, διαιωνίζοντας ιδιοκτησιακές εκκρεμότητες.

Αν και το μεγαλύτερο μέρος του Υμηττού καλύπτεται από Δημόσιες Δασικές εκτάσεις (~40.800 στρ.), το δημόσιο κατά καιρούς έχει παραχωρήσει¹¹ με αποφάσεις του Υπ. Γεωργίας σε οργανισμούς ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, εκτάσεις για τη δημιουργία κοινωφελών ή άλλων ειδικών χρήσεων και εγκαταστάσεων (ΟΡΣΑ, 2009).

Σύμφωνα με στοιχεία από τον ΟΡΣΑ, στην ανατολική πλευρά του Υμηττού εντοπίζονται σημαντικές γεωργικές εκτάσεις κυρίως στην περιοχή των Δήμων Παιανίας και Κρωπίας, ενώ στον τελευταίο δήμο υπάρχουν δημόσιες δασικές εκτάσεις (8.000 στρ.), δημόσιες δασικές εκτάσεις διακατεχόμενες από τον Δ. Κρωπίας (12.000 περίπου στρ.), καθώς και δημόσιες δασικές εκτάσεις που διακατέχονται από τον ΟΔΕΠ (Οργανισμός Διαχείρισης Εκκλησιαστικής Περιουσίας, 5.500 στρ). Στο νοτιότερο τμήμα εντοπίζονται εκτάσεις που έχουν παραχωρηθεί από το Υπ. Γεωργίας προς τον ΣΑΑΚ Βάρης για γεωργική αποκατάσταση ακτημόνων (1.880 στρ.), ενώ διεκδικήσεις εκτάσεων από ιδιώτες αφορούν κυρίως τους δήμους Ηλιούπολης-Αργυρούπολης-Αλίμου (ΟΡΣΑ, 2009).

Ωστόσο, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (δασική νομοθεσία, Σύνταγμα), στα δάση και στις δασικές εκτάσεις, ισχύει το υπέρ του Δημοσίου τεκμήριο κυριότητας. Στην πράξη, το τεκμήριο λειτουργεί με τη λογική, ότι όποια έκταση καλύπτεται από δασική βλάστηση ανήκει κατά τεκμήριο στο Δημόσιο, εκτός αν έχει υπάρξει διοικητική αναγνώριση (μέσω Συμβουλίου Ιδιοκτησίας Δασών και απόφασης Υπουργού) ή τελεσίδικη απόφαση δικαστηρίων σε αντιδικία με το Δημόσιο. Επιπλέον, δασικές εκτάσεις είναι οι υφιστάμενες εκείνες που ήταν δασικές στο παρελθόν και καταστράφηκαν ή εκχερσώθηκαν παράνομα (άρθρο 117 παρ.3 του Συντάγματος).

Επιπλέον, η περιβαλλοντική καταστροφή που έχει υποστεί ο Υμηττός τόσο από τις αλληπάλληλες πυρκαγιές, τις καταπατήσεις και τις ασύμβατες χρήσεις γης, έχει

Δήμων Ηλιούπολης- Αργυρούπολης. Επίσης με την απόφαση 1676/2005 ακύρωσε την ΚΥΑ με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή της Γραμμής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας 400 /150 Κ, από το Λαύριο στην Αργυρούπολη.

¹¹ Στο βόρειο τμήμα, στις ζώνες Α και Β, τα στρατόπεδα Σπυρούδη και ΣΔΑΜ, τα Αμερικάνικα Κολλέγια Pearce και Degee, το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικών Ερευνών, ο Δημόκριτος, 1200 στρ. δασικής έκτασης περίπου του ΑΟΟΑ στην Περιοχή Παπάγου, καθώς και η Πανεπιστημιούπολη - Πολυτεχνειούπολη. Στο νότιο τμήμα εντοπίζονται διάφορες παραχωρήσεις για στρατιωτική χρήση (στρατόπεδο Σακέτα , Σχολή Ευελπίδων).

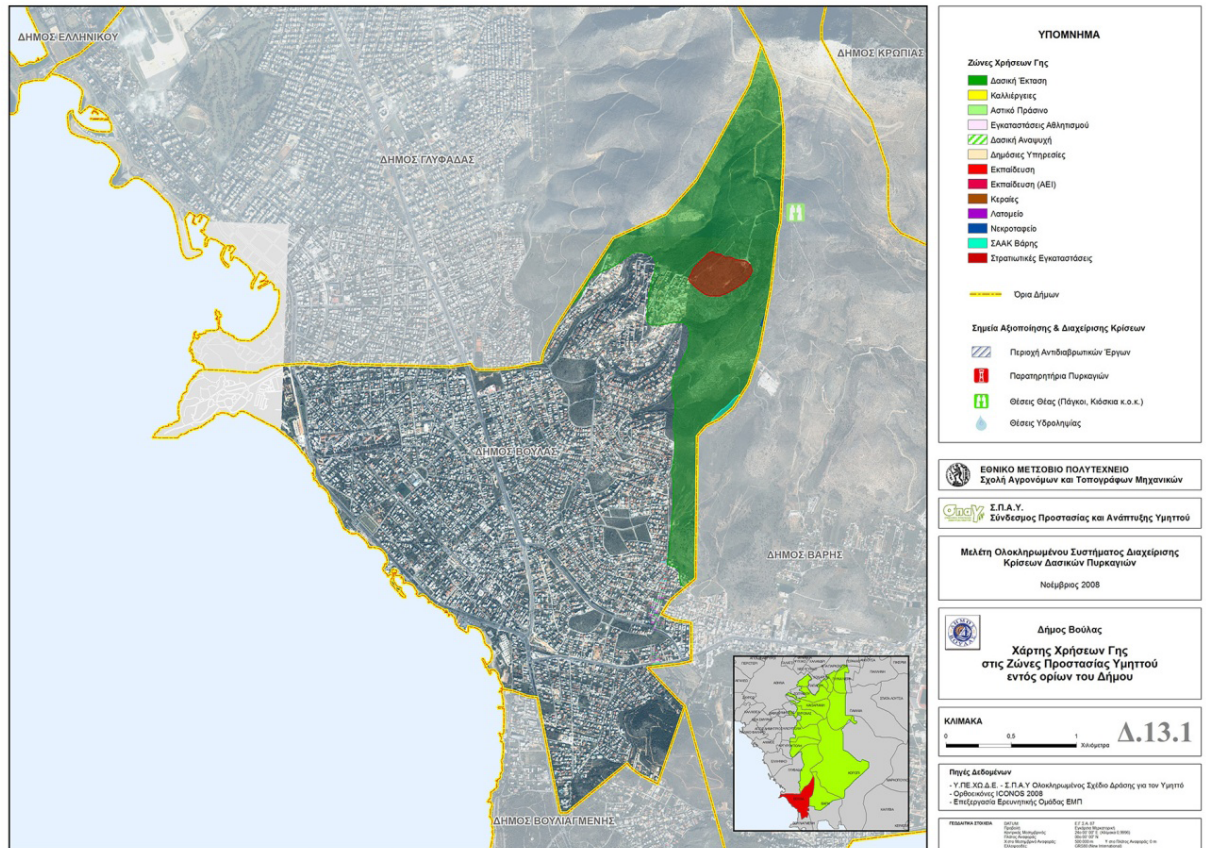
επιδεινώσει φαινόμενα αμφισβήτησης και διεκδίκησης των εκτάσεων¹². Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό να προσδιοριστεί στην περιοχή του Υμηττού ο δασικός χώρος συγκρίνοντας αεροφωτογραφίες του 1945 και μεταγενέστερες με βάση φωτοερμηνευτικά μέσα, με σκοπό την καταγραφή των εκτάσεων που ήταν και παρέμειναν δασικές, αυτών που εκχερσώθηκαν και αυτών που αναδασώθηκαν και των φυτεύσεων που έλαβαν χώρα στο διάστημα που μεσολάβησε. Σύμφωνα με τις θέσεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, προτείνεται επιπρόσθετα και η κατάργηση του διοικητικού τρόπου κρίσης των εμπράγματων δικαιωμάτων και παραπομπή όλων των ιδιοκτησιακών διεκδικήσεων στην κρίση της τακτικής δικαιοσύνης με τη θέσπιση ειδικής διαδικασίας ταχείας εκδίκασης. Υπενθυμίζεται πως το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζεται κατά τη σύνταξη του κτηματολογίου είναι οι διεκδικήσεις δημόσιας δασικής γης και δασικών εκτάσεων από ιδιώτες, χωρίς να έχει προηγηθεί κατάρτιση δασικών χαρτών, περιορίζοντας έτσι το τεκμήριο υπέρ του δημοσίου. Κατά συνέπεια, η ολοκλήρωση του δασικού κτηματολογίου και η διασύνδεσή του με το εθνικό κτηματολόγιο (Ν.248/1976 και Ν.2308/1995 αντίστοιχα), είναι δυνατόν να οδηγήσουν, έστω και καθυστερημένα, σε μια περισσότερο αποτελεσματική προστασία της δημόσιας δασικής περιουσίας μέσω της σαφούς οριοθέτησής της.

Στις εικόνες¹³ 8, 9, 10, 11, 12 αποτυπώνονται μερικά παραδείγματα συγκρούσεων χρήσεων γης εντός των ορίων της Ζώνης προστασίας του Υμηττού, όπου εντοπίζονται ως αποκλίσεις που προκύπτουν από τη σύγκριση των δορυφορικών εικόνων (πραγματική κατάσταση) με τις χρήσεις γης (καλύψεις με βάση το Corine 2000 και χρήσεις).

¹² Στον κεντρικό και το νότιο Υμηττό, στην περιοχή του Βύρωνα και στο Πυρναρί Γλυφάδας, υπάρχουν εκτάσεις για τις οποίες αμφισβητείται η κυριότητά τους. Κυρίως πρόκειται για δασικές εκτάσεις στη Γλυφάδα που διεκδικούνται από τρίτους (περίπου 13500 στρ.), καθώς και εκτάσεις στην περιοχή του Βύρωνα που διεκδικούνται από τον ΟΔΕΠ (2.100 στρ.). Νοτιότερα, δημόσιο δάσος στην περιοχή Γλυφάδας διεκδικείται από τρίτους (5.600 στρ.).

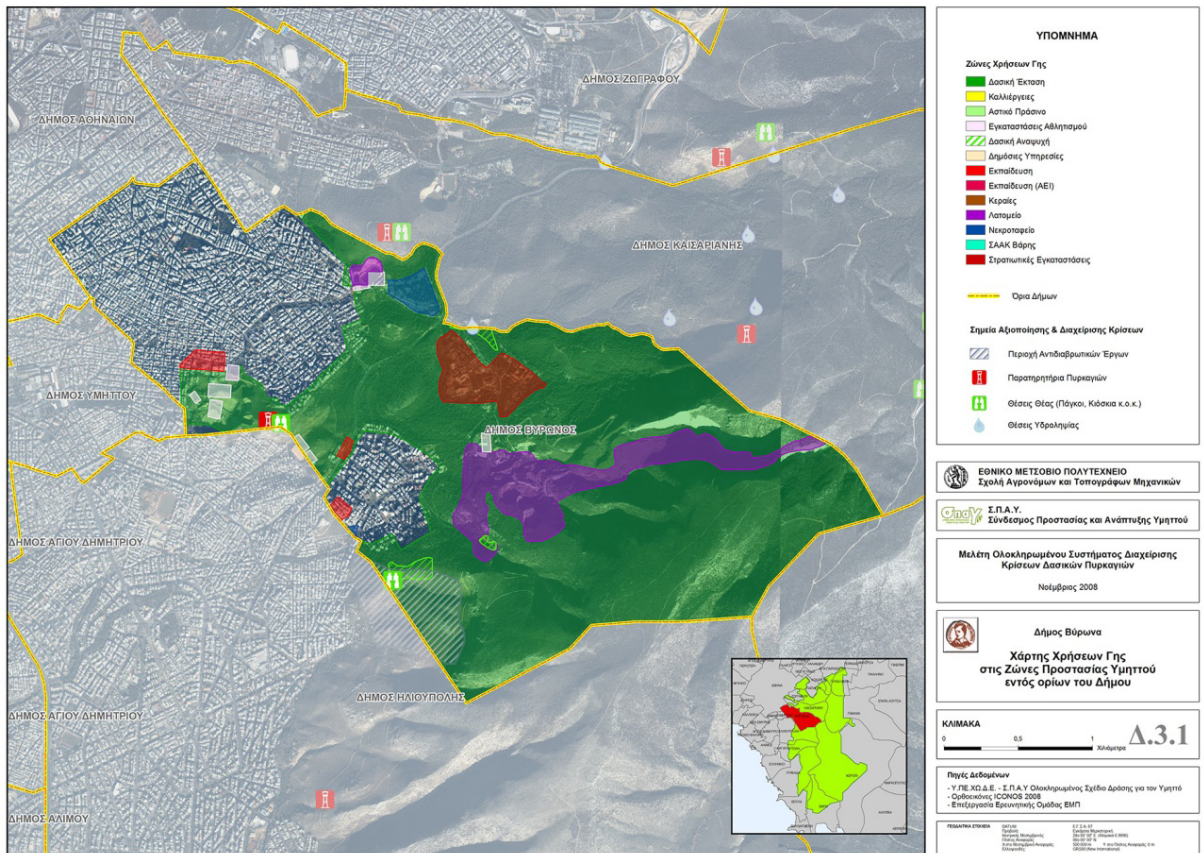
¹³ Χρησιμοποιούνται χάρτες από το Παράρτημα 2 (Αποτύπωση χαρτογραφικών δεδομένων Υμηττού) του έργου με τίτλο: Μελέτη και προδιαγραφή Ολοκληρωμένου συστήματος Πρόληψης, επιτήρησης και σχεδιασμού για διαχείριση δασικών πυρκαγιών στον Υμηττό (ΣΠΑΥ, ΕΜΠ, 2009).

Εικόνα 8: Δήμος Βούλας: οικιστική χρήση και εγκαταστάσεις εκπαίδευσης στο βόρειο-ανατολικό τμήμα του δήμου που εισχωρεί σε εκτάσεις παλαιών αναδασώσεων.

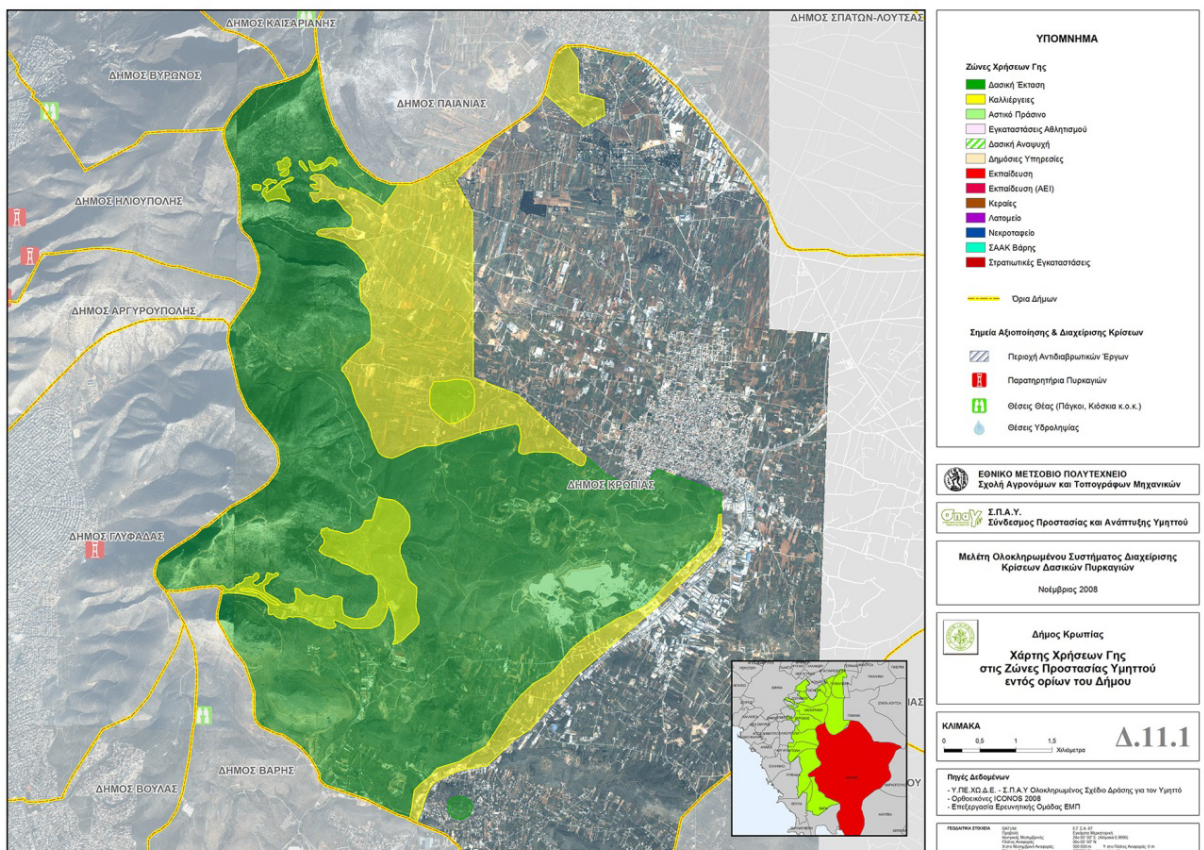
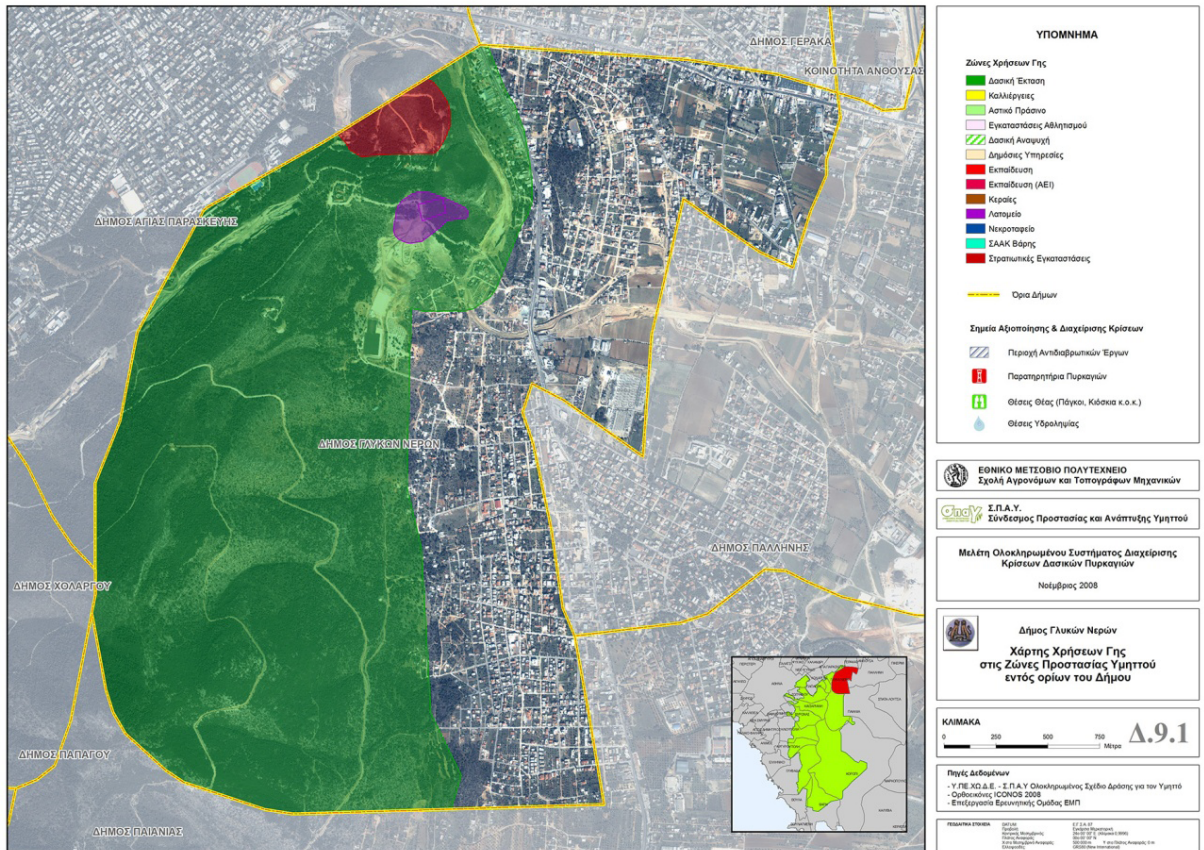
Πηγή: ΣΠΑΥ, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2009.

Εικόνα 9: Δήμος Βύρωνα: λατομική ζώνη σε δύο περιοχές στον Υμηττό που εντοπίζονται μεταξύ ζωνών δάσους χαλεπίου πεύκης και παλαιών αναδασώσεων. Εγκαταστάσεις εκπαίδευσης και αθλητισμού καθώς και το νεκροταφείο στα βόρεια.

Πηγή: ΣΠΑΥ, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2009.

Εικόνες 10, 11, 12: Διάσπαρτη οικιστική ανάπτυξη σε δασικές εκτάσεις (Γλυκά Νερά, Εικ.10), σε γεωργική γη (Δήμοι Κρωπίας και Παιανίας, Εικ.11&12).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το καθεστώς προστασίας του ορεινού οικοσυστήματος του Υμηττού ορίζεται από το Προεδρικό διάταγμα για την προστασία του Υμηττού, από το γενικό χωροταξικό πλαίσιο του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αττικής, από τις διατάξεις της ελληνικής δασικής νομοθεσίας για την προστασία και ανάπτυξη των δασών και από την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος. Στο παράρτημα παρουσιάζεται συνοπτικά το θεσμικό πλαίσιο προστασίας του Υμηττού σε σχέση με τα επίπεδα χωροταξικού σχεδιασμού που αφορούν στην περιοχή μελέτης (πίνακας Π1).

4.1 Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Υμηττού

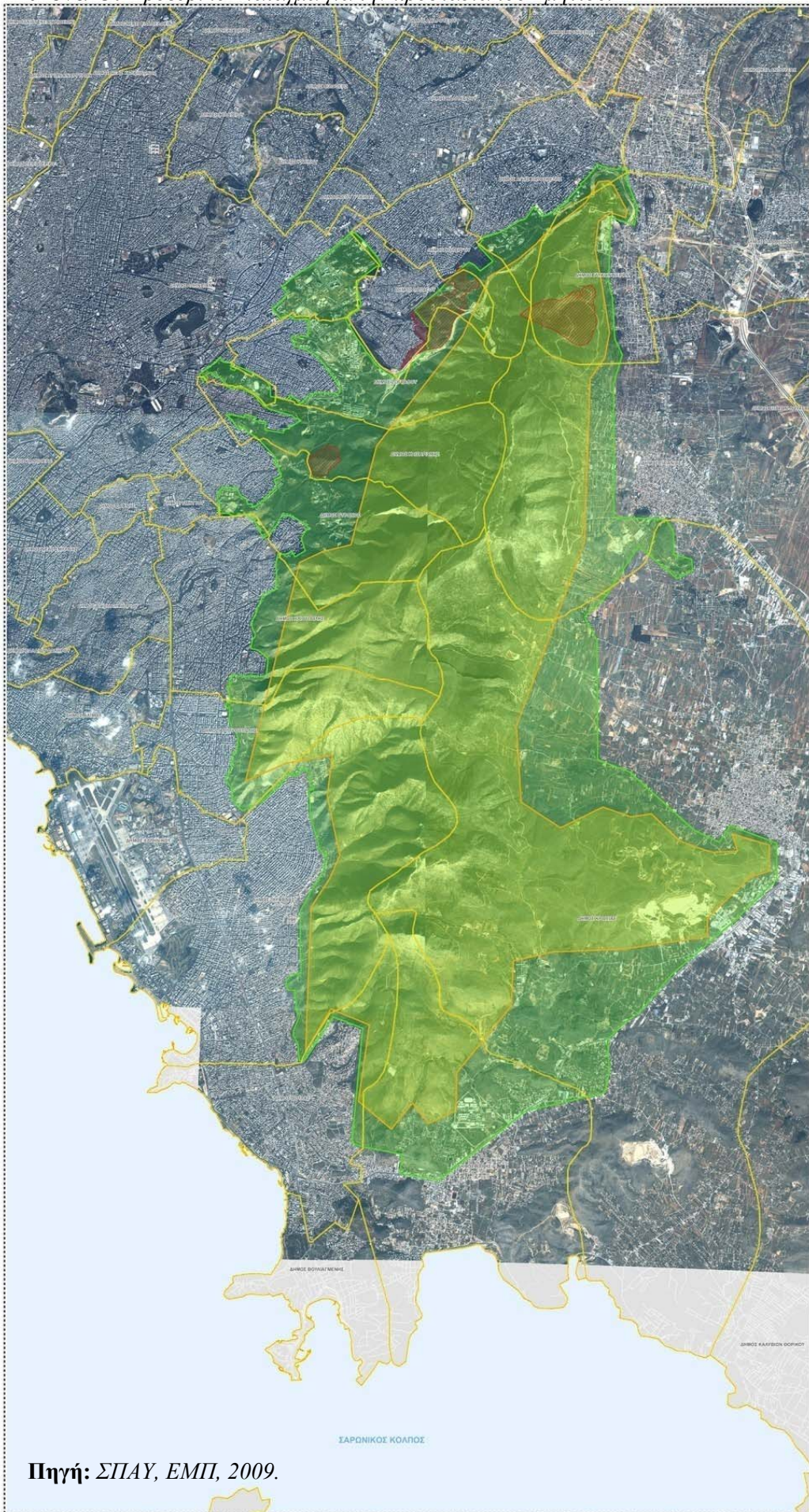
Το μέχρι τώρα ισχύον Προεδρικό Διάταγμα «περί καθορισμού ζωνών ρυθμίσεως και προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού» καθορίζεται από το ΦΕΚ 31-8-1978 (ΦΕΚ 544, Δ', 20-10-78) ως ισχύει με την τροποποίησή του από 17.3.81 Π.Δ. (ΦΕΚ 167 Δ). Με το παρόν προεδρικό διάταγμα καθορίστηκαν δύο Ζώνες «ρυθμίσεως και προστασίας», η Α και η Β, στις οποίες δεν επιτρέπεται η χρήση «κατοικία» ενώ επιτρέπονται «κοινωφελείς εγκαταστάσεις» στην Β Ζώνη.

Πιο συγκεκριμένα, η Ζώνη Α καθορίζεται ως «περιοχή αναψυχής, περιπάτου και υγείας, εντός της οποίας επιτρέπεται η δόμησις μόνον κτιρίων αναψυχής και πολιτιστικών εκδηλώσεων», η κατασκευή δικτύου οδών και πεζόδρομων και η συνέχιση εκμετάλλευσης μεταλλείων και λατομείων, μέχρι να λήξει η άδειά τους (ορισμένα από αυτά λειτουργούν δίχως άδεια).

Η Ζώνη Β καθορίστηκε ως «περιοχή εγκαταστάσεων μόνο κοινωφελών λειτουργιών», «εντός της οποίας επιτρέπεται η δόμησις μόνον κτιρίων χρήσεως αθλητισμού, πολιτιστικών εκδηλώσεων, νοσοκομείων και θεραπευτηρίων εν γένει, διδακτηρίων, ορφανοτροφείων, ασύλων και εν γένει κτιρίων προς εξυπηρέτησιν αναλόγων ευαγών σκοπών, η δημιουργία αλσών, πάρκων και εν γένει χώρων πρασίνου, ως και η ανόρυξις φρεάτων και αι συναφείς αντλητικάί εγκαταστάσεις και υδαταποθήκαι». Ειδικά για το Δήμο Βύρωνα, δημιουργήθηκε και άλλη εξαίρεση, για έκταση «υποδοχέα διά οικιστικήν ανάπτυξιν».

Ιστορικά αναφέρεται πως ο ορεινός όγκος Υμηττού, συνολικής προστατευόμενης έκτασης 81.320 στρεμμάτων, κηρύχθηκε στο σύνολό του αναδασωτέος με την υπουργική απόφαση 108424/13-9-1934 (ΦΕΚ 133, Β', 16-10-34), - εξαιρώντας τμήματά του που εντάχθηκαν σε σχέδια πόλεων, που καλλιεργούνταν ή επιτράπηκε σε αυτά ίδρυση βιομηχανικών μονάδων. Ωστόσο, το 1978 με το προαναφερόμενο διάταγμα επιτράπηκε (και επιτρέπεται μέχρι σήμερα) η δόμηση ακόμα και στη Ζώνη Α, ενώ η Ζώνη Β στην ουσία μετατράπηκε σε ζώνη μικτών χρήσεων αστικού χαρακτήρα. Απόλυτη προστασία δόθηκε μόνο για την περιοχή του «αισθητικού δάσους» της Καισαριανής.

Εικόνα13: Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Υμηττού.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Οριο Δήμων
- Ζώνες Προστασίας Υμηττού**
- Οριο Ζώνης Α' (Π.Δ. 31-8-1978, Φ.Ε.Κ 544Δ/20-10-1978)
- Οριο Ζώνης Β' (Π.Δ. 31-8-1978, Φ.Ε.Κ 544Δ/20-10-1978)
- Πυρκαγιές 2007 - 2008**
- Οριο Πυρκαγιών 2007 - 2008

ΘΕΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΟΡΙΟ ΧΑΡΤΗ

 ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
Σχολή Αεροναυτιλίας και Τεταγομένων Μηχανικών

 Σ.Π.Α.Υ.
Σύντακτος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού

Μελέτη Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Κρίσεων Δασικών Πυρκαγιών
Νοέμβριος 2008

Ευρύτερη Περιοχή Μελέτης
Χάρτης Περιοχής Μελέτης - Ζώνες Προστασίας Υμηττού
σύμφωνα με Προεδρικό Διάταγμα 31-8-78 και Φ.Ε.Κ. 544Δ/20-10-78

ΚΑΙΜΑΚΑ 1:25.000
0 1 2 Χιλιόμετρα **E.1**

Πηγές Δεδομένων
- Υ.Π.Χ.Ο.Δ.Ε. - Σ.Π.Α.Υ. Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης για τον Υμηττό
- Ορθέλιανος, ΙΩΑΝΝΗΣ 2008
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας
- Επιτελείο για την Επιστήμη και Τεχνολογία

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΕΛΙΑ
Διευθυντής: Δρ. Γ. Π. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
Υποδιευθυντής: Δρ. Α. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
Επιστημονικός Υπεύθυνος: Δρ. Α. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ
Επιτελεστική Επιτροπή: Δρ. Α. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, Δρ. Α. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, Δρ. Α. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

Πηγή: ΣΠΑΥ, ΕΜΠ, 2009.

4.2 Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής (ΡΣΑ)

Το Ρυθμιστικό σχέδιο της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (ΡΣΑ) θεσμοθετήθηκε με το Ν.1515/85 και έχει έκτοτε υποστεί ορισμένες σημαντικές τροποποιήσεις και συμπληρώσεις, με σκοπό την ενσωμάτωση στο σχέδιο σημαντικών μεταφορικών υποδομών:

- Τη χωροθέτηση του νέου Αερολιμένα στα Σπάτα καθώς και άλλα μεγάλα έργα μεταφορικής υποδομής με το Ν.1955/91.
- Τη χωροθέτηση και ένταξη των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων και των έργων υποστήριξης τους στο σύστημα μεγάλων πόλων υπερτοπικής σημασίας του ΡΣΑ, με το Ν. 2730/99¹⁴.

Ο Υμηττός προστατεύεται από τον Ν.1515/85, μέσα από τις γενικές διατάξεις και τους στόχους και κατευθύνσεις για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, στα οποία περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων και τα δάση. Σύμφωνα με το νόμο, ο άξονας προστασίας περιβάλλοντος περιλαμβάνει κατευθύνσεις για την αναβάθμιση και προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας και ιδίως, μέσα στα πλαίσια των κειμένων, διατάξεων, μέτρα για:

1. Την οικολογική ανασυγκρότηση της Αθήνας, την προστασία της γεωργικής γης, των δασών, των υδροτόπων, και των άλλων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος.
2. Την προστασία του τοπίου, των ακτών και των ειδικών περιοχών φυσικού κάλλους.
3. Την προστασία της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, τον περιορισμό της ρύπανσης από κάθε πηγή και ιδίως την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της ρύπανσης του εδάφους και των νερών και της ηχορύπανσης.
4. Την αναβάθμιση ιδιαίτερα υποβαθμισμένων περιοχών.

Αν και δε γίνονται εξειδικευμένες αναφορές μέσα στο κείμενο του ΡΣΑ του 1985 για την προστασία του Υμηττού, ωστόσο ο ορεινός όγκος προστατεύεται όπως φαίνεται στα συνοδευτικά διαγράμματα του ΦΕΚ - μαζί με τις επικαιροποιήσεις που ακολούθησαν (Ν.1955/91 και Ν. 2730/99) - σε σχέση και με τους λοιπούς ορεινούς όγκους της Αττικής, με την οριοθέτηση της ζώνης «προστασίας ορεινού όγκου».

Ειδικότερα σε ότι αφορά στα οδικά έργα στην περιοχή του Υμηττού, οι πρόνοιες του ΡΣΑ έχουν ως εξής:

Εξειδικεύονται οι τρεις οδικοί δακτύλιοι της πρωτεύουσας και έτσι τεκμηριώνεται η σκοπιμότητα του νότιου της Κατεχάκη τμήματος της Δυτικής Περιφερειακής Υμηττού (από Κατεχάκη έως παραλιακή λεωφόρο Ποσειδώνος) ως τμήματος του Ενδιάμεσου και του Εξωτερικού Δακτυλίου, καθώς επίσης και των αξόνων Σταυρού – Μεγάρων (Αττικής Οδού) και βόρειου τμήματος της Δυτικής Περιφερειακής Υμηττού (από Κατεχάκη μέχρι την Αττική Οδό) ως τμήματος του Εξωτερικού Δακτυλίου. Με

¹⁴ Βλ. <http://www.organismosathinas.gr/rithmistiko.htm>.

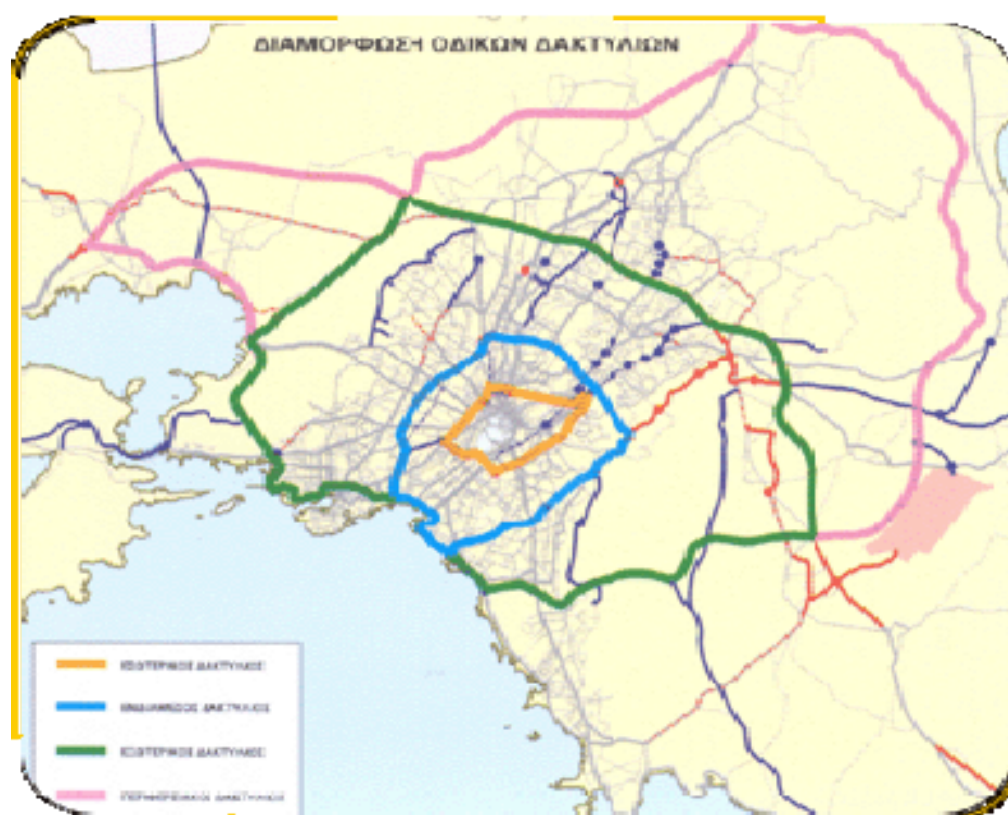
τροποποιήσεις και προσθήκες τα έργα ενσωματώνονται μεταγενέστερα (1997) στην Μελέτη Ανάπτυξης Μετρό (ΜΑΜ) με διεύρυνση των ορίων του εξωτερικού δακτυλίου ώστε να περικλείει στο πολεοδομικό συγκρότημα και τον ίδιο τον Υμηττό.

Έτσι, με βάση τον μεταγενέστερο προγραμματισμό, το βόρειο τμήμα της Δυτικής Περιφερειακής Υμηττού (το οποίο και τελικά υλοποιήθηκε) δεν αποτελεί τμήμα δακτυλίου, ενώ ανατολικό όριο του Εξωτερικού Δακτυλίου είναι πια η Ανατολική Περιφερειακή Υμηττού (από την Αττική Οδό μέχρι την παραλιακή λεωφόρο Ποσειδώνος μέσω της Σήραγγας Αργυρουπόλεως).

Ο προγραμματισμός αυτός συνδυάζεται και με άλλα οδικά έργα στην ευρύτερη περιοχή όπως η Σταυρού Ραφήνας και η Λεωφόρος Ηριδανού που συγκροτείται από το νότιο τμήμα της Δυτικής Περιφερειακής Υμηττού μέχρι τη Βουλιαγμένης και την ανάπτυξή της από το Ρέμα Καλογήρων μέχρι το χώρο του Ελληνικού και την Αλίμου.

Αξίζει να σημειωθεί πως η έκτοτε ιεράρχηση των προτεραιοτήτων στον προγραμματισμό των έργων που αναφέρθηκαν μοιάζει ανορθολογική στο μέτρο που μαζί με την Αττική Οδό εντάχθηκαν στα άμεσα – βραχυπρόθεσμα έργα το βόρειο τμήμα της Δυτικής Περιφερειακής Υμηττού (που είχε σχετικά την μικρότερη σκοπιμότητα) και ένα μικρό τμήμα (3 χλμ) της Ηριδανού στα νότια όρια της Πανεπιστημιούπολης. Αντίθετα, όλα τα άλλα έργα (μαζί και με άλλα έργα με αναφορά στην ολοκλήρωση των δακτυλίων) εντάχθηκαν στα Μεσο-Μακροπρόθεσμα έργα με ορίζοντα υλοποίησης το 2020.

Εικόνα 14: Σύστημα οδικών δακτυλίων.

Πηγή: Μελέτη Ανάπτυξης Μετρό 1997.

4.3 Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) Μεσογείων

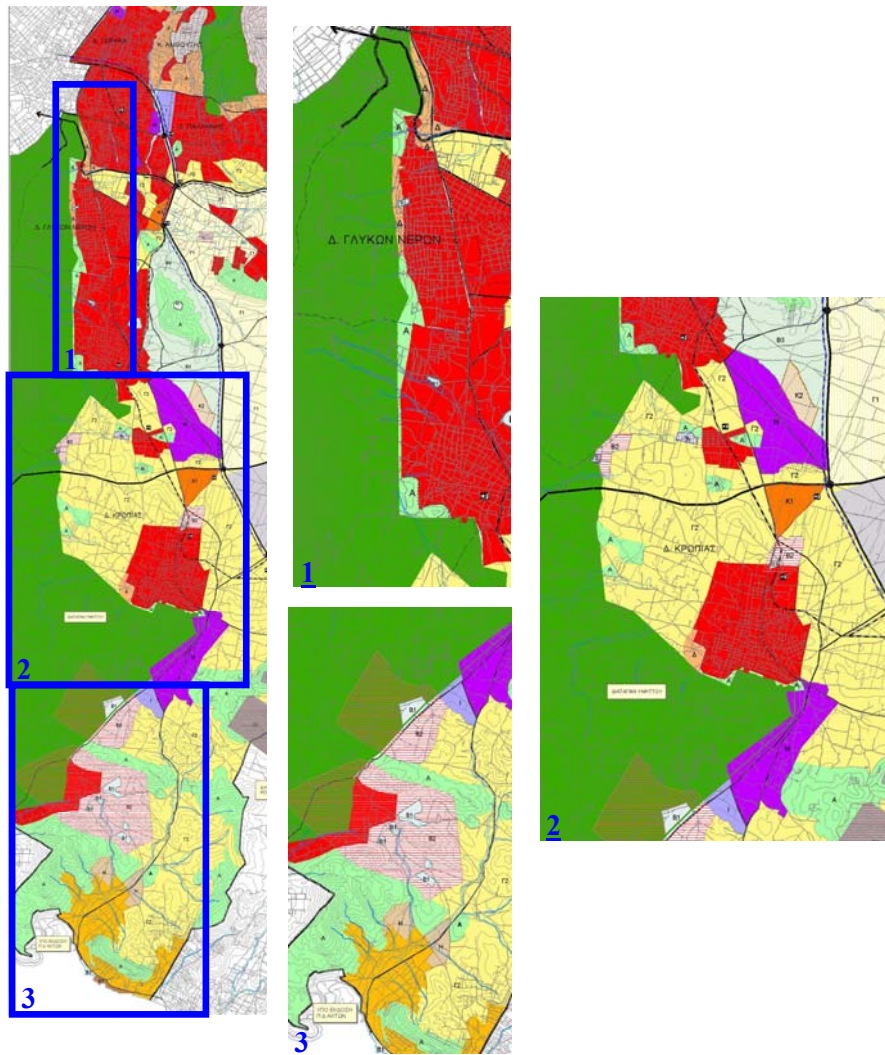
Η Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου στα Μεσόγεια καθορίζεται από το ΦΕΚ 199Δ/2003 και έχει ως σκοπό τον έλεγχο των χρήσεων γης και τον περιορισμό της εξάπλωσης του αστικού ιστού προς την ανατολική περιφέρεια του Πολεοδομικού Συγκροτήματος της Αθήνας μέσα από τον καθορισμό χρήσεων γης, όρων και περιορισμών δόμησης.

Η ΖΟΕ εφάπτεται με το ανατολικό τμήμα της ζώνης προστασίας του Π.Δ. Υμηττού στα τμήματα των διοικητικών ορίων των δήμων Παλλήνης, Παιανίας, Γλυκών Νερών και Κορωπίου.

Αναλυτικότερα, η προστατευόμενη περιοχή του Υμηττού γειτνιάζει άμεσα με τις παρακάτω ζώνες χρήσεων γης που προβλέπονται από τη ΖΟΕ Μεσογείων:

- Βορειοανατολικά, στα δυτικά των πολεοδομικών συγκροτημάτων Γλυκών Νερών και Παλλήνης έρχεται σε επαφή με τις ζώνες Δ (περιαστική κατοικία), Α (πράσινο).
- Μεταξύ Γλυκών Νερών και Κορωπίου εντοπίζεται μεγάλη έκταση ζώνης Γ2 (γεωργική γη), ενώ μικρές εκτάσεις ζωνών με στοιχεία Β2 (μέση προστασία τοπίων και αρχ. χώρων) και Α βρίσκονται σε επαφή με Υμηττό.
- Δυτικά του Κορωπίου κατά μήκος στενής λωρίδας μεταξύ του σχεδίου πόλης Κορωπίου και του ορίου προστασίας Υμηττού, χωροθετούνται ζώνες με στοιχεία Δ και Α (περιαστική κατοικία και πράσινο, αντίστοιχα).
- Νότια του οικισμού Κορωπίου, εντοπίζονται ζώνες με βιομηχανικές και βιοτεχνικές χρήσεις (Ζώνη Μ: βιομηχανική και Ζώνη Ι: χονδρεμπόριο) ενώ λωρίδα γης με βιομηχανικές χρήσεις (Ζώνη Μ τμήμα της βιομηχανικής περιοχής όπως ορίστηκε με το Π.Δ. 84/84) εισχωρεί στη Ζώνη Β προστασίας του Υμηττού. Επιπλέον, περιοχές με στοιχεία Β2 και Β1 (απολύτου προστασίας αρχ. χώρων) στο νοτιοανατολικό τμήμα της περιοχής μελέτης βρίσκονται εντός των ορίων της Ζώνης Προστασίας Υμηττού.

Εικόνα 15: Τμήμα Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου Μεσογείων (ΖΟΕ) (ΦΕΚ 199Δ/2003).

ΖΩΝΕΣ ΧΡΗΣΕΩΝ

- ΖΩΝΗ Α (ΠΡΑΣΙΝΟΥ)
- ΖΩΝΗ Β1 (ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΠΙΩΝ/ΑΡΧΑΙΟΛ. ΧΩΡΩΝ)
- ΖΩΝΗ Β2 (ΜΕΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΠΙΩΝ/ΑΡΧΑΙΟΛ. ΧΩΡΩΝ)
- ΖΩΝΗ Β3 (ΑΤΤΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ)
- ΖΩΝΗ Β4 (ΑΡΧΑΙΟΛ. ΧΩΡΟΥ ΒΡΑΥΡΩΝΑΣ)
- ΖΩΝΗ Γ1 (ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ & ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ)
- ΖΩΝΗ Γ2 (ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΓΗ)
- ΖΩΝΗ Δ (ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ)
- ΖΩΝΗ Ε (ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΕΝΤΟΣ ΟΡΙΩΝ ΓΠΣ)

- ΖΩΝΗ Ζ (ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ)
- ΖΩΝΗ Η (ΥΠΟΔΟΧΗΣ Β' ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ)
- ΖΩΝΗ Θ1 (ΠΑΡΑΛΙΑ)
- ΖΩΝΗ Θ2 (ΑΝΑΨΥΧΗΣ)
- ΖΩΝΗ Ι (ΧΟΝΔΡΕΜΠΟΡΙΟΥ)
- ΖΩΝΗ Κ1 (ΕΓΚ/ΣΕΩΝ ΔΕΥΤ/ΝΟΥΣ & ΤΡΙΤ/ΝΟΥΣ)
- ΖΩΝΗ Κ2 (ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ)
- ΖΩΝΗ Κ3 (ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ)
- ΖΩΝΗ Μ (ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ/ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ)
- ΖΩΝΗ Λ (ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ)
- ΖΩΝΗ Λ1 (ΑΘΛΗΤΙΚΑ Δ. ΡΑΦΗΝΑΣ)
- ΡΕΜΜΑΤΑ

Πηγή: ΟΡΣΑ, ΖΟΕ Μεσογείων (ΦΕΚ 199Δ/2003).

4.4 Υφιστάμενα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ)¹⁵ των γειτονικών δήμων

Η περιοχή προστασίας του ορεινού όγκου του Υμηττού ανήκει στη διοικητική περιφέρεια 15 Δήμων της Αττικής, όπως φαίνεται στον χάρτη 2 (βλ. κεφάλαιο 1).

Οι Δήμοι αυτοί βάσει της αντίστοιχης πολεοδομικής¹⁶ και χωροταξικής νομοθεσίας, διαθέτουν θεσμοθετημένα πολεοδομικά και χωροταξικά σχέδια, διαφορετικά ανά περίπτωση, τα οποία αποτελούν επίσης ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την περιοχή μελέτης. Για τον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό των Δήμων αυτών είναι υπεύθυνος ο ΟΡΣΑ, ο οποίος έχει τη μέριμνα για την εναρμόνιση μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων σχεδιασμού και των προγραμμάτων με το Ρυθμιστικό Σχέδιο και το Πρόγραμμα Προστασίας Περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας.

Στο σύνολο των 15 Δήμων, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα, η πλειονότητα των ισχυόντων ΓΠΣ υπακούει σε παλαιότερη πολεοδομική νομοθεσία (Ν.1337) κι αφορά αποκλειστικά στην οικιστική περιοχή του εκάστοτε Δήμου, χωρίς να ορίζει χρήσεις γης για όλη την διοικητική του περιφέρεια. Ωστόσο, σε δύο Δήμους (Δ. Κορωπίου και Αγ. Παρασκευής) έχουν επικαιροποιηθεί τα σχέδια βάσει της νέας πολεοδομικής νομοθεσίας (Ν.2508) χωρίς να περιλαμβάνουν ρυθμίσεις σε εξωαστικές περιοχές, ενώ στο Δ. Παπάγου δεν έχει εκπονηθεί κανένα σχέδιο χωροταξικής και πολεοδομικής οργάνωσης μέχρι σήμερα.

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως τα ισχύοντα ΓΠΣ δεν φαίνεται να παρουσιάζουν θεσμικές επικαλύψεις με το Π.Δ προστασίας του Υμηττού, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις δεν επεμβαίνουν στην περιοχή εντός των ζωνών προστασίας. Παρατηρείται το ίδιο να συμβαίνει και σε περιοχές όπου υφίσταται επίσης ΖΟΕ (π.χ. Δ. Κορωπίου).

¹⁵ Το ΓΠΣ επίσης αφορά στη ρύθμιση των χωρικών χαρακτηριστικών μιας αστικής-οικιστικής περιοχής, που όταν αφορά αποκλειστικά σε αστικούς Δήμους, συμπίπτει με τα όρια της νέας πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

¹⁶ Η νομοθεσία αναφορικά με το Νέο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο και το Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτών Πόλεων καθορίζεται από:Ν. 2508/Φ.Ε.Κ. 124/Α/13-6-1997 σε συνδυασμό με, ΦΕΚ 209/Δ/7-4-2000 Τεχνικές Προδιαγραφές Μελετών Γ.Π.Σ. και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.

Πίνακας 2: Τα ΓΠΣ και οι τροποποιήσεις τους για τους Δήμους του ορεινού Όγκου Υμηττού.

ΦΕΚ	ΔΗΜΟΣ
ΦΕΚ 278/Δ/2005	ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΦΕΚ 666/Δ/94, 1256/Δ/94	ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ
ΦΕΚ 1003/Δ/86	ΒΑΡΗ
ΦΕΚ 1276/Δ/93	ΒΟΥΛΑ
ΦΕΚ 221/Δ/90	ΒΥΡΩΝΑΣ
ΦΕΚ 860/Δ/88, 133/Δ/92, 518/Δ/92	ΓΛΥΚΑ ΝΕΡΑ
ΦΕΚ 474/Δ/89	ΓΛΥΦΑΔΑ
ΦΕΚ 63/Δ/89	ΖΩΓΡΑΦΟΥ
ΦΕΚ 407/Δ/88	ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ
ΦΕΚ 899/Δ/2004	ΚΟΡΩΠΙ
ΦΕΚ 343/Δ/89	ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ
ΦΕΚ 1062/Δ/86, 896/Δ/97	ΠΑΙΑΝΙΑ
ΦΕΚ 144/Δ/90	ΥΜΗΤΤΟΣ
ΦΕΚ 386/Δ/88	ΧΟΛΑΡΓΟΣ

Πηγή: *Ιδία επεξεργασία.*

4.5 Περιοχές προστασίας της φύσης

Το φυσικό περιβάλλον της Αττικής παρουσιάζει μεγάλη βιοποικιλότητα. Πολλά απειλούμενα είδη χλωρίδας και πανίδας καθώς και περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως οικότοποι προτεραιότητας από την Ευρωπαϊκή νομοθεσία, σε συνδυασμό με τα γενικότερα τοπικά χαρακτηριστικά, συνθέτουν το αποκαλούμενο «Αττικό Τοπίο».

Στο σύνολο της Αττικής έχουν εντοπιστεί αξιόλογοι τόποι οικολογικού ενδιαφέροντος και πολλοί από αυτούς περιλαμβάνονται στους καταλόγους της Ε.Ε. ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, Βιότοποι του προγράμματος CORINE, Βιότοποι του προγράμματος NATURA 2000, μεταξύ των οποίων οι δύο Εθνικοί Δρυμοί Πάρνηθας και Σουνίου.

Το φυσικό τοπίο της Αττικής μέχρι την τελευταία δεκαετία συμπεριλάμβανε και μεγάλα τμήματα αγροτικής γης, τα οποία όμως έχουν συρρικνωθεί σημαντικά αφού αποτελούν αντικείμενο ανάπτυξης άλλων δραστηριοτήτων, πλην των αγροτικών. Η χωροθέτηση του εθνικού αεροδρομίου Ελ. Βενιζέλος στην περιοχή και η ανάπτυξη του οδικού άξονα της Αττικής Οδού έχουν κατά πολύ επηρεάσει το μετασχηματισμό των Δήμων όλου του Νομού κι έχουν καταστήσει τους φυσικούς πνεύμονες της Αττικής κι ιδιαίτερα του Πολεοδομικού Συγκροτήματος της Αθήνας, λιγιστούς.

Ο Υμηττός επιπλέον, πέραν από το Π.Δ. προστασίας του ως ορεινός όγκος («Περί Ζωνών ρύθμισης και προστασίας του όρους Υμηττός», ΦΕΚ 544 Δ'/20.10.1978), έχει χαρακτηριστεί και ως «Τοπίο ιδιαίτερου Αισθητικού Κάλλους» (Άρθρο 1 Ν. 1469/50, και με την Υ.Α του ΦΕΚ 669/30.11.68).¹⁷

¹⁷ Με την Υπουργική Απόφαση 25638/18-11-1968 (ΦΕΚ 669/Β/30-11-1968) αποφασίστηκε να «κηρυχθώσι τοπία των ορέων Υμηττού, Πεντελικού, Πάρνηθος Κορυδαλλού και Αιγάλεω, ως

Επιπλέον, με το Π.Δ. 91/22.1.1974 (ΦΕΚ 31Α'/ 6.2.1974) κηρύχθηκε ως «αισθητικό δάσος» η περί την Ιερά Μονή Καισαριανής παραχωρηθείσα στη Φιλοδοσική Ένωση Αθηνών (ΦΕΑ) έκταση, και προχώρησε η αναδάσωση έκτασης συνολικού εμβαδού 6.400 στρεμμάτων (με τις υπ. Αριθμ. 58060/1103/14.4.1954 και 17369/299/31.1.1956 αποφάσεις του Υπουργείου Γεωργίας και των Υ.Α. 312486/5.6.1972 και Υ.Γ. 316809/23.2.73). Στη συνέχεια, με την Υπουργική Απόφαση 38070/1972/6.5.1976 (ΦΕΚ 683 Β'/24.5.1976) ιδρύθηκε μόνιμο καταφύγιο θηραμάτων στην περιοχή Υμηττού. Η συνολική έκταση του Υμηττού, έχει ενταχθεί με τον κωδικό GR 3000006, στο «Δίκτυο Περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με Ιδιαίτερη Οικολογική Αξία» (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φύση 2000/Natura 2000), προκειμένου να προστατευθεί σύμφωνα με τις προδιαγραφές και τις απαιτήσεις της Οδηγίας 92/43 της ΕΟΚ. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του προγράμματος καταγραφής και χαρτογράφησης των τύπων οικοτόπων στις περιοχές που εντάχθηκαν στο δίκτυο Natura 2000, αναφέρονται επτά τύποι οικοτόπων για τον Υμηττό. Οι δύο απ' αυτούς αναφέρονται στους οικοτόπους των σπηλαίων (κωδ. 8310) και των ασβεστολιθικών κρημνών (κωδ. 8216) και οι υπόλοιποι πέντε τύποι οικοτόπων περιγράφουν τα μεσογειακά οικοσυστήματα του βουνού: πευκοδάση (κωδ. 9540), θαμνώνες φρυγάνων (κωδ. 5420) και θαμνώνες αείφυλλων σκληρόφυλλων θάμνων (κωδ. 5212, 5340, 9920).

Επιπλέον, έχει χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος ρέμα, ο Ηριδανός¹⁸ (με την 9173/1642/3.3.93 απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ281 Δ'/23.3.92), ο οποίος διέρχεται στα ανοικτά τμήματα του από την περιοχή του Αισθητικού Δάσους Καισαριανής, χωρίς ωστόσο να εκδηλωθεί πραγματικό ενδιαφέρον για την προστασία και την ανάδειξη όσων τμημάτων του διασώθηκαν μέχρι σήμερα¹⁹.

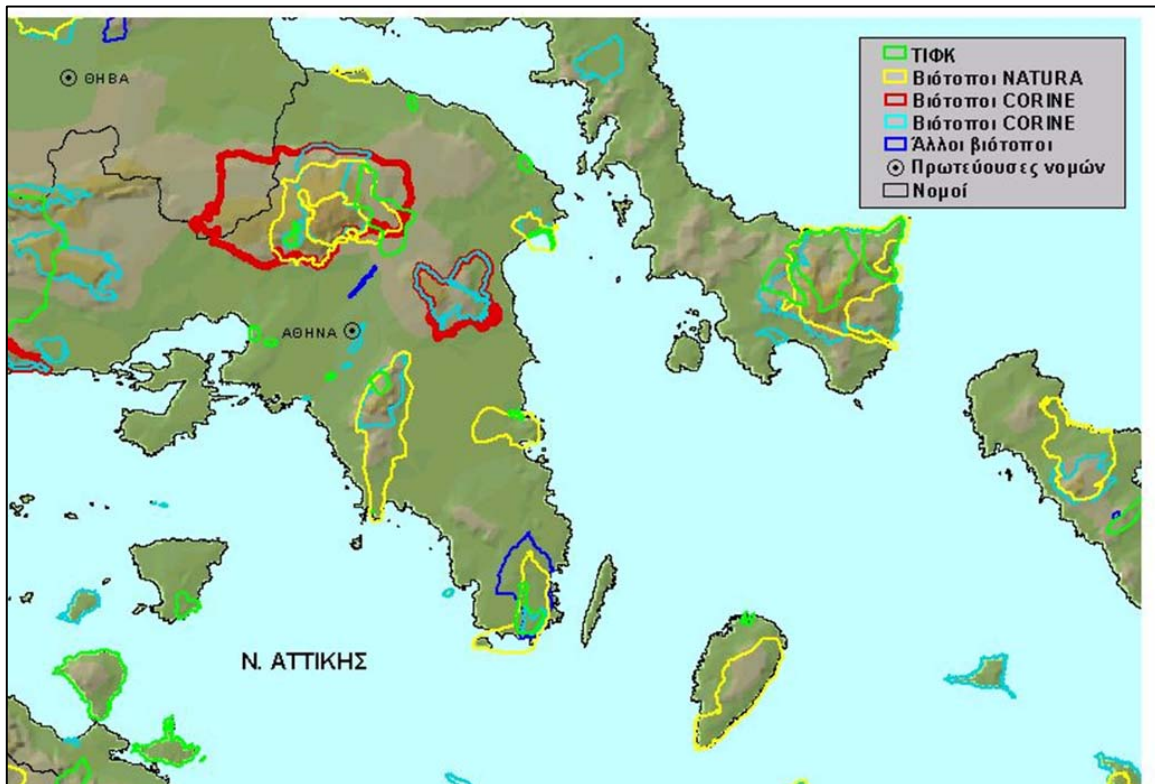
Καταφύγια άγριας ζωής βρίσκονται στο αισθητικό δάσος Καισαριανής (ΦΕΚ 31/Α/74) σε έκταση 6400στρ.

ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους χάριν της διατηρήσεως και προστασίας του χαρακτήρος αυτών εκ της ασυδότης λατομήσεως και ατάκτου οικοδομήσεως». Με την ίδια Υπουργική Απόφαση αποφασίστηκε η προστασία των ορέων Υμηττού, Πεντελικού, Πάρνηθος, Κορυδαλλού και Αιγάλεω και το 1969 (27-3-1969) (ΦΕΚ 236/Β/4-4-1969).

¹⁸ Ο Ηριδανός μαζί με άλλους χειμάρρους του Β.Δ Υμηττού τροφοδοτούσε τον Ιλισό.

¹⁹ Βλ. Νέα Οδικά Έργα Αττικής, Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σελ. 2-10.

Εικόνα 16: Περιοχές περιβαλλοντικής προστασίας στην ευρύτερη περιοχή Αττικής.

Πηγή:

http://natura.minenv.gr/natura/server/user/biotopos_info.asp?lng=GR&siteCode=GR300006

4.6 Βιοποικιλότητα

Ο Υμηττός ως «οικοσύστημα» παρουσιάζει υψηλή βιοποικιλότητα, καθώς φιλοξενεί ενδημικά σπάνια και προστατευόμενα είδη φυτών και ζώων, καθώς έχει μεγάλο αριθμό φυτικών ειδών, ενώ παράλληλα αποτελεί ενδιαίτημα για μια πληθώρα ζωικών ειδών, από εδαφόβια μέχρι αρπακτικά πτηνά.

Σύμφωνα με Μελέτη της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας (1992), ο Υμηττός αν και έχει υποβαθμιστεί ως οικοσύστημα τα τελευταία χρόνια, παρουσιάζει ακόμα σημαντικό ορνιθολογικό ενδιαφέρον. Έχουν παρατηρηθεί 96 είδη πουλιών (το ¼ που παρατηρούνται στον ελληνικό χώρο) από τα οποία :

- Τα 48 φωλιάζουν στον Υμηττό ή έχουν τακτική παρουσία στον Υμηττό.
- Δεκαέξι (16) είδη περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Κοινοτικής Οδηγίας 79/409 του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «περί διατηρήσεως άγριων πτηνών».
- Εξήντα πέντε (65) είδη περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II της διεθνούς σύμβασης της Βέρνης «Για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης», που κυρώθηκε από το νόμο 1335/14.3.1983.

Εξ άλλου, η χλωρίδα του Υμηττού περιλαμβάνει περίπου 650 ταξινομικές μονάδες (είδη, υποείδη) Πτεριδοφύτων και Σπερματοφύτων, εκ των οποίων οι 54 είναι ενδημικές της Ελλάδας ενώ οι 59 προστατεύονται από την ελληνική νομοθεσία και διεθνείς συμβάσεις ή περιλαμβάνονται σε καταλόγους απειλούμενων ειδών. Αναφέρουμε ενδεικτικά τα πολυάριθμα είδη ορχεοειδών, τους ενδημικούς κρόκους και τις κενταύριες.

4.7 Προστατευόμενες περιοχές πολιτισμικού κι αρχαιολογικού ενδιαφέροντος

Πολιτισμικό απόθεμα, ιστορικοί - αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία

Στον Υμηττό, από πλευράς πολιτιστικής κληρονομιάς, απαντώνται νεώτερα και βυζαντινά μνημεία και κυρίως μοναστήρια. Επισημαίνεται ότι στον Υμηττό, σύμφωνα με τον Νόμο 5351/1932 "Περί αρχαιοτήτων", περιλαμβάνονται «ελεύθερες περιοχές με σημαντικές αρχαιολογικές ζώνες, με δυνατότητα πλήρους προστασίας», καθώς και «μικτές περιοχές που περιέχουν και σημαντικές αρχαιολογικές ζώνες, με δυνατότητα εξυγιάνσεως με ειδικά πολεοδομικά μέτρα».

Όλα τα Μοναστήρια του Υμηττού βρίσκονται στη Δυτική πλευρά του και πασίγνωστο είναι το Μοναστήρι της Καισαριανής, αφιερωμένο στα Εισόδια της Θεοτόκου. Κτίστηκε τον ενδέκατο αιώνα και υπήρξε ένα από τα πλουσιότερα μοναστήρια της Αττικής, καθώς λειτουργούσε και ως αξιόλογο πνευματικό κέντρο. Το Μοναστήρι διαλύθηκε το 1850 και μέχρι το 1890 χρησιμοποιήθηκε για παραθερισμό πλούσιων Αθηναϊκών οικογενειών! Αργότερα ερημώθηκε σχεδόν ολόκληρο και σήμερα έχει αναστηλωθεί μαζί με τα βοηθητικά κτίσματά του με την φροντίδα της Φιλοδασικής Ένωσης Αθηνών και της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

Μετά τη Μονή Καισαριανής και πάνω στο δρόμο που οδηγεί στην κορυφή του Υμηττού, υπάρχει το ημιερειπωμένο Μοναστήρι των Αρχαγγέλων ή Ταξιαρχών, γνωστό και ως Μονή Αστερίου, που ιδρύθηκε πιθανώς από τον επίσκοπο Αστέριο κατά τον 5ο αιώνα.

Στο βόρειο άκρο του Υμηττού και κοντά στη βάση του Πολεμικού Ναυτικού βρίσκεται η Μονή του Αγ. Ιωάννου του Προδρόμου του Κυνηγού που ιδρύθηκε το 1185.

Άλλα αξιόλογα Μοναστήρια που λειτουργούν είναι του Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου στους πρόποδες του Υμηττού στην περιοχή του Παπάγου, του Αγ. Γεωργίου του Κουταλά στο Βύρωνα δίπλα από το στρατόπεδο ΣΑΚΕΤΑ και του Αγ. Ιωάννου του Καρέα στην περιοχή Καρέα του Δήμου Βύρωνα.

Αναφέρεται επιπλέον σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, ότι στον Υμηττό και γύρω απ' αυτόν, υπήρχαν αρκετοί Πελασγικοί οικισμοί, όπως ο Σφηττός, η Κίκυνα, η Αιξωνή, οι Σκυρίδες, η Πήρα, κ.ά. Ο Πausανίας αναφέρει ότι στον Υμηττό υπήρχε άγαλμα του Υμηττίου Δία καθώς και βωμοί του Όμβριου Δία και του Προόψιου Απόλλωνα.

Επίσης έχουν βρεθεί ίχνη αρχαίων ναών κοντά στις σημερινές μονές Καισαριανής, Αστερίου, Καρέα, οι οποίες έχουν κηρυχθεί ως Βυζαντινά μνημεία με Β.Δ (ΦΕΚ 68 Α' / 26.4.1921), όπως και οι Μονές Αγ. Ιωάννη Προδρόμου (Κυνηγού) και Αγ. Γεωργίου (Κουταλά).

4.8 Φορείς προστασίας και δραστηριοποίησης

Στον Υμηττό δε λειτουργεί ξεχωριστό δασαρχείο ή άλλος φορέας διαχείρισης²⁰. Με βάση τη προηγούμενη πρόταση προστασίας (Σχέδιο Π.Δ., άρθρο 6), προβλέπονταν κοινός φορέας διαχείρισης των ορεινών όγκων του Υμηττού και της Πεντέλης.

Στο υπό διαβούλευση σχέδιο Π.Δ. προβλέπεται ξεχωριστός φορέας διαχείρισης, πρόνοια που λαμβάνει υπ'όψιν εν μέρει τα αιτήματα των ΟΤΑ και των φορέων πολιτών της περιοχής για τη δημιουργία ανεξάρτητου Δασαρχείου στον Υμηττό. Η δημιουργία ανεξάρτητου φορέα θα πρέπει να μελετηθεί σε σχέση και με τις κατευθύνσεις του σχεδίου νόμου του προγράμματος "ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ". Στο τελευταίο προβλέπεται (άρθρο 210 παράγραφος Α.5) ότι «ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός διαχείρισης και η εποπτεία των ορεινών όγκων της Αττικής...» περιέρχεται στην Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής, όπως, ανάμεσα σε άλλα, και η αντιπυρική προστασία, η καταστολή δασικών πυρκαγιών, και ο σχεδιασμός αναδάσωσης (σ.σ. παρ. Δ.4 και Δ.5 του ίδιου άρθρου²¹).

Όσον αφορά τους συνδέσμους ειδικού σκοπού, όπως η προστασία και ανάπτυξη οικοσυστημάτων, στα άρθρα 105 και 106 του ίδιου προσχεδίου νόμου, προβλέπεται η σύσταση Διαβαθμιδικού Συνδέσμου Δήμων και Περιφερειών (ΝΠΔΔ) με ουσιαστικό έλεγχο της διοίκησης από την Περιφέρεια (σ.σ. Σύσταση Δ.Σ.: 50% συμβούλων από Περιφέρεια - 50% από Δήμους).

Επισημαίνεται, ότι στα όρια προστασίας του φορέα διαχείρισης, δεν εντάσσεται και η περιοχή της Λίμνης Βουλιαγμένης, η οποία περιλαμβάνεται στο Δίκτυο NATURA 2000 μαζί με τον Υμηττό.

Παρακάτω αναφέρονται οι πιο σημαντικοί φορείς που δρουν σήμερα για την προστασία του Υμηττού.

- Ο Σύνδεσμος Προστασίας και Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ) ιδρύθηκε το 1992 με σκοπό την προστασία του Υμηττού από φυσικές και ανθρωπογενείς αιτίες, είναι ΝΠΔΔ και λειτουργεί στο πλαίσιο του νόμου για τους ΟΤΑ. Περιλαμβάνει 15 Δήμους - μέλη (Αγ. Παρασκευής, Αργυρούπολης, Βάρης, Βάρη, Βούλας, Βουλιαγμένης, Βύρωνα, Γλυκών Νερών, Γλυφάδας, Ζωγράφου, Ηλιούπολης, Καισαριανής, Κρωπίας, Παιανίας, Παπάγου, Χολαργού). Στο πλαίσιο δράσεων προστασίας συνεργάζεται και με κάποια δίκτυα και υπηρεσίες για τον Υμηττό που συνεισφέρουν στο έργο του ΣΠΑΥ. Το Δίκτυο Εθελοντικών Ομάδων Υμηττού ουσιαστικά αποτελείται από: τις ομάδες Εθελοντικής Υπηρεσίας Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης Ηλιούπολης, το κέντρο Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος Βύρωνα και την Εθελοντική Δασοπροστασία Δήμου Καισαριανής.
- Η *Εθελοντική Δασοπροστασία του Δήμου Καισαριανής* λειτουργεί από το καλοκαίρι του 1985 και έχει ως κύριο στόχο την περιφρούρηση του Δάσους του Υμηττού για τον έγκαιρο εντοπισμό & αναγγελία της φωτιάς και την άμεση πυρόσβεση σε συνεργασία με την Πυροσβεστική Υπηρεσία.

²⁰ Στην Διεύθυνση της Ειδικής Υπηρεσίας (Δημοτική Αστυνομία) συμπεριλαμβάνεται τμήμα Προστασίας Περιβάλλοντος και Αλσών.

²¹ Βλ. http://www.dimotikosantilogos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=344%3Aprostasia-oikosysthmatos-ymhttoy&catid=13%3Aenvironment&Itemid=113&limitstart=1.

- Η *Εθελοντική Ομάδα Βύρωνα* είναι ένας ειδικός φορέας προστασίας του Υμηττού που ξεκίνησε από το 1985 (ΦΕΚ 1012/12-12-1991) και έχει συστήσει επιπλέον το «Κέντρο Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος Δήμου Βύρωνα» (ΝΠΔΔ) και την «Ομάδα Άμεσης Επέμβασης» με δραστηριοποίηση σε δασικές πυρκαγιές, σεισμούς, πλημμύρες και λοιπές παροχές βοήθειας. Ο σκοπός της είναι η ανάπτυξη κάθε μορφής δραστηριότητας για την προστασία των δασών και του φυσικού περιβάλλοντος εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Βύρωνα, καθώς και η συνεργασία με άλλους φορείς οι οποίοι έχουν παρεμφερείς σκοπούς. Το προσωπικό του κέντρου αποτελείται από εθελοντές της Δασοπροστασίας οι οποίοι προλαμβάνουν σημαντικές καταστροφές στον Υμηττό, που αποτελεί το 57% της κάλυψης του Δήμου Βύρωνα. Οι εθελοντές ανέρχονται σε σαράντα και δρουν τόσο προληπτικά όσο και επικουρικά στο έργο της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας.
- Η *Εθελοντική Υπηρεσία Ηλιούπολης* που είναι επίσης Εθελοντική Υπηρεσία Δασοπροστασίας και Πυρόσβεσης του Υμηττού από το 1999.

4.9 Πρόσφατες προτάσεις θεσμικής αναθεώρησης του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου

4.9.1 Σχέδιο Νόμου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας

Στα πλαίσια της πρότασης σχεδίου νόμου για το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής που κατατέθηκε σε δημόσια διαβούλευση τον Απρίλιο του 2009, ο ορεινός όγκος του Υμηττού αντιμετωπίζεται ως στοιχείο που περιλαμβάνεται στο ευρύτερο τόξο πρασίνου που συνδέει τους ορεινούς όγκους και χώρους πρασίνου (Αιγάλεω, Πεντέλη, Υμηττός, ορεινοί όγκοι Λαυρεωτικής κλπ., αρθ. 21). Η βασική αντιμετώπιση του Υμηττού ως περιαστικό πράσινο στο πλαίσιο της οργάνωσης αστικού και περιαστικού πρασίνου της Αττικής, δεν εξασφαλίζει τις βασικές προϋποθέσεις αντιμετώπισής του ως ενιαίου δασικού χώρου που απαιτεί καθεστώς απόλυτης προστασίας, καθώς απειλείται από ασύμβατες χρήσεις γης και οικιστική ανάπτυξη.

Παρακάτω αναλύονται σύντομα οι προτάσεις που αφορούν στην προστασία του Υμηττού ανά θεματικές κατηγορίες.

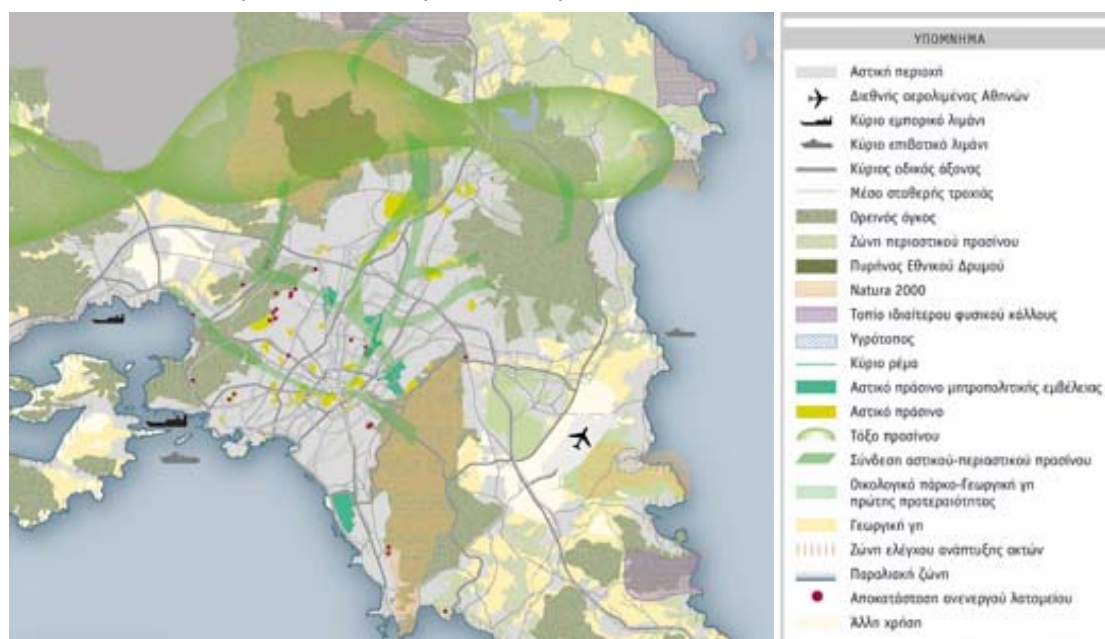
4.9.1.1 Φυσικό περιβάλλον - προστασία ορεινών όγκων (Άρθρο 21)

Με βάση τις διατυπώσεις του σχεδίου νόμου επικαιροποίησης του ΡΣΑ, ο ορεινός όγκος Υμηττού περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων στο τόξο πρασίνου που συνδέει ορεινούς όγκους και χώρους πρασίνου του χερσαίου τμήματος της Αττικής (Αιγάλεω, Πεντέλη, Υμηττός, ορεινοί όγκοι Λαυρεωτικής κλπ.) με στόχο την ολοκλήρωση του σχεδιασμού και της οργάνωσης του αστικού-περιαστικού πρασίνου της μητροπολιτικής Περιφέρειας Αττικής.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο ορεινός όγκος του Υμηττού επεκτείνεται προς νότο μέχρι τη θάλασσα και διαμορφώνεται σε ένα ενιαίο περιαστικό πάρκο αναψυχής και πολιτισμού, θέας και πεζοπορίας. Στο δίκτυο αυτό αστικού – περιαστικού πρασίνου, εντάσσονται κατά το δυνατόν όλοι οι αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικοί τόποι, ιστορικά κέντρα, μνημεία, τοπία, ευαίσθητες περιοχές, σημαντικά ρέματα, ακτές,

μητροπολιτικά πάρκα και χώροι πολιτισμού και αθλητισμού. Βασικές εισόδους αποτελούν από την πλευρά του Λεκανοπεδίου το Αισθητικό Δάσος της Καισαριανής, τα λατομεία του Βύρωνα και οι υπερτοπικοί πόλοι του Γουδιού, ενώ από την πλευρά των Μεσογείων βασικοί πόλοι - εισοδοί είναι ο Προφήτης Ηλίας και το Κουτούκι (Π7: Παράρτημα του Άρθρου 21 και Αρ. 21, παρ.11). Σημειώνεται πως ο ακριβής καθορισμός των ορίων των ορεινών όγκων καθώς και των ορίων ζωνών προστασίας, των χρήσεων γης και των όρων και περιορισμών δόμησης παραπέμπεται στην έγκριση των απαραίτητων σχετικών προστατευτικών διατάξεων (όπως π.χ. το επικαιροποιημένο Π.Δ. προστασίας) που θα είναι απόλυτα εναρμονισμένες με τις κατευθύνσεις του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας για την προστασία των ορεινών όγκων Αττικής.

Εικόνα 17: *Σύνδεση αστικού και περιαστικού πρασίνου.*

Πηγή: *Χάρτης Φυσικού Περιβάλλοντος (Σχέδιο Νόμου ΡΣΑ, 2009).*

4.9.1.2 Σημαντικά οδικά έργα

Στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού τα προβλεπόμενα από το σχέδιο ΡΣΑ του 2009 οδικά έργα ήταν τα εξής (Άρθρο 26) :

- Η λεωφόρος σύνδεσης του Ελληνικού με το αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος μέσω της Σήραγγας Αργυρουπόλεως.
- Η Ανατολική Περιφερειακή Λεωφόρος Υμηττού (και εν συνεχεία Πεντέλης), ενώ στην ευρύτερη περιοχή περιλαμβάνονται.
- Τα έργα ολοκλήρωσης της λεωφόρου προς Ραφήνα.
- Η αναβάθμιση της παραλιακής μέχρι το Σούνιο σε ελεύθερη ταχεία λεωφόρο.

Αυτά όπως περιγράφονται στην παράγραφο 1^ε του Άρθρου 26. Στην επόμενη και τελευταία παράγραφο 1στ αναδιατυπώνεται ο στόχος ολοκλήρωσης του Εξωτερικού Δακτυλίου που περιγράφεται ασαφώς ως οριζόμενος από «τους οδικούς άξονες της

Αττικής Οδού, της ελεύθερης Λεωφόρου Κορωπίου-Σήραγγας Υμηττού-Περιφερειακής Ελληνικού, της Παραλιακής (Λ. Ποσειδώνος), της Λ. Ν. Φαλήρου-Πειραιά-Σχιστού και της Δυτικής Περιφερειακής Αιγάλεω».

Παρατηρούμε το νεολογισμό περί της «Περιφερειακής Ελληνικού» και την απαλοιφή της «Ανατολικής Περιφερειακής Υμηττού». Πράγμα το οποίο αποτυπώνεται και στο συνοδευτικό Χάρτη 12 με τις υποδομές ο οποίος απεικονίζει τα οδικά έργα όχι βάσει της περιγραφής του Άρθρου 26, παρ. 1ε, αλλά με τη μορφή που εξαγγέλθηκαν και προχώρησαν μετά τη σχετική έγκριση περιβαλλοντικών όρων ως ένα πακέτο «νέων αυτοκινητοδρόμων Αττικής» προς δημοπράτηση που είχε προγραμματιστεί για τον Δεκέμβρη του 2009 (η οποία ωστόσο ανεστάλη εν όψει περαιτέρω αναθεώρησης του νέου ΡΣΑ).

Συγκεκριμένα λοιπόν, τα έργα αναφορικά στον Υμηττό που εξαγγέλθηκαν ήταν τα εξής²²:

1. **Το νότιο τμήμα της Δυτικής Περιφερειακής Υμηττού**, από τη νότια απόληξη της σημερινής Περιφερειακής στην Κατεχάκη έως τη Λεωφ. Ποσειδώνος, μήκους 14,7 χλμ. (Τμήμα Λεωφ. Κατεχάκη - Λεωφ. Βουλιαγμένης, μήκους 11,1 χλμ., από τα οποία τα 9,2 χλμ υπόγεια, και τμήμα Λεωφ. Βουλιαγμένης - Λεωφ. Ποσειδώνος, μήκους 3,6 χλμ, από τα οποία είναι υπόγεια τα 1,7 χλμ.). Το έργο προβάλλεται ως χρήσιμο για την κυκλοφοριακή αποφόρτιση των περιοχών Βύρωνα, Ηλιούπολης, Αργυρούπολης, Αλίμου και Ελληνικού, στο μέτρο που κατασκευάζεται υπόγειο κατά 85%.
2. **Η σύνδεση Α/Κ Σακέτα με Α/Κ Μεσογείων μέσω υπόγειας σήραγγας, μήκους 6,3 χλμ.**, από τα οποία τα 4,0 χλμ. υπόγεια, με τις εκατέρωθεν προσβάσεις της. Πρόκειται για καινοφανή χάραξη που «αντικατέστησε» την επί πολλά χρόνια προγραμματιζόμενη Σήραγγα Αργυρουπόλεως. Στην περιγραφή του έργου τονίζεται ότι «μετά την έξοδο της σήραγγας ο αυτοκινητόδρομος ακολουθεί το φυσικό ανάγλυφο έτσι ώστε να μην είναι ορατός από το Λεκανοπέδιο των Μεσογείων».
3. **Ο κλάδος της Δυτικής Περιφερειακής Υμηττού προς Αθήνα από τον Α/Κ Σακέτα μέχρι την Ούλωφ Πάλμε**, μέσω Πανεπιστημιούπολης. Το τμήμα αυτό έχει μήκος 3,8 χλμ., ενώ μέσα στο χώρο της Πανεπιστημιούπολης είναι υπόγειο (1,7 χλμ.). Στα πλεονεκτήματα της χάραξης προβάλλεται η αποφόρτιση του Δήμου Καισαριανής και της Πανεπιστημιούπολης από τη διερχόμενη κυκλοφορία.
4. **Η σύνδεση του Α/Κ Μεσογείων με τον παραλιακό άξονα στην περιοχή της Αγίας Μαρίνας**, μήκους 14,2 χλμ περίπου. Στον κλάδο αυτό προστέθηκε και ο κλάδος από τον Α/Κ Καλυβίων μέχρι την περιμετρική οδό των Καλυβίων, μήκους 5,9 χλμ. περίπου, μετά τη δημόσια διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς.

Τα παραπάνω έργα που έχουν άμεση αναφορά και εμπλοκή με την περιοχή του ορεινού όγκου του Υμηττού έχουν συνολικό μήκος 39,0 χλμ, εκ των οποίων τα 18 (46%) προγραμματίζονται ως υπόγεια. Εκτός αυτών, στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού εμπίπτουν τα έργα:

²² Τα περισσότερα στοιχεία για τα έργα από την ευσύνοπτη περιγραφή τους στο Χαραλαμπίδου Β. (2009) «Νέοι Οδικοί Άξονες Αττικής. Δημοπρατήθηκαν με σύμβαση παραχώρησης», *Ενημερωτικό Δελτίο Τ5.ΕΕ* 2552, 21/9/09.

5. **Τμήμα του οδικού Άξονα από τον Α/Κ Μεσογείων προς Ραφήνα** (εκκρεμεί η ολοκλήρωσή του μέχρι τη Ραφήνα που δεν εντάσσεται στο πρόγραμμα!), που ακολουθεί το φυσικό ανάγλυφο σε όρυγμα και δεν είναι ορατός. Έχει μήκος 18,6 χλμ. με ενδιάμεσο Α/Κ προς Αττική Οδό και Αεροδρόμιο. Προβλέπεται η επέκταση και η σύνδεση από τη Ραφήνα μέχρι την Ε.Ο. Αθηνών-Λαμίας στις Αφίδνες, με οδικό τμήμα μήκους άλλων 25 χλμ. Στο Λόφο Έτος έχει σήραγγες 2,6 χλμ.
6. **Ολοκλήρωση του άξονα Σταυρού – Ραφήνας**, μήκους 6,1 χλμ μέχρι τη λεωφόρο Σπάτων – Λούτσας. (το τμήμα μεταξύ Α/Κ Σπάτων μέχρι τον Α/Κ Αεροδρομίου προστέθηκε ως νέο αντικείμενο, μετά τη δημόσια διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς).

Όλα τα παραπάνω έργα με επιπλέον την τμηματική υπογειοποίηση της Λεωφόρου Ποσειδώνος σε μήκος 2,0 χλμ στην περιοχή του Ελληνικού, συγκροτούν ένα πακέτο 71,6 χλμ και προϋπολογισμού 1,8 δις ευρώ που προγραμματιζόταν να υλοποιηθεί με τη μέθοδο της παραχώρησης για 30 χρόνια από την έναρξη της σύμβασης και με συμμετοχή του δημοσίου κατά ποσοστό 20%, αλλιώς 360 εκατομμυρίων ευρώ.

Επιπλέον αυτών προγραμματίζονταν και άλλα οδικά έργα από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων με συνολικό προϋπολογισμό 390 εκατομμυρίων ευρώ και συνολικού μήκους 34,5 χλμ. Από αυτά, στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού στα Μεσόγεια, εμπίπτον: η επέκταση και μετατροπή της Λαυρίου σε κλειστό αυτοκινητόδρομο με παράκαμψη των οικισμών Μαρκόπουλου και Λαυρίου, καθώς και ο περιφερειακός άξονας Παιανίας – Μαρκόπουλου, με παράκαμψη των οικισμών Παιανίας και Κορωπίου.

Συνοψίζοντας τις οδικές προοπτικές για την περιοχή του Υμηττού και των Μεσογείων, έχουμε να κάνουμε με ένα πληθωρικότερο σύστημα οδικών αξόνων, γεγονός που ομολογείται και από τους ίδιους τους εμπνευστές του²³. Τα περισσότερα χλμ. των αξόνων αυτών είναι προσανατολισμένα στην ανατολική Αττική, ενώ 39 από αυτά αφορούν αποκλειστικά την ορεινή ζώνη του Υμηττού. Πρόκειται προφανώς για έργα αναπτυξιακού χαρακτήρα²⁴, αφού ελλείπει μέχρι σήμερα επιστημονικός λόγος τόσο στο επίπεδο των σχετικών μελετών όσο και στη δημόσια διαβούλευση που να τεκμηριώνει τη συγκοινωνιακή τους σκοπιμότητα και προτεραιότητα (ιδιαίτερα δε για τα πιο νεοεμφανισθέντα από αυτά όπως η Σήραγγα Υμηττού μεταξύ Α/Κ Σακέτα και Α/Κ Μεσογείων και η Νοτιοανατολική Περιφερειακή Υμηττού μεταξύ Α/Κ Μεσογείων και Αγ. Μαρίας).

Στο επίπεδο της συγκοινωνιακής λειτουργίας και σε σχέση με την προγενέστερη λογική των δακτυλίων, έχουμε τώρα αντί της Ανατολικής Περιφερειακής Υμηττού που θα εκκινούσε στην περιοχή του Αεροδρομίου διεκπεραιώνοντας όλη τη ζήτηση των νοτίων δήμων προς τα Μεσόγεια, μια Νοτιο-Ανατολική Περιφερειακή που δεν εξυπηρετεί άμεσα τους πιο πυκνοκατοικημένους από τους νότιους δήμους του Λεκανοπεδίου, ειδικά αυτούς βορειότερα της Βουλιαγμένης, καθώς και μια άμεση εγκάρσια σύνδεση Λεκανοπεδίου – Μεσογείων μέσω της νέας σήραγγας Υμηττού

²³ «Με τα νέα οδικά έργα Αττικής που παρουσιάσαμε πρόσφατα καθώς και το τελευταίο έργο της επέκτασης από τη Ραφήνα προς την Εθνική οδό στις Αφίδνες (Ανατολική Περιφερειακή Πεντέλης) ολοκληρώνεται έτσι το απαραίτητο δίκτυο περιφερειακών οδικών αξόνων στην Αττική», Συνέντευξη Τύπου Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. Γ. Σουφλιά Για το «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας και Αττικής» 13/4/2009.

²⁴ Εξάλλου στο Άρθρο 12 γίνεται σαφής αναφορά στους νοούμενους ως βασικούς πόλους «διεθνούς και εθνικής εμβέλειας» Σταυρού – Παλλήνης και Παιανίας – Κορωπίου «με εξειδίκευση στις επιχειρήσεις, στις μεταφορές, τη μεταποίηση και την υψηλή τεχνολογία».

στην Καισαριανή. Η σήραγγα αυτή, στη συγκεκριμένη θέση, μοιάζει να καταργεί την όποια νοηματοδότηση δίνουμε στους οδικούς δακτύλιους, αφού είναι αναμενόμενο να χρησιμοποιείται κατ' εξοχήν για την άμεση σύνδεση των Μεσογείων με την Αθήνα, συνιστώντας έτσι έναν νέο και ιδιαίτερα φορτισμένο ακτινικό άξονα στην κεντρική περιοχή της πρωτεύουσας. Οι κινήσεις μεταξύ Μεσογείων και βόρειου και νότιου λεκανοπεδίου είναι αυτονόητο ότι μπορούν και πρόκειται να παραλαμβάνονται από την Αττική Οδό και το σύστημα των νότιων αξόνων προς Βάρη, Αγ. Μαρίνα και Λαύριο αντίστοιχα.

Στο επίπεδο των οικολογικών επιπτώσεων, μεγάλη έμφαση έχει αποδοθεί από φορείς και εκπροσώπους της Τ.Α. στην μεγάλη «καταστροφή» που συνεπάγεται η κατασκευή του «φαραωνικών διαστάσεων» Α/Κ Σακέτα σε έκταση 127 στρεμμάτων και η οποία προϋποθέτει την κοπή 3.800 δένδρων και θάμνων. Στην περιοχή του Α/Κ φαίνεται να κινδυνεύουν άμεσα σημαντικά μνημεία που κινητοποιήσαν ενστάσεις και από το ΚΑΣ (αρχαία λατομεία και Μονή Αγ. Γεωργίου Κουταλά), καθώς και το Αισθητικό Δάσος Καισαριανής²⁵.

Εικόνα 18: Περιοχή Ζώνης Α προστασίας όπου προβλέπεται η ανάπτυξη του Α/Κ Σακέτα.

Πηγή: Προσωπικό αρχείο.

Παρενθετικά επισημαίνεται ότι δεν λαμβάνεται καμμία πρόνοια ανάπτυξης υποδομών σταθερής τροχιάς στην περιοχή του Υμηττού, ούτε και μεταξύ Λεκανοπεδίου και Μεσογείων, πέραν των υφιστάμενων συνδέσεων του Αεροδρομίου με Μετρό και Προαστιακό και των παλαιόθεν επανερχόμενων προτάσεων επέκτασης του Προαστιακού προς τα λιμάνια Ραφήνας και Λαυρίου.

Τέλος αξιωματικά επισημαίνεται ότι η διαδικασία δημοπράτησης των νέων οδικών αξόνων, προχώρησε μέσα στο 2009, σε κενό θεσμικό πλαίσιο από πλευράς ρυθμιστικού, αφού τα έργα ανακοινώθηκαν και ορίστηκε ημερομηνία δημοπράτησης για τις 22/12/2009, πριν και ανεξάρτητα από τη λήξη της διαβούλευσης για το νέο ΡΣΑ που προοριζόταν για τις 15/9/09. Αξ σημειωθεί ότι τα περισσότερα από αυτά τα οδικά έργα δεν ανταποκρίνονται στο μέχρι τότε (αλλά και μέχρι και σήμερα) ισχύον θεσμικό πλαίσιο σε επίπεδο ΡΣΑ (Ν.1515/85, Ν. 2052/92 και Ν.2730/99).

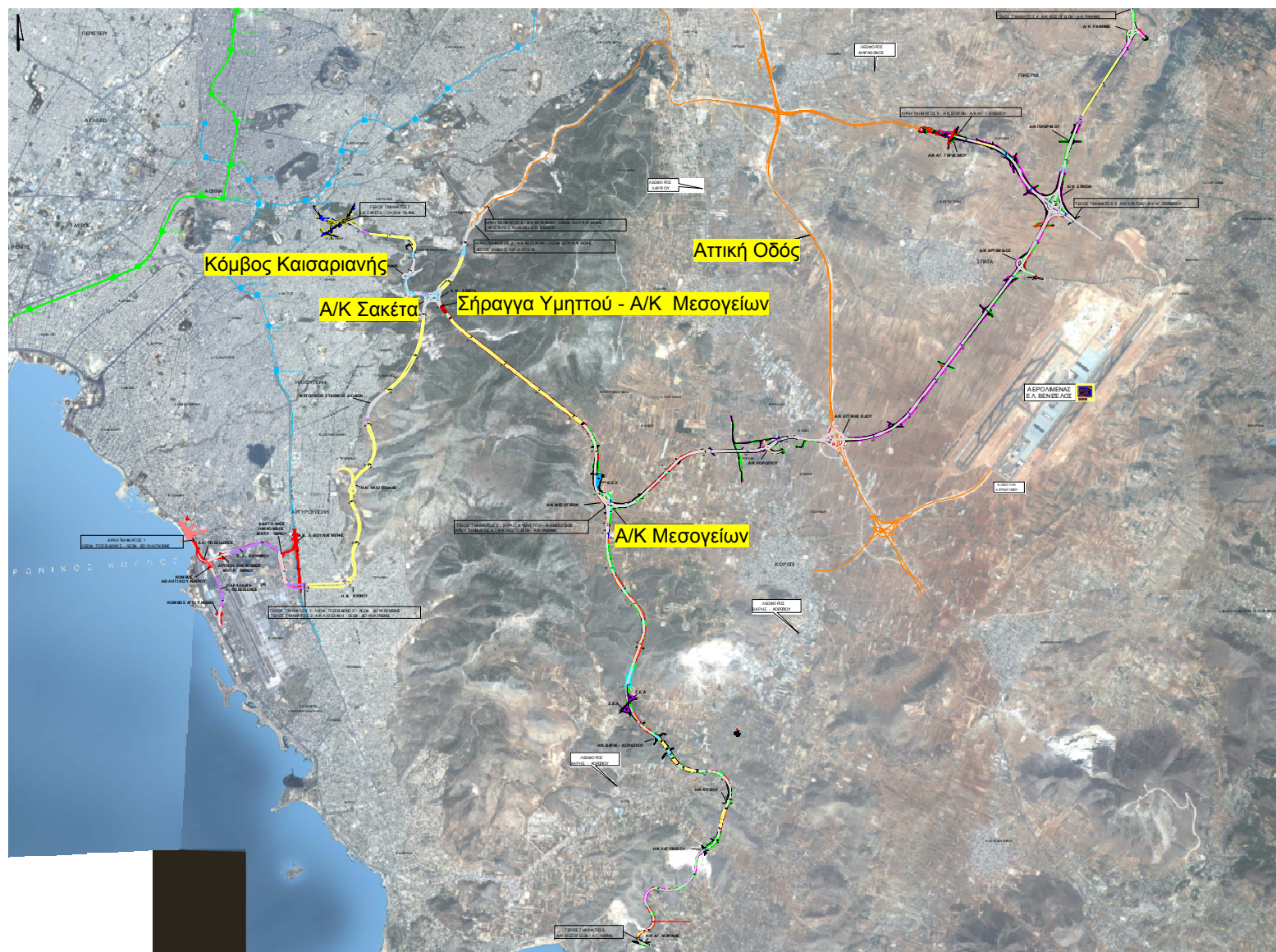
²⁵ Βλ. συνόμηση σχετικής αρθρογραφία στο: <http://www.asda.gr/elxoroi/ymitos6.htm> .

Εικόνα 19: Υποδομές στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού.

Πηγή: Χάρτης Υποδομών (Σχέδιο Νόμου ΡΣΑ, 2009).

Εικόνα 20: Νέα οδικά έργα Αττικής - Οριζοντιογραφία .

Πηγή: Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Νέων Οδικών έργων Αττικής, 2009.

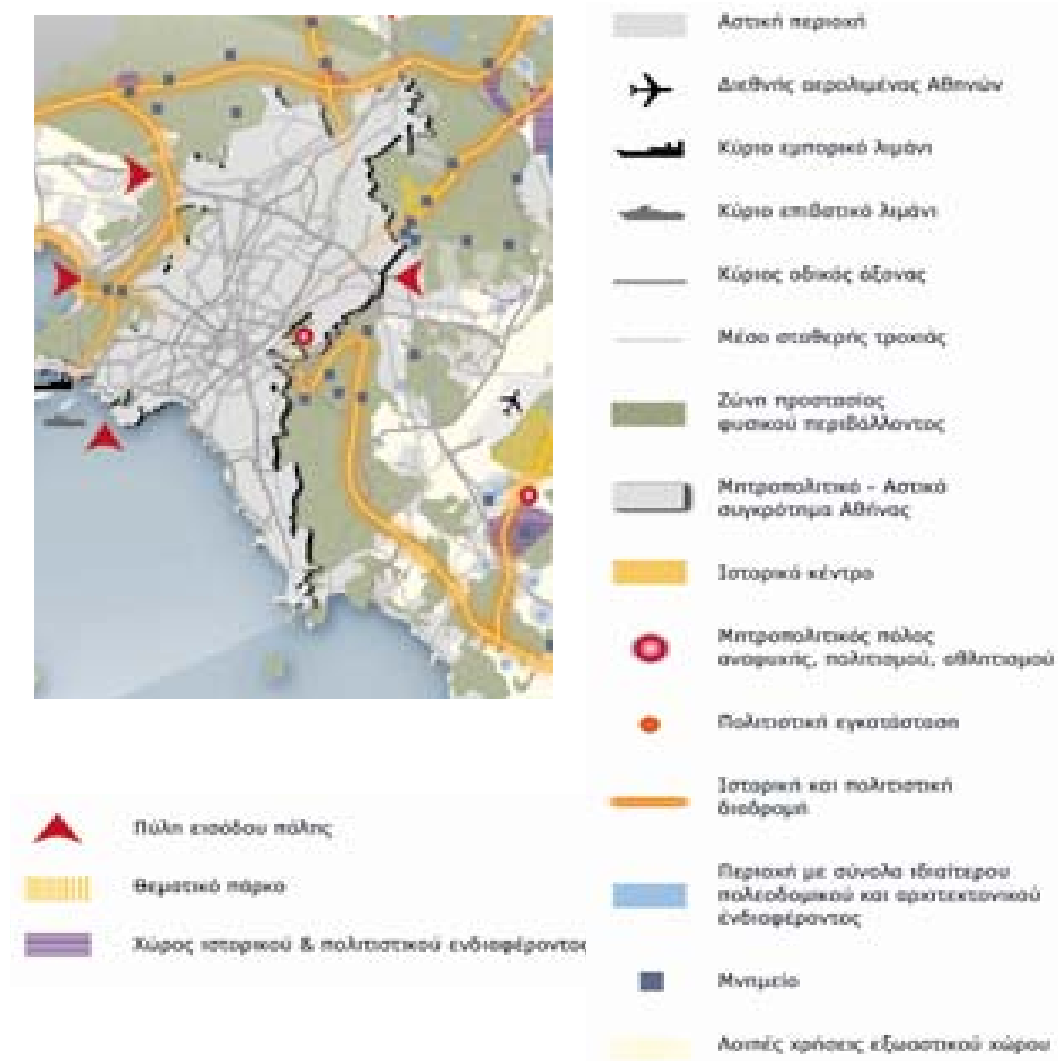
4.9.1.3. Πολιτισμικό περιβάλλον – Βασικές πεζοπορικές διαδρομές

Σχετικά με τις μελέτες που προβλέπονται από το νέο ΡΣΑ για τα προγράμματα σύνδεσης αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Αττικής, ο Υμηττός (σπήλαιο Παιανίας, μονές Αγ. Γεωργίου Καρέα και Καισαριανής) περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα σύνδεσης με το Σούνιο, το πολιτιστικό πάρκο της Λαυρεωτικής, το Πάνειο Όρος (σπήλαιο Κερατέας), το κτήμα Συγγρού και την ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων, καθώς και στο Πρόγραμμα σύνδεσης της Βραυρώνας με τα όρη Μερέντα, Πάνειο και Υμηττό (Π8 στο Άρθρο 22).

Σε επίπεδο πεζοπορικών διαδρομών, ο Υμηττός, όπως προαναφέρθηκε, προτείνεται ως ένα «ενιαίο περιαστικό πάρκο αναψυχής και πολιτισμού, θέας και πεζοπορίας, με βασικές εισόδους από την πλευρά του Λεκανοπεδίου το Αισθητικό Δάσος Καισαριανής, τα λατομεία του Βύρωνα και τους υπερτοπικούς πόλους του Γουδιού, ενώ από την πλευρά των Μεσογείων βασικοί πόλοι – εισοδοί είναι ο Προφήτης Ηλίας και το Κουτούκι» (Π7 στο Άρθρο 21).

Πιο εξειδικευμένη αναφορά γίνεται στο Π8 του Άρθρου 22, όπου προτείνεται ένα δίκτυο αδιάκοπης πορείας πεζών με κομβικό σημείο την περιοχή του Γκαζιού στο κέντρο της Αθήνας και έκταση από το Δαφνί και το Αιγάλεω μέχρι τον Υμηττό με διακλαδώσεις προς Ακαδημία Πλάτωνος, Οδό Πειραιώς, ιστορικό κέντρο Πειραιά, Φάληρο, Αρδηττό, Λυκαβηττό, Πεδίο του Άρεως και Τουρκοβούνια.

Εικόνα 21: Ιστορικό και πολιτισμικό περιβάλλον στην ευρύτερη περιοχή Υμηττού.

Πηγή: Χάρτης Ιστορικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος (Σχέδιο Νόμου ΡΣΑ, 2009).

4.10 Προτάσεις επικαιροποίησης του Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία του Υμηττού

Στο πλαίσιο της οικολογικής ανασυγκρότησης της Αθήνας και της προστασίας του περιβάλλοντος από το ΡΣΑ του 1985, έχουν προωθηθεί προτάσεις για θεσμοθέτηση διατάξεων ανάδειξης και προστασίας των ορεινών όγκων²⁶. Το 1995, επιχειρήθηκε με απόφαση του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας (ΟΡΣΑ) η τροποποίηση του καθεστώτος προστασίας του Υμηττού, που προβλέπονταν από το ως άνω Προεδρικό Διάταγμα. Ωστόσο, με το υπ' αριθμ. 67/1998 Πρακτικό, το τμήμα του Δικαστηρίου έκρινε ότι ορισμένες προβλέψεις του ως άνω σχεδίου τροποποίησης μετέβαλαν επί τα χείρω το καθεστώς προστασίας του όρους. Το υπ' όψη σχέδιο δεν προωθήθηκε εκ νέου μετά τις παρατηρήσεις του Δικαστηρίου. Την τελική πρόταση

²⁶ Οι ορεινοί όγκοι της Πεντέλης με το από 26.8.88 Π. Δ. (ΦΕΚ 755 Δ), του Αιγάλεω με τον Ν. 2742/99/άρθρ 21 (ΦΕΚ 207 Α), της Λαυρεωτικής με το από 24.1.03 Π. Δ. (ΦΕΚ 121Δ) και της Πάρνηθας με το από 19.07.07 Π. Δ. (ΦΕΚ 336Δ).

επεξεργάζεται έκτοτε το Τμήμα Περιβάλλοντος του ΟΡΣΑ σε εξειδίκευση των προβλέψεων και κατευθύνσεων του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας για την προστασία του περιβάλλοντος και το σχεδιασμό του αστικού και περιαστικού πρασίνου της Αττικής.

Παρακάτω θα αναλυθούν τα δύο τελευταία σχέδια τροποποίησης του υφιστάμενου Προεδρικού Διατάγματος προστασίας του Υμηττού (31.8.78 Π.Δ., ΦΕΚ 544 Δ), με ιδιαίτερη έμφαση στο τελευταίο υπό διαβούλευση σχέδιο επικαιροποίησής του. Η ανάλυση θα εστιάσει στην τροποποίηση των υφιστάμενων ζωνών χρήσεων γης και στην οριοθέτηση νέων, με βάση όρους και περιορισμούς στη δόμησή τους, ώστε να αξιολογηθούν σε επόμενο στάδιο οι βασικές αδυναμίες όσον αφορά στις προστατευτικές διατάξεις.

4.10.1 Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία του Υμηττού (20.08.2009)

Με βάση την πρόταση του σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία του Υμηττού, όπως διαμορφώθηκε μετά τη διαβούλευση με τους φορείς τον Αύγουστο του 2009 (20.08.09), είχαν καθοριστεί οι χρήσεις γης κατά επτά (7) κύριες ζώνες:

Ζώνη Α απολύτου προστασίας υπό την ονομασία «Πάρκο Φύσης (NATURA) και Ιστορικών Μνημείων» έκτασης 91.600 στρ., (αυξάνεται κατά 15.800 στρέμματα), που αντιστοιχεί σε ποσοστό περίπου 80% επί του συνόλου της έκτασης του ορεινού όγκου. Εντός της ζώνης δεν επιτρέπεται η δόμηση εκτός από την κατασκευή μόνο πέντε (5) νέων δημοτικών αναψυκτηρίων²⁷ μέγιστου εμβαδού 100τμ, περιπτέρων δασικής αναψυχής²⁸, καθώς και οι διαμορφώσεις χώρων θέας, πληροφόρησης και παρατήρησης και η χάραξη μονοπατιών και ποδηλατοδρόμων.

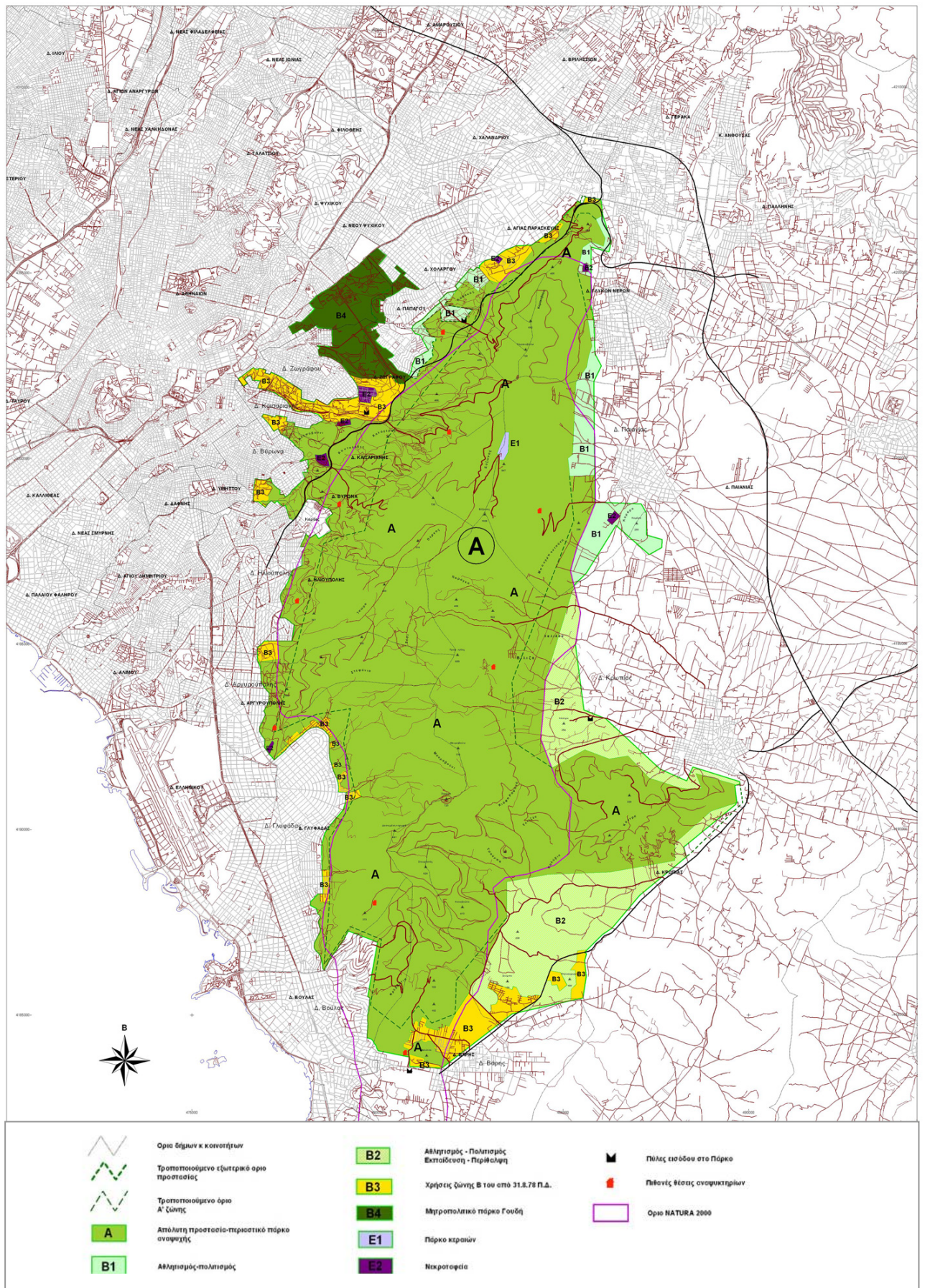
Ζώνη Β (24.900 στρ. ή ποσοστό περίπου 20%) που συντίθεται από τις Β1, Β2, Β3, Β4, όπου επιτρέπονται χρήσεις όπως αθλητικές και πολιτιστικές εγκαταστάσεις μικρής κλίμακας (Ζώνη Β1), κοινωφελείς εγκαταστάσεις αθλητισμού, πολιτισμού, περίθαλψης και εκπαίδευσης (Ζώνη Β2), χρήσεις με βάση διατάξεις της Ζώνης Β του από 31.8.78 Π.Δ. (ΦΕΚ 544Δ, Ζώνη Β3) και το «Μητροπολιτικό Πάρκο Γουδή» (Ζώνη Β4).

Ζώνες Ε1 του Πάρκου Κεραιών Ραδιοφωνίας – Τηλεόρασης (κεντρικά και βόρεια του όγκου) και **Ε2** για την εγκατάσταση νεκροταφείων.

²⁷ Σημειώνεται ότι υπάρχουν ήδη άλλα 4 στο σκοπευτήριο του Βύρωνα, το Μοναστήρι της Καισαριανής, το Θέατρο Βράχων και ένα στην θέση Κουτούκι, στο Δήμο Παιανίας), άρα συνολικά επιτρέπονται εννιά (9).

²⁸ Οι θέσεις τους καθορίζονται αυστηρά στις περιοχές: Προφήτης Ηλίας στο Κορωπί, Παλιό Λατομείο Βάρης (σε συνδυασμό με δημιουργία μικρού ανοικτού θεάτρου), Αργυρούπολη, Ηλιούπολη και Παπάγου.

Εικόνα22: Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία του Υμηττού (20.08.2009).

Πηγή: Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία του Υμηττού (20.08.2009), Χάρτης πρότασης, ΟΡΣΑ.

4.10.2. Σχέδιο προεδρικού διατάγματος για την Προστασία ορεινού όγκου Υμηττού (20.05.2010)

Σύμφωνα με την τελική μορφή του σχεδίου προστασίας του Υμηττού όπως διαμορφώθηκε από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου και Περιβάλλοντος Αθήνας και δόθηκε σε διαβούλευση, οι νέες ζώνες προστασίας που προτείνονται είναι οι εξής:

Ζώνη Α – Απόλυτη προστασία της φύσης, όπου απαγορεύεται ρητά κάθε είδος δόμησης και η παραχώρηση δημοσίων δασικών εκτάσεων και επιτρέπονται μόνο δράσεις προστασίας του οικοσυστήματος.

Ζώνη Β – Περιφερειακή ζώνη προστασίας (εμπεριέχει τα όρια των ζωνών Β1, Β2 και Β3 της προηγούμενης εισήγησης τροποποίησης, με εξαίρεση την περιοχή των Ιλισίων). Στη ζώνη αυτή επιτρέπονται ήπιες χρήσεις όπως η εκπαίδευση, η γεωργία και η υπαίθρια αναψυχή, και η ανέγερση και λειτουργία ενός (1) κέντρου περιβαλλοντικής ενημέρωσης και εκπαίδευσης ανά δήμο (στις ανατολικές υπώρειες του Υμηττού, εντός των ορίων των δήμων Γλυκών Νερών, Παιανίας, Κρωπίας και Βάρης). Ως ελάχιστο εμβαδόν αρτιότητας για τις εγκαταστάσεις εκπαίδευσης, μετά από έγκριση περιβαλλοντικών όρων, ορίζονται τα 40 στρέμματα, μέγιστος συντελεστής δόμησης το 0,2 και ποσοστό κάλυψης το 15%. Για τις αγροτικές αποθήκες η μέγιστη επιφάνεια ορίζεται στα 40τμ για αγροτεμάχια αρτιότητας 20στρ. Η αρτιότητα για τα κέντρα περιβαλλοντικής ενημέρωσης είναι 10 στρ., η μέγιστη επιφάνεια τα 150τ.μ και το μέγιστο ύψος τα 3,5 μέτρα. Παραμένουν οι νομίμως υφιστάμενες χρήσεις αλλά δεν επιτρέπεται η αύξηση του όγκου και η επέκταση της επιφανείας τους.

Ζώνη Γ – Αρχαιολογικής προστασίας, όπου επιτρέπεται μόνο η γεωργία ως συμβατή με το χαρακτήρα των προστατευόμενων ζωνών (Κάστρο, Λαμπρικά και Κίτσι του Δ. Κρωπίας).

Ζώνη Δ – Μητροπολιτικών Πάρκων Γουδή (Δ1) και Ιλισίων (Δ2), όπου καθορίζεται αντίστοιχα και στις δύο πυρήνας απόλυτης προστασίας με πρόβλεψη για άμεση εξειδίκευση των ρυθμίσεων με Π.Δ. όπως προβλέπει η ισχύουσα νομοθεσία, και Περιφερειακή Ζώνη Κοινωφελών Λειτουργιών και Σύνδεσης με τον Αστικό Ιστό.

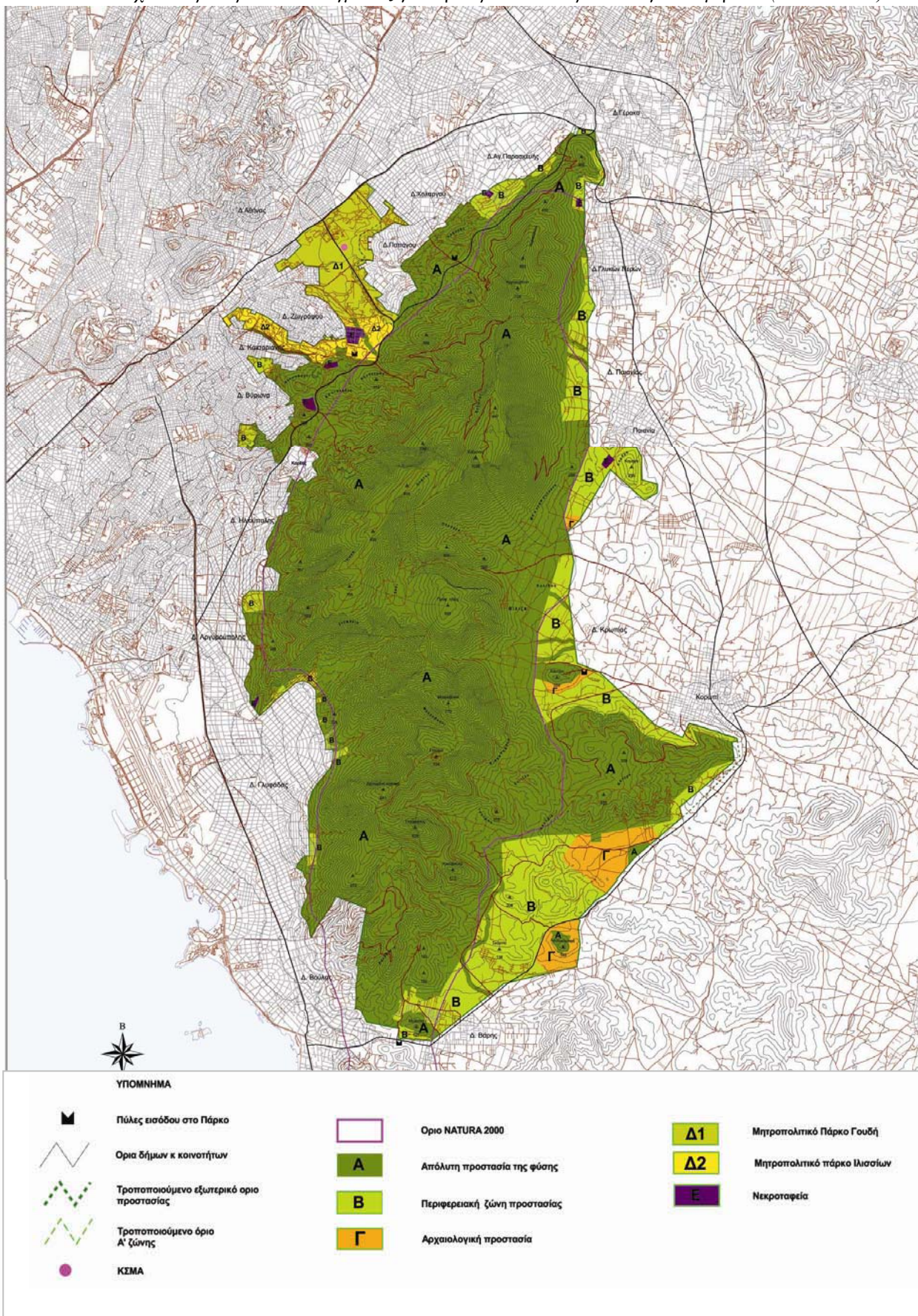
Επιπλέον στη Ζώνη Δ1, κηρύσσεται Ζώνη Ελεγχόμενης Ανάπτυξης για το Μητροπολιτικό Πάρκο Γουδή (ΖΕΑ-Γουδή) βάσει του αρ. 99/παρ. 2 του ν. 1892/90 και δρομολογούνται διαδικασίες κωδικοποίησής της μέσω της εκπόνησης Σχεδίου.

Γενικής Διάταξης (ΣΓΔ). Στη Ζώνη Δ2 οι ακριβείς οριοθετήσεις παραπέμπονται σε επόμενο Π.Δ.

Ζώνη Ε – Ειδικών χρήσεων, όπου επιτρέπεται η λειτουργία των υφιστάμενων νεκροταφείων, χωρίς δυνατότητα επέκτασής τους. Παράλληλα απαγορεύεται πλήρως η κυκλοφορία οχημάτων εντός αυτών.

Όσον αφορά στη διαχείριση, σύμφωνα με το άρθρο 4, η οικολογική διαχείριση και επίβλεψη της κατάστασης προστασίας του Υμηττού ανατίθεται σε φορέα, ο οποίος συνιστάται με προεδρικό διάταγμα, κατόπιν εισήγησης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 15 του ν. 2742/1999. Ο φορέας συντάσσει πενταετή σχέδια οικολογικής διαχείρισης της περιοχής, με έμφαση στους οικοτόπους και στα είδη χαρακτηρισμού της περιοχής ως Ειδικής Ζώνης Διατήρησης.

Εικόνα 23: Σχέδιο προεδρικού διατάγματος για την Προστασία ορεινού όγκου Υμηττού (20.05.2010).

Πηγή: <http://www.opengov.gr/minenv/?option=yमितos>, Ζώνη Προστασίας ορεινού όγκου Υμηττού, Χάρτης πρότασης, ΟΡΣΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΟΡΕΙΝΟΥ ΟΓΚΟΥ ΤΟΥ ΥΜΗΤΤΟΥ: ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αναγνώριση των χωροταξικών και αναπτυξιακών δεδομένων που αφορούν στον ορεινό όγκο του Υμηττού και που εντοπίζονται μέσα από το ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο δράσης του ΥΠΕΧΩΔΕ για την Αττική αποτελεί σημαντική παράμετρο για την κατανόηση των προβλημάτων και τον εντοπισμό των απειλών που δέχεται οδηγώντας στη θέσπιση στοχευμένων και αποτελεσματικών πολιτικών προστασίας του.

Στο πλαίσιο αυτό, η μελέτη των διαχρονικών επιχειρήσεων επικαιροποίησης του ισχύοντος Π.Δ. αποτελεί σημαντική παράμετρο της παρούσας ερευνητικής εργασίας. Βασικός στόχος είναι ο εντοπισμός όλων των προτάσεων που οδηγούν στην αναβάθμιση του καθεστώτος προστασίας, καθώς και η ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και το πλαίσιο εναρμόνισης τους με τις κατευθύνσεις του ισχύοντος αλλά κυρίως του σχεδίου επικαιροποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας. Τα παραπάνω κρίνονται απαραίτητα για τον εντοπισμό του συνόλου των προωθούμενων δράσεων για την ανάδειξη ειδικού χαρακτήρα του ορεινού όγκου (σε αντιστοιχία με τους άλλους ορεινούς όγκους της Αττικής), με στόχο να δοθεί έμφαση στην προστασία του ως δασικού πόρου.

Ακολούθως, γίνεται μια προσπάθεια κριτικής αξιολόγησης του υφιστάμενου και του νέου θεσμικού πλαισίου προστασίας του Υμηττού ως προς το κατά πόσο αυτά ανταποκρίνονται στις απειλητικές πιέσεις που δέχεται από ασύμβατες χρήσεις γης και από την οικιστική ανάπτυξη στις παρυφές του.

5.1 Θετικές ρυθμίσεις

Συνολικά, η νέα πρόταση επικαιροποίησης του προεδρικού διατάγματος διακρίνεται σε σχέση με το προηγούμενο σχέδιο, από μια προσπάθεια ενίσχυσης του καθεστώτος προστασίας.

Κάποια θετικά στοιχεία που επισημαίνονται είναι καταρχήν η επέκταση και η επί το αυστηρότερον προστασία της Ζώνης Α μέσα από τη ρητή απαγόρευση οποιασδήποτε χρήσης, πέραν αυτών που είναι συμβατές ή κρίνονται απαραίτητες για τις ανάγκες προστασίας της περιοχής (π.χ. έργα αντιπυρικής προστασίας, πυροσβεστικοί κρουνοί, εργασίες δασικής διαχείρισης, χάραξη μονοπατιών και ποδηλατικών διαδρομών). Αναμένεται ωστόσο επιπλέον ειδική απόφαση που θα προκύψει μετά από ειδική μελέτη του ΟΡΣΑ για την εσωτερική οργάνωση της ζώνης όπως π.χ. σχετικά με τις θέσεις θέας ή τις χαράξεις μονοπατιών κλπ. Επιπλέον, αναμένεται νέος χαρακτηρισμός εκτάσεων ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας με βάση τις προστατευτικές διατάξεις της κοινοτικής οδηγίας 79/409/ΕΟΚ για τα άγρια πουλιά.

Επιπλέον, ως θετική εξέλιξη κρίνεται η απομάκρυνση των λατομείων και των βιομηχανικών εγκαταστάσεων από το σύνολο της περιοχής προστασίας του Υμηττού. Τα λατομεία που βρίσκονται εντός των ζωνών προστασίας, οφείλουν να διακόψουν τη λειτουργία τους εντός έξι (6) μηνών και να ολοκληρώσουν την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος εντός τριών (3) ετών από την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος. Οι υφιστάμενες βιομηχανικές και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις, καθώς και οι εγκαταστάσεις παραγωγής, αποθήκευσης και εμπορίας οικοδομικών υλικών, οφείλουν να απομακρυνθούν από τη Ζώνη Α εντός δυο ετών

από την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος και εντός έξι ετών από τις λοιπές ζώνες.

Τέλος, τονίζεται η στρατηγική κατεδάφισης αυθαιρέτων κτισμάτων, η απαγόρευση ανέγερσης νέων κτιρίων πέραν των επιτρεπόμενων και η στέρση δυνατότητας επεκτάσεως σε νομίμως υφιστάμενα κτίρια σε περιοχές όπου θα απαγορεύεται εφεξής η χρήση τους. Επιπλέον, σχετικά με τις αυθαίρετες κατασκευές, θα πρέπει εντός οκταμήνου, οι αρμόδιες δασικές και πολεοδομικές υπηρεσίες να συντάξουν κατάλογο όλων των τελεσίδικα κριθέντων ως αυθαιρέτων κτισμάτων και να τον διαβιβάσουν για τις νόμιμες ενέργειες στην Ειδική Υπηρεσία Κατεδάφισης Αυθαιρέτων. Όσον αφορά δε στα νέα κτίρια στο πάρκο Γουδή πρέπει αυτά να πληρούν βιοκλιματικούς όρους κατασκευής.

Τέλος, αν και η στρατηγική κατεύθυνση απομάκρυνσης των ραδιοηλεκτρονικών κεραιών κρίνεται ως ιδιαίτερα θετική εξέλιξη, ωστόσο δε διευκρινίζονται οι ειδικές ρυθμίσεις ούτε πρόβλεψη για μελλοντική μετεγκατάστασή τους.

5.2 Αρνητικές ρυθμίσεις

Συνολικά, μπορεί να παρατηρηθεί πως αν και η οριοθετημένη έκταση «απόλυτης» προστασίας του Υμηττού αυξάνεται σε απόλυτους αριθμούς και από τα δύο τελευταία σχέδια τροποποίησης του ισχύοντος Π.Δ., ωστόσο και στις δύο περιπτώσεις αναπαράγεται το υφιστάμενο καθεστώς δόμησης (κυρίως στις Ζώνες B1-B4 και E1 και E2 από το προηγούμενο σχέδιο και στη Ζώνη B από τη νέα πρόταση), περιλαμβάνοντας ρυθμίσεις συντελεστών δόμησης, κάλυψης και αρτιότητας οικοπέδων για χρήσεις κοινωφελούς χαρακτήρα (αθλητικές και πολιτιστικές εγκαταστάσεις). Οι παραπάνω ρυθμίσεις εντοπίζονται στις ζώνες «χαλαρής» προστασίας του Υμηττού κυρίως στις παρυφές του ορεινού όγκου και εμφανίζονται ιδιαίτερα εκτεταμένες στα νοτιοανατολικά όπου γειτνιάζουν με μητροπολιτικής εμβέλειας χρήσεις και δίκτυα μεταφορικής υποδομής, όπως το διεθνές Αεροδρόμιο, καθώς και στα δυτικά στην περιοχή του πάρκου Γουδή.

Οι παραπάνω ρυθμίσεις, με βάση το προηγούμενο σχέδιο αφενός νομιμοποιούσαν υπάρχουσες πρώην νόμιμες ή/και αυθαίρετες κτιριακές εγκαταστάσεις ή οχλούσες δραστηριότητες²⁹ (νεκροταφεία Παπάγου και τμήμα του Νεκροταφείου Ζωγράφου, πρώην αυθαίρετα δημοτικά αναψυκτήρια στη Ζώνη Α), αφετέρου δημιουργούσαν τις προϋποθέσεις για μελλοντικές αμφιλεγόμενες χωροθετήσεις (Κέντρο Υψηλής Τάσης της ΔΕΗ στα όρια των Δήμων Ηλιούπολης - Αργυρούπολης και των γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος από το Λαύριο -παρά τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας- και της εγκατάστασης νέων κεραιών στο Πάρκο Κεραιών, αύξηση συντελεστών για χρήσεις νοσοκομείων κυρίως στη νοτιοανατολική πλευρά του βουνού στη B2 Ζώνη και εκπαιδευτηρίων κυρίως στη Ζώνη B1³⁰), συνηγορώντας έτσι ατύπως στη σκοπιμότητα κατασκευής των επιφανειακών και υπόγειων αυτοκινητόδρομων που προγραμματίζονταν στον Υμηττό.

²⁹ «Τα νομίμως υφιστάμενα κτίρια και εγκαταστάσεις διδακτηρίων, νοσοκομείων και θεραπευτηρίων, ορφανοτροφείων και ασύλων, αναψυχής, αθλητισμού, πολιτιστικών εκδηλώσεων των οποίων η χρήση δεν επιτρέπεται σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις, είναι δυνατόν να παραμένουν στα γήπεδα που βρίσκονται... και να επισκευάζονται...» (αρ. 4, παρ.4).

³⁰ Ορίζονταν (άρθρο 4) στη B1 Ζώνη αρτιότητα οικοπέδων 4 στρέμματα, κάλυψη 15% και μέγιστος συντελεστής δόμησης 0,2 για χρήση νοσοκομείων και εκπαιδευτηρίων, ενώ στο προηγούμενο σχέδιο η μέγιστη επιφάνεια κτιρίων για εκπαιδευτήρια δεν έπρεπε να ξεπερνά τα 500 τ.μ.

Η νέα πρόταση για το καθεστώς προστασίας του Υμηττού, παρά τη γενική στρατηγική ενίσχυσης της προστασίας που προωθεί, παρουσιάζει ορισμένες ασάφειες ή/και παραλείψεις σε συγκεκριμένους τομείς προστασίας. Αν και η συνολική έκταση της Β Ζώνης περιορίζεται, οι επιτρεπόμενες σήμερα χρήσεις γης στο εσωτερικό της για «κοινωφελείς εγκαταστάσεις» εκπαίδευσης, η γεωργία και η υπαίθρια αναψυχή, εξακολουθούν να διατηρούνται, με δυσμενέστερους ωστόσο όρους δόμησης (π.χ. αύξηση της αρτιότητας για τη χρήση εκπαίδευσης στα 40 στρέμματα³¹) ενώ καταργούνται παράλληλα ορισμένες από τις έως τώρα επιτρεπόμενες στη Β Ζώνη (π.χ. υγείας-πρόνοιας, πολιτισμού και αθλητισμού). Η αύξηση όμως της αρτιότητας, με 15% κάλυψη και σ.δ. 0,2, χωρίς περιορισμό στη μέγιστη επιφάνεια δόμησης, σημαίνει πως η οριζόντια έκταση που δύναται να οικοδομηθεί θα μπορεί να καλύπτει έκταση 6.000 τ.μ.

Όσον αφορά στις αυθαίρετες κατασκευές, αν και συνολικά ενθαρρύνονται στρατηγικές κατεδάφισης παρανόμως υφιστάμενων χρήσεων, αρκετές κτιριακές εγκαταστάσεις και χρήσεις στον Υμηττό παραμένουν αυθαίρετες, όπως π.χ. το Νεκροταφείο Παπάγου στην Α Ζώνη προστασίας, ή «νομιμοποιούνται», όπως π.χ. το αυθαίρετο τμήμα του Νεκροταφείου Ζωγράφου.

Όσον αφορά το επίκαιρο θέμα των νέων αυτοκινητοδρόμων Αττικής, το προτεινόμενο σχέδιο Π.Δ. δεν προβλέπει συγκεκριμένες σχετικές διευκρινιστικές διατάξεις και παραπέμπει σαφώς στην αντιμετώπιση του θέματος στο πλαίσιο τροποποίησης του Ρυθμιστικού Σχεδίου. Αν και σε σχέση με το προηγούμενο σχέδιο Π.Δ., δεν ενθαρρύνεται το προγραμματιζόμενο δίκτυο αυτοκινητοδρόμων, ωστόσο δε διασαφηνίζονται οι προθέσεις του ΥΠΕΚΑ και του ΟΡΣΑ για το συγκεκριμένο θέμα και παραμένει ανοιχτό το ερώτημα για το κατά πόσον το υπό θεσμοθέτηση καθεστώς απόλυτης προστασίας επιπέδου Ζώνης Α μπορεί να συνιστά νομικό αντίβαρο σε κατασκευή υποδομών ανάλογης κλίμακας.

Σχετικά με τη διαχείριση της προστασίας και ανάπτυξης της έκτασης που οριοθετείται από το Π.Δ., λαμβάνεται μέριμνα για τη σύσταση αποκλειστικού φορέα που θα προωθηθεί με ειδικό Π.Δ. μετά από εισήγηση του ΥΠΕΚΑ, ενώ παράλληλα αν και δεν προβλέπεται η κατάργηση των Συνδέσμων Προστασίας Περιβάλλοντος, όπως ο ΣΠΑΥ, δεν αποσαφηνίζεται ο ρόλος τους. Η παραπάνω πρόβλεψη καλύπτει εν μέρει τις κύριες διεκδικήσεις των ΟΤΑ και των τοπικών φορέων και πολιτών³² για τη δημιουργία ανεξάρτητου φορέα διαχείρισης Υμηττού (θέσπιση, ίδρυση και λειτουργία σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2742/1999), αλλά και ανεξάρτητου Δασαρχείου στον Υμηττό. Επισημαίνεται επιπλέον και το ανεκπλήρωτο αίτημα ένταξης στα όρια προστασίας του φορέα διαχείρισης Υμηττού και της περιοχής της Λίμνης Βουλιαγμένης, η οποία περιλαμβάνεται από κοινού με τον Υμηττό στο Δίκτυο NATURA 2000³³.

Επιπλέον, δε γίνεται διασύνδεση της παραπάνω πρότασης σε σχέση με άλλους παράλληλους προγραμματισμούς των Υπουργείων: αφενός την πρόβλεψη για τη

³¹ Επισημαίνεται πως στη Β1 Ζώνη το προηγούμενο σχέδιο Π.Δ. όριζε σύμφωνα με το άρθρο 4 για χρήση νοσοκομείων και εκπαιδευτήριων αρτιότητα οικοπέδων 4 στρέμματα, κάλυψη 15% και μέγιστο συντελεστή δόμησης 0,2 (δηλαδή κάποιος που διαθέτει έκταση 4 στρεμμάτων θα μπορούσε να χτίσει 800 τ.μ. και με 10 στρέμματα αντίστοιχα 2.000 τ.μ.), σε αντίθεση με το ισχύον Π.Δ. που προβλέπει αντίστοιχα ότι η μέγιστη επιφάνεια κτιρίων για εκπαιδευτήρια δεν πρέπει να ξεπερνά τα 500 τ.μ.

³² Στο πλαίσιο φορέων που συμμετέχουν στη δημόσια συζήτηση για θέματα προστασίας Υμηττού αναφέρονται ο Σύνδεσμος Προστασίας & Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ) που αποτελεί διαδημοτική πρωτοβουλία 15 δήμων (από το 1992, ΦΕΚ 3382/13.02.1992) και η Διαδημοτική Συντονιστική Επιτροπή για τη διάσωση του Υμηττού, καθώς και η Φιλοδοσική Ένωση Αθηνών, το Αττικό Πράσινο κ.ά.

³³ Βλ. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=77518>.

συγκρότηση Μητροπολιτικού Φορέα με αντικείμενο το «περιαστικό πράσινο» που θα έχει την ευθύνη για τους ορεινούς όγκους (Υμηττός, Πεντέλη, Πάρνηθα, Ποικίλον Όρος), καθώς και δύο ακόμη ανάλογων φορέων που θα έχουν ως αντικείμενο το αστικό πράσινο και το παράκτιο μέτωπο αντίστοιχα, αφετέρου την πρόβλεψη του προγράμματος «ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ» προκειμένου για τη μεταφορά αρμοδιοτήτων ολοκληρωμένου σχεδιασμού, διαχείρισης και εποπτείας των ορεινών όγκων στη Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής.

Συνοψίζοντας, παρακάτω παρουσιάζονται τα βασικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν το σύνολο των διαχρονικών πιέσεων και απειλών που δέχεται η ευρύτερη περιοχή του Υμηττού. Λόγω αυξημένων πιέσεων και διαμορφωμένων καταστάσεων, η ενίσχυση του ισχύοντος καθεστώτος προστασίας του Υμηττού, καθώς και της ευρύτερης περιοχής του, δεν αποτέλεσε κύρια επιλογή για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, ενώ παράλληλα, χρόνιες διεκδικήσεις κινημάτων πολιτών και σειράς δημόσιων φορέων και περιβαλλοντικών οργανώσεων παρέμειναν ανεκπλήρωτες.

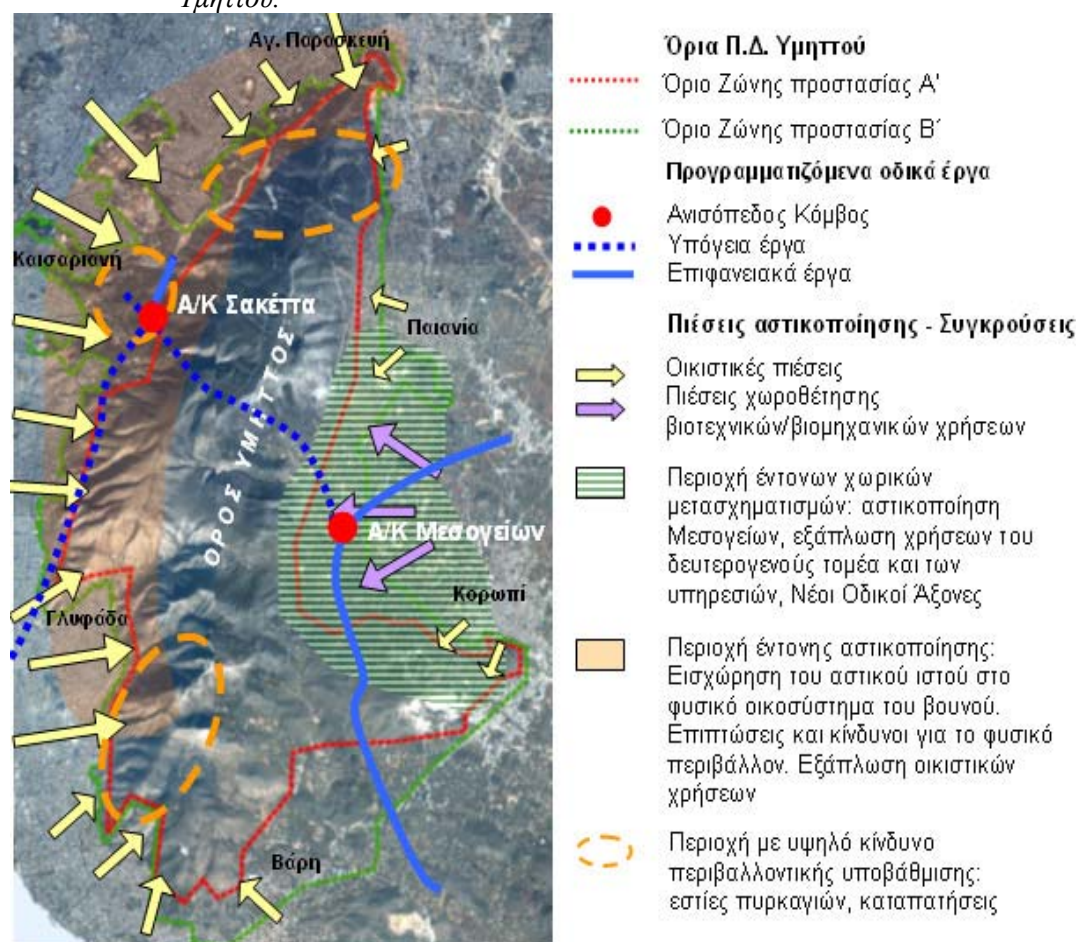
- Δεν προωθείται η θεσμοθέτηση ενιαίας ζώνης απόλυτης προστασίας. Επιπλέον, η υιοθέτηση του όρου «ζώνη απόλυτης προστασίας» δε συνάδει με τη νομιμοποίηση αυθαίρετα ή νόμιμα υφιστάμενων χρήσεων στον Υμηττό και ειδικά στη Ζώνη Α. Αντιθέτως, θεωρείται ότι τίθεται υπό αμφισβήτηση ο δασικός χαρακτήρας του ορεινού όγκου ενώ υπονοούνται κίνητρα εμπορευματοποίησης και οικονομικής εκμετάλλευσής του. Το ίδιο υπονοείται και από την αντιμετώπισή του από το Σχέδιο Νόμου ΡΣΑ του 2009 ως «περιαστικό πάρκο αναψυχής και πολιτισμού» και όχι ως ενός δασικού χώρου που απαιτεί καθεστώς απόλυτης προστασίας.
- Δεν αποθαρρύνεται η εγκατάσταση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (κοινοφελούς χρήσης) στις παρυφές του Υμηττού. Η νέα τροποποίηση Π.Δ., αν και με αυστηρότερες ρυθμίσεις εξακολουθεί να αντιμετωπίζει τον Υμηττό στη Β Ζώνη ως «εκτός σχεδίου περιοχή», με ειδικούς όρους δόμησης, αρτιότητα οικοπέδων κλπ. Επιπλέον, στις ενότητες της ζώνης Β, τα νομίμως υφιστάμενα κτίρια των οποίων η χρήση δεν επιτρέπεται σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις, είναι δυνατόν να παραμένουν στα γήπεδα που βρίσκονται και να επισκευάζονται χωρίς ωστόσο αύξηση της επιφάνειας και του όγκου τους.
- Η αβεβαιότητα για τα μελλοντικά σχέδια ανάπτυξης νέων αυτοκινητοδρόμων και η παραπομπή από το Π.Δ. σε αποφάσεις ανώτερης κλίμακας σχεδιασμού (ΡΣΑ) συνιστούν διαρκή απειλή για το μέλλον του οικοσυστήματος. Οι βασικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των νέων οδικών έργων συνοψίζονται στην αποψίλωση 3800 δέντρων και υψηλόκορμων θάμνων, στο στρατόπεδο του Σακέτα στο Βύρωνα, στην καταστροφή τμήματος του αισθητικού δάσους της Καισαριανής, στη διατάραξη του ενιαίου οικοσυστήματος του ορεινού όγκου και στην παρεμπόδιση της κυκλοφορίας αερίων μαζών, με σοβαρές συνέπειες στο κλίμα της Αττικής. Παράλληλα, οι χαράξεις των νέων αυτοκινητοδρόμων Αττικής στην περιοχή του Υμηττού συμπίπτουν σε αρκετά σημεία με κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους ή περιοχές όπου τα αρχαία είναι σχεδόν επιφανειακά και διέρχονται από προτεινόμενες ζώνες προστασίας.
- Οι οικοδομικές πιέσεις εντός του ανενεργού στρατοπέδου Σακέτα ενθαρρύνονται στο πλαίσιο του προγραμματιζόμενου ανισόπεδου κόμβου που σχεδιάζεται στην επέκταση της Περιφερειακής Υμηττού προς το νότο.

- Η έλλειψη σύνδεσης των προβλέψεων του νέου ΡΣΑ με τη δασική νομοθεσία και το δασικό κτηματολόγιο, καθώς και με τις προβλεπόμενες χρήσεις της Β Ζώνης, είναι πιθανό να οδηγήσουν σε αναπαραγωγή αυθαιρεσιών και δημιουργία συγχύσεων³⁴.

Συμπερασματικά, η προστασία του όρους καθίσταται προβληματική, λόγω αφενός της έλλειψης συντονιστικού φορέα προστασίας και διαχείρισης και αφετέρου λόγω των αλληλέπλληλων πιέσεων που δέχεται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες που τον περιβάλλουν. Στην παρακάτω εικόνα 24 περιγράφονται σχεδιαγραμματικά οι βασικές πιέσεις που εντοπίστηκαν στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού μέσα από την ανάλυση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ διαφορετικών οικονομικό-κοινωνικών παραγόντων στην περιοχή μελέτης, του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου ρύθμισης των χρήσεων γης, καθώς και των πρόσφατων προτάσεων αναθεώρησής του. Το σχεδιάγραμμα αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό τις απειλές που προκύπτουν από τις πιέσεις αστικοποίησης στο πλαίσιο της μητροπολιτικής ανάπτυξης της Αθήνας μέσα από την αποτύπωση των υφιστάμενων και διαφαινόμενων τάσεων ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής του Υμηττού.

³⁴ Με βάση την ισχύουσα προστασία, η Β ζώνη βρίσκεται εντός αναδασωτέας έκτασης και «δεν μπορεί να υπάρξει επέμβαση στις δασικού χαρακτήρα εκτάσεις». Η δυτική πλευρά του Υμηττού έχει κηρυχθεί αναδασωτέα από το 1934 και η ανατολική από το 1936, οι σχετικές αποφάσεις παραμένουν σε ισχύ σύμφωνα με το Συμβούλιο της Επικρατείας και βάσει αυτών «οι δασικού χαρακτήρα εκτάσεις προστατεύονται απόλυτα», «αποκλείονται οποιεσδήποτε χρήσεις που θίγουν τον αναδασωτέο χαρακτήρα», ενώ οι χρήσεις γης (αναψυκτήρια, αθλητικές εγκαταστάσεις, εκπαιδευτήρια, νοσοκομεία) αφορούν μόνο τις μη δασικού χαρακτήρα εκτάσεις.

Εικόνα 24: Πιέσεις αστικοποίησης και συγκρούσεις χρήσεων γης στην ευρύτερη περιοχή του Υμηττού.

Πηγή: *Ιδία Επεξεργασία.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΙΛΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Στο πλαίσιο της διερεύνησης των μεθόδων πυροπροστασίας, εξετάστηκε πιλοτικά ο ορεινός όγκος Υμηττού. Για το οικοσύστημα του Υμηττού και την ευρύτερη περιοχή του, εντοπίστηκαν οι πιέσεις από την εντεινόμενη αστικοποίηση, οι αδυναμίες και αντιφάσεις του θεσμικού πλαισίου προστασίας και του συστήματος διαχείρισης. Οι παραπάνω αδυναμίες έχουν ως επίπτωση την εντατικοποίηση των φυσικών καταστροφών με κύρια έκφανση τις αυξανόμενες πυρκαγιές και καταπατήσεις δημόσιων δασικών εκτάσεων.

Η χωροταξική οργάνωση του ορεινού όγκου και του άμεσου αστικού περιβάλλοντός του, η θεσμική προστασία του αλλά και ο έλεγχος και περιορισμός των χρήσεων γης εντός της περιοχής επιρροής του Υμηττού, αποτελούν το πρώτο και βασικότερο στάδιο πρόληψης των πυρκαγιών και των καταπατήσεων.

Υπό αυτό το πρίσμα διατυπώνονται πιλοτικές προτάσεις τροποποίησης του θεσμικού πλαισίου και κατευθύνσεις χωροταξικής οργάνωσης, με σκοπό τη βελτίωση των όρων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος του Υμηττού και την αντιμετώπιση και πρόληψη όλων των διαπιστωμένων κινδύνων. Με αυτήν την έννοια, τίθενται οι βάσεις για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του οικοσυστήματος του ορεινού όγκου Υμηττού και της διατήρησης του ρόλου του στο λεκανοπέδιο Αττικής, ως πνεύμονα πρασίνου και μέσου βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

6.1 Θεσμικό Πλαίσιο

- Εναρμόνιση όλων των επιπέδων προστασίας (Π.Δ., ΖΟΕ, ΓΠΣ) μέσω της ενσωμάτωσής τους σε ένα μοναδικό ενιαίο νομοθέτημα. Πρόταση για δημιουργία ενός ΣΧΑΕ³⁵ Υμηττού (Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης Ενότητας) για ειδική χωροταξική μελέτη.
- Σχετικά με το δημοσιευμένο νομοσχέδιο Π.Δ. προστασίας του Υμηττού, προτείνεται η κατεύθυνση πλήρους επέκτασης «επί το αυστηρότερον» της Α Ζώνης προστασίας σε όλο τον Υμηττό, με κατοχύρωση της δημόσιας δασικής γης (εθνικός δρυμός Εθνικό Πάρκο με βάση τον Νόμο 1650/1986). Οποιοσδήποτε περαιτέρω κατακερματισμός της Β Ζώνης σε υποζώνες, με σχετικά ασαφή όρια και παρόμοιες χρήσεις πιστεύουμε ότι θα οδηγήσει σε αναπαραγωγή αυθαιρεσιών και δημιουργία συγχύσεων κυρίως στα νοτιο-ανατολικά του όγκου όπου υπάρχουν και ελεύθερες εκτάσεις με εμφανείς και εντεινόμενες τάσεις αστικοποίησης. Συνεπώς θεωρούμε πως δεν πρέπει να υπάρχει δεύτερη ζώνη.
- Σύνδεση των προβλέψεων του νέου ΡΣΑ με τη δασική νομοθεσία και το δασικό κτηματολόγιο.

³⁵ Στο άρθρο 10 του Σχεδίου Νόμου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αττικής (2009) εισάγεται το Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης Ενότητας (ΣΧΑΕ) ως ένα νέο εργαλείο σχεδιασμού ενδιάμεσου επιπέδου μεταξύ του ΡΣΑ και των επιμέρους ΓΠΣ των Δήμων. Το εργαλείο είναι άμεσα συνυφασμένο με το περιεχόμενο των άρθρων 8 και 9, όπου εξειδικεύονται χωρικές ενότητες για τις οποίες προτείνεται η σύνταξη επιμέρους ΣΧΑΕ με σκοπό την εναρμόνιση των διαφόρων επιπέδων σχεδιασμού σε εφαρμογή των στρατηγικών επιλογών του ΡΣΑ. Οι δήμοι που απαρτίζουν την ευρύτερη περιοχή του Υμηττού θα μπορούσαν να συνιστούν κατάλληλης κλίμακας ενότητα για τη χρήση ενός τέτοιου εργαλείου ενσωματώνοντας όλους τους ειδικούς όρους προστασίας.

6.2 Διαχείριση

- Πρόταση για ενιαίο και αποκλειστικό φορέα προστασίας και διαχείρισης για τον Υμηττό με προκαθορισμένες αρμοδιότητες (σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2742/1999) σε συνδυασμό με τη δημιουργία Παρατηρητηρίου για την εφαρμογή εργαλείων και προτάσεων.
- Επισημαίνεται ότι στα όρια προστασίας του φορέα διαχείρισης θα πρέπει να εντάσσεται και η περιοχή της Λίμνης Βουλιαγμένης, η οποία περιλαμβάνεται στο Δίκτυο NATURA 2000 μαζί με τον Υμηττό.
- Σύνταξη Δασικού κτηματολογίου και ερμηνεία του δασικού πλούτου του Υμηττού με βάση αεροφωτογραφίες του 1945, όπως ορίζει το Σύνταγμα, αλλά και συνεχής ενημέρωση του από το Παρατηρητήριο.
- Να ληφθεί υπ' όψιν η νέα αυτοδιοικητική μεταρρύθμιση (Καλλικράτης) στην Αττική σε σχέση αφενός με τα διοικητικά όρια των δήμων που γειτνιάζουν με τον Υμηττό και αφετέρου σε σχέση με την οριοθέτηση της περιοχής αρμοδιότητας του φορέα διαχείρισης όσον αφορά σε αρμοδιότητες σχεδιασμού και διαχείρισης του ορεινού όγκου.
- Χρήση νέων τεχνολογιών ως εργαλείων του Παρατηρητηρίου:
 - Χρήση σύγχρονων τεχνολογιών τηλεπισκόπησης για την ανίχνευση, καταγραφή, αποτίμηση πυρκαγιών και προστασία των πληγέντων περιοχών. Όσον αφορά στην παρακολούθηση, καταγραφή και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του Υμηττού προτείνεται η υλοποίηση ενός συστήματος με βάση τις αρχές τηλεπισκόπησης, σύμφωνα με το οποίο θα καταγράφονται οι χρήσεις γης πριν το συμβάν, την ώρα του συμβάντος, ενώ σε ένα επόμενο στάδιο η ανίχνευση του φαινομένου με δορυφορικές απεικονίσεις μεσαίας και μικρής διακριτικής ικανότητας θα πραγματοποιείται στο χρονικό διάστημα και μετά την καταστροφή. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται μια ολοκληρωμένη μέθοδος αποτίμησης των καμένων εκτάσεων και παρακολούθησης των δασικών εκτάσεων της προστατευόμενης περιοχής του Υμηττού με σκοπό την αποφυγή παράνομης δραστηριότητας (αυθαίρετη δόμηση, καταπάτηση δασικών εκτάσεων)³⁶.
 - Σύστημα ανίχνευσης πυρκαγιάς κάθε 15 λεπτά με εικόνα από σημεία κλειδιά και ικανότητα αποτίμησης των καμένων εκτάσεων σε 24 ώρες από την πυρκαγιά.
 - Αυτοματοποίηση συστημάτων πυρόσβεσης σε επικίνδυνα σημεία.
 - Δημιουργία σχεδίου αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης σε περίπτωση επιβεβλημένης εκκένωσης κατοικημένων περιοχών ή οδικών αξόνων.

³⁶ Στο παράρτημα αναλύεται εν συντομία η πρόταση της ομάδας εργασίας του Τμήματος Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών, Εργαστήριο Τηλεπισκόπησης ΕΜΠ (Δημήτρης Αργυιάς, Άγγελος Τζώτσος, Χρήστος Ιωσηφίδης) σχετικά με τη χρήση καινοτόμων τεχνολογιών τηλεπισκόπησης για το πρόβλημα των πυρκαγιών.

6.3 Χρήσεις

- Σχετικά με το πάρκο κεραιών, προτείνεται σε πρώτη φάση να σταματήσει η εγκατάσταση νέων. Σε επόμενη φάση να μελετηθεί η τεχνολογική δυνατότητα να συγκεντρωθούν σε ορισμένες μονάδες οι υφιστάμενες κεραιές. Προτείνεται η απομάκρυνση του υφιστάμενου ΚΥΤ 150/20 KV, καθώς και η εξεύρεση τεχνολογικής λύσης για τις παράνομες γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος από το Λαύριο στο ΚΥΤ Ηλιούπολης / Αργυρούπολης.
- Διευθέτηση των χώρων των κοιμητηρίων και διερεύνηση της ασφάλειας σε σχέση με τον γύρω δασικό πλούτο.
- Να αναδειχθεί το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον (εκκλησίες, αρχαιολογικά ευρήματα, σπήλαια, δάσος, ρέματα) και να προταθούν πολιτιστικές και διαδρομές φυσιολατρικού ενδιαφέροντος.
- Με τη διατύπωση της παρ. 6 (αρθ. 7) «...επιτρέπεται η εκτέλεση των αναγκαίων έργων τεχνικής υποδομής...» Προτείνεται διαφορετική διατύπωση με βάση την οποία να προβλέπεται «όπως τα τελείως αναγκαία έργα τεχνικής υποδομής υπάγονται σε όρους περιβαλλοντικής ευαισθησίας με ειδικούς περιορισμούς» (π.χ. υπογειοποιήσεις γραμμών ΔΕΗ).
- Όσον αφορά σε τυχόν νέα οδικά έργα, θα πρέπει να μελετηθούν ως ξεχωριστή κατηγορία τεχνικών υποδομών και να προβλεφθούν ειδικοί περιορισμοί για τον Υμηττό (βλ. παρακάτω).
- Αυστηρή τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων απομάκρυνσης των υφιστάμενων λατομείων και δέσμευση για την επίβλεψη των όρων αποκατάστασής τους από το Φορέα Διαχείρισης.

Ειδικές παρατηρήσεις για τα προβλεπόμενα Οδικά Έργα

Όσον αφορά στα οδικά έργα που παρουσιάστηκαν ομαδοποιημένα υπό τον τίτλο Νέοι Οδικοί Άξονες Αττικής και έχουν ενσωματωθεί εν πολλοίς στο σχέδιο νόμου ΡΣΑ του 2009, επισημαίνονται από ενδιαφερόμενους φορείς, καθώς και από την ΜΠΕ που τα συνόδευε, οι ακόλουθες επιπτώσεις και συγκρούσεις με το καθεστώς προστασίας του Υμηττού:

- Σημαντικές επιπτώσεις αναμένονται στην περιοχή του Αισθητικού δάσους της Καισαριανής από την κατασκευή του Α/Κ Σακέτα, μέρους του επιφανειακού τμήματος της Δυτικής Περιφερειακής του Υμηττού, καθώς και στα μέτωπα της διπλής σήραγγας του Υμηττού.
- Το τμήμα Σήραγγα Υμηττού - Α/Κ Μεσογείων (κατά το μεγαλύτερο μέρος υπόγειο) βρίσκεται εξ ολοκλήρου εντός της περιοχής Natura «ΥΜΗΤΤΟΣ - ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ - ΛΙΜΝΗ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ» GR 3000006, εντός της Ζώνης Β προστασίας του ορεινού όγκου του Υμηττού και εντός της Ζώνης Α.
- Ο Α/Κ Μεσογείων είναι εκτός της περιοχής NATURA «ΥΜΗΤΤΟΣ - ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ - ΛΙΜΝΗ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ» GR 3000006 και εντός της Ζώνης Β προστασίας του ορεινού όγκου του Υμηττού.

- Τμήμα της χάραξης από Α/Κ Μεσογείων έως Χ.Θ. 7+400 βρίσκεται στη Ζώνη Β του Υμηττού.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ομάδα μελέτης δηλώνει την αντίθεσή της σε οποιαδήποτε παρέμβαση ή έργο που προκαλεί περιβαλλοντική καταστροφή επιπέδου και κλίμακας Α/Κ Σακέτα. Επιφυλάσσεται ρητά για την ολοκλήρωση του ενδιάμεσου δακτυλίου μέσω Καρέα με τη συγκεκριμένη χάραξη που προτείνεται, καθώς και για το γενικό πλαίσιο της φιλοσοφίας του δακτυλίου τόσο σε ότι αφορά στη σήραγγα Υμηττού και τα επόμενα αυτής έργα ανατολικά του Υμηττού, όσο και για τη σήραγγα μέσω Πανεπιστημιούπολης προς Χίλτον.

Η ομάδα τίθεται υπέρ της διερεύνησης της δυνατότητας αναβάθμισης με διαπλατύνσεις και τμηματικές υπογειοποιήσεις της σημερινής διαδρομής Κατεχάκη - Αλίμου (κατά τα πρότυπα των προτάσεων της Διαδημοτικής Συντονιστικής Επιτροπής για τη διάσωση του Υμηττού), με ιδιαίτερη μέριμνα στα σημεία βύθισης και ανάδυσης. Επιπλέον, κρίνεται σκόπιμη η εκτίμηση εναλλακτικών κατευθύνσεων έναντι των συγκεκριμένων χαράξεων, καθώς και προοπτικών επέκτασης των μέσων σταθερής τροχιάς στην ευρύτερη περιοχή, προσπάθεια που ενσωματώνεται σήμερα στα πλαίσια επαναδιατύπωσης ΡΣΑ από τον ΟΡΣΑ.

Ανεξάρτητα όμως από αυτά, που υπογραμμίζουν και θεσμικά την ένσταση εναντίον των συγκεκριμένων έργων, από τη σκοπιά αμιγώς της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης και σε συνδυασμό με τις πολεοδομικές προοπτικές που προοιωνίζονται αυτές οι χαράξεις, το νέο σχέδιο Π.Δ. για τον Υμηττό θα πρέπει να ενσωματώσει ειδικούς περιορισμούς για νέα οδικά και μεταφορικά έργα, ιδιαίτερα σε ότι αφορά στην Α Ζώνη απόλυτης προστασίας και να τα εντάσσει σε ειδική κατηγορία τεχνικών έργων.

П А Р А Р Т Н М А

Πίνακας Π1: Θεσμική προστασία του ορεινού όγκου του Υμηττού και επίπεδα σχεδιασμού

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ		
ΣΧΕΔΙΑ	ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ-ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Κατηγορίες Ειδικής Προστασίας		
Προεδρικό Διάταγμα «Περί Ζωνών ρύθμισης και προστασίας του όρους Υμηττός»	31.8.78 Π.Δ. , ΦΕΚ 544 Δ	Δασαρχείο Πεντέλης Σχετικοί φορείς: Ο Σύνδεσμος Προστασίας Ανάπτυξης Υμηττού (ΣΠΑΥ) ιδρύθηκε το 1992 (ΦΕΚ 3382/13.02.1992)
	τροποποίησή του από 17.3.81 Π.Δ. (ΦΕΚ 167 Δ)	Η Φιλοδασική Ένωση Αθηνών είναι επίσημος φορέας του Αισθητικού Δάσους Καισαριανής
«Τοπίο ιδιαίτερου Αισθητικού Κάλλους»	Άρθρο 1 Ν. 1469/50, και με την Υ.Α. του ΦΕΚ 669/30.11.68	
«Αισθητικό δάσος» η περί την Ιερά Μονή Καισαριανής έκταση	Π.Δ. 91/22.1.1974 (ΦΕΚ 31 ^Α / 6.2.1974)	
Μόνιμο καταφύγιο θηραμάτων στην περιοχή Υμηττού	Υ.Α. 38070/1972/6.5.1976 (ΦΕΚ 683 Β'/24.5.1976)	
«Δίκτυο Περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με Ιδιαίτερη Οικολογική Αξία» (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φύση 2000 / Natura 2000)	Κωδικός GR 3000006, (Οδηγία 92 / 43 της ΕΟΚ).	Επτά τύποι οικοτόπων για τον Υμηττό: οι δύο αναφέρονται στους οικοτόπους των σπηλαίων (κωδ. 8310) και των ασβεστολιθικών κρημνών (κωδ. 8216), οι υπόλοιποι πέντε περιγράφουν τα μεσογειακά οικοσυστήματα του βουνού: πευκοδάση (κωδ. 9540), θαμνώνες φρυγάνων (κωδ. 5420), και θαμνώνες αείφυλλων σκληρόφυλλων θάμνων (κωδ. 5212, 5340, 9920).
Αναδασώσεις	Υ.Α. 108424/13-9-34 στο ΦΕΚ 133/Β/16-10-34 Υ.Α. 58060/1103/14-4-54 και 17369/299/31-1-56	ΥΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ρέματα		
Ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος ρέμα Ηριδανός (διέρχεται και από την περιοχή του Αισθητικού Δάσους Καισαριανής)	9173/1642/3.3.93 απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ281 Δ'/23.3.92)	
Διατηρητέου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος ρέματα, χείμαρροι και ρυάκια του Νομού Αττικής: ρέματα Βάρης, Ξερέας, Γέρακα και το Μεγάλο Ρέμα, ρέμα Τζώτη (Παιανία)	Υπουργική Απόφαση 9173/1642/3-3-1993	
Πανίδα		
Καταγράφονται τουλάχιστον 40 ενδημικά είδη από τα οποία τα 9 προστατεύονται από την ελληνική νομοθεσία (Π.Δ. 67/81), Το σημαντικότερο ενδημικό είδος είναι η <i>Fritillaria obliqua</i> η οποία περιλαμβάνεται στους καταλόγους της Συνθήκης της Βέρνης και στην Κοινοτική Οδηγία 92/43/ΕΟΚ.	Π.Δ. 67/81, τη Συνθήκη της Βέρνης	
Χλωρίδα		
Καταγράφονται περισσότερα από 600 είδη φυτών, από τα οποία τα 40 είναι ενδημικά της Ελλάδας. Εννέα από αυτά προστατεύονται από την ελληνική νομοθεσία (Π.Δ. 67/81), ενώ άλλα με τη Συνθήκη της Βέρνης καθώς και με	Π.Δ. 67/81, τη Συνθήκη της Βέρνης, παράρτημα IV της οδηγίας 92/43 της Ευρωπαϊκής Ένωσης	

Αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.		
Αρχαιολογικοί χώροι-μνημεία		
Μονές Καισαριανής, Αστερίου, Καρέα (Βυζαντινά μνημεία) όπως και οι Μονές Αγ. Ιωάννη Προδρόμου (Κυνηγού) και Αγ. Γεωργίου (Κουταλά)	Έχουν κηρυχθεί ως Βυζαντινά μνημεία με Β.Δ (ΦΕΚ 68 Α' / 26.4.1921),	

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ		
Ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή Αττικής, Εξωαστικός χώρος		
ΣΧΕΔΙΑ & ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ-ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΡΣΑ	N.1515/85	ΥΠΕΧΩΔΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ - ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
	N.1955/91	
	N. 2730/99	
ΖΟΕ Μεσογείων	ΦΕΚ 199Δ/2003	ΥΠΕΧΩΔΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ - ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΟΤΑ
Προβλεπόμενα οδικά έργα	ΚΥΑ Α.Π. 136013/7-8-2009 Εγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων για τα Νέα Οδικά Έργα Αττικής	ΥΠΕΧΩΔΕ – ΥΠ. ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ – ΥΠ.ΠΟ. – Υ.Μ.Ε.
Αστικός χώρος		
ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ	ΦΕΚ 278/Δ/2005 (ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ) ΦΕΚ 666/Δ/94, 1256/Δ/94 (ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ) ΦΕΚ 1003/Δ/86 (ΒΑΡΗ) ΦΕΚ 1276/Δ/93 (ΒΟΥΛΑ) ΦΕΚ 221/Δ/90 (ΒΥΡΩΝΑΣ) ΦΕΚ 860/Δ/88, 133/Δ/92, 518/Δ/92 (ΓΛΥΚΑ ΝΕΡΑ) ΦΕΚ 474/Δ/89 (ΓΛΥΦΑΔΑ) ΦΕΚ 63/Δ/89 (ΖΩΓΡΑΦΟΥ) ΦΕΚ 407/Δ/88 (ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ) ΦΕΚ 899/Δ/2004 (ΚΟΡΩΠΙ) ΦΕΚ 343/Δ/89 (ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ) ΦΕΚ 1062/Δ/86, 896/Δ/97 (ΠΑΙΑΝΙΑ) ΦΕΚ 144/Δ/90 (ΥΜΗΤΤΟΣ) ΦΕΚ 386/Δ/88 (ΧΟΛΑΡΓΟΣ)	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ /ΔΗΜΟΣ

Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί		
Ο ΑΟΟΑ (Αυτόνομος Οικοδομικός Οργανισμός Αξιωματικών) στην περιοχή του Παπάγου.	Σε θέση πρώην στρατοπέδου, συστάθηκε το 1950 ο ΑΟΟΑ, ο οποίος άρχισε να αναπτύσσεται μετά το 1954 - 1955.	
Συνεταιρισμός Πολιτικών Υπαλλήλων του (τότε) Υπ. Στρατιωτικών.	Σήμερα παραμένουν εκτός σχεδίου 400 οικόπεδα, το 1/3 δηλ. της αρχικής εκτάσεως, τα οποία περιλαμβάνονται εντός των ζωνών προστασίας Α και Β του Υμηττού	
Συνεταιρισμός των Καφεπωλών στην Τερψιθέα του Δ. Γλυφάδας	Παρέμεινε περιοχή εκτός σχεδίου. Τμήμα της έκτασης του συνεταιρισμού περιελήφθη εντός των ορίων της Α και Β ζώνης του από 31.12 78 Π. Δ. προστασίας Υμηττού, ενώ το υπόλοιπο εντάχθηκε το 1993 στο σχέδιο πόλης ως Ζώνη Αστικού Αναδασμού, μετά τη λήξη των δικαστικών αγώνων του Συνεταιρισμού.	
Ο Συνεταιρισμός Θυρωρών, στο Δ. Κρωπίας	Εντός της Α ζώνης προστασίας, στο Δ. Κρωπίας, ακριβώς κάτω από την κορυφή των ραντάρ, βρίσκεται ο Συνεταιρισμός Θυρωρών και Απασχολουμένων σε Εργασίες Μεγάλων Γραφείων και Πολυκατοικιών Αθηνών - Πειραιώς, που κατέχει έκταση 915 περίπου στρ. Η περιοχή είναι βραχώδης και απότομη, χαρακτηρισμένη ως δασική στα διαγράμματα και τους πίνακες του Υπ. Γεωργίας που διαθέτει η Υπηρεσία.	

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΗΛΕΠΙΣΚΟΠΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ

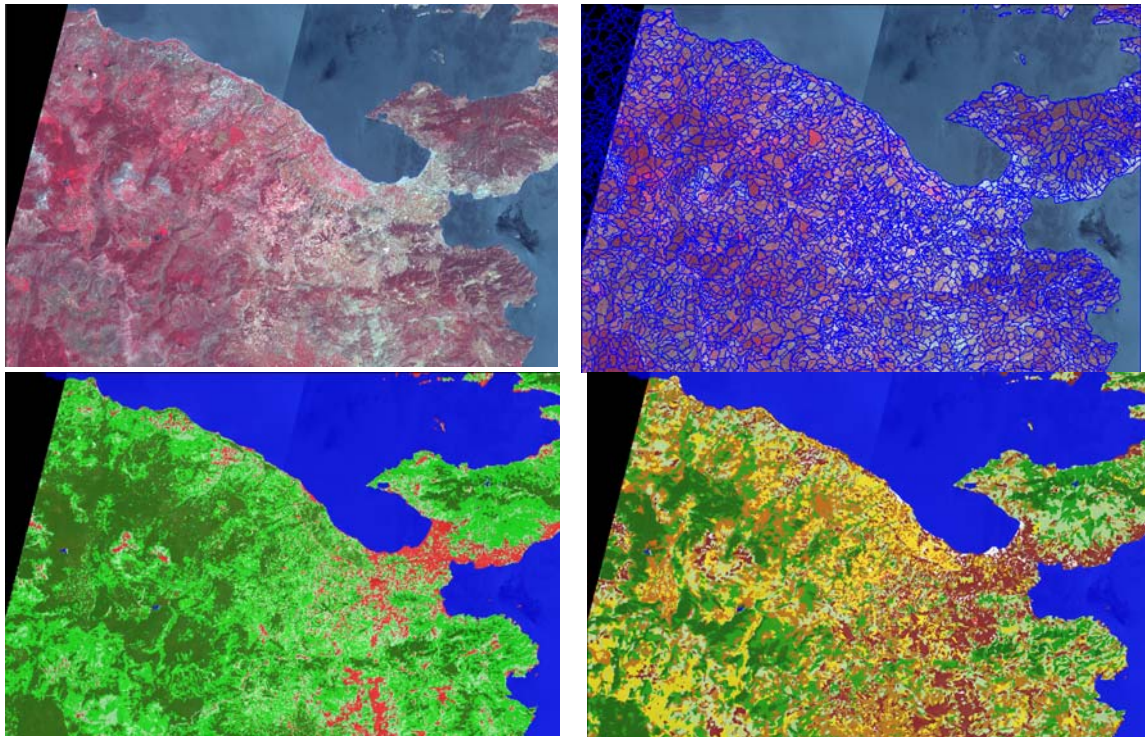
Ομάδα έρευνας: Καθ. Δημήτρης Αργιαλάς, Άγγελος Τζώτσος, Χρήστος Ιωσηφίδης, Εργαστήριο Τηλεπισκόπησης ΕΜΠ.

Στο πλαίσιο του προγράμματος της Πρυτανείας ΕΜΠ «Επιδεικτικές δράσεις ΕΜΠ για την πρόληψη και καταστολή πυρκαγιών» πραγματοποιήθηκε από την ομάδα εργασίας του Τμήματος Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών μια μελέτη σχετικά με τη χρήση καινοτόμων τεχνολογιών τηλεπισκόπησης για το πρόβλημα των πυρκαγιών. Κρίθηκε σκόπιμο να ενσωματωθεί στην παρούσα έρευνα μια μικρή περίληψη της εργασίας με σκοπό την ανάδειξη των συστημάτων σύγχρονων τεχνολογιών και των βάσεων χαρτογραφικών δεδομένων ως μέσων προστασίας του Υμηττού.

Η Τηλεπισκόπηση αποτελεί ένα ανεκτίμητο εργαλείο για την παρακολούθηση, καταγραφή και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με εφαρμογές σε πολλές κατηγορίες φυσικών καταστροφών αλλά και φαινομένων (πχ. κατολισθήσεις, πλημμύρες, ξηρασία, σεισμοί, πυρκαγιές, μόλυνση υδάτων, τσουνάμι κ.α.). Στον Ελληνικό χώρο, η συμβολή της Τηλεπισκόπησης κρίνεται πολύ σημαντική τα τελευταία χρόνια με τα συχνά καταστροφικά φαινόμενα πυρκαγιών και κατά συνέπεια αυτό αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι σε επίπεδο διαχείρισης κρίσεων και λήψης αποφάσεων.

Οι μέθοδοι που μελετήθηκαν και στη συνέχεια προτείνονται ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα παρακολούθησης του ορεινού όγκου, αφορούν σε όλα τα στάδια ενός καταστροφικού φαινομένου. Από την αρχική κατάσταση, με καταγραφή των χρήσεων γης πριν το συμβάν, με καταγραφή του είδους βλάστησης ώστε να μπορεί να καταγραφεί η επικινδυνότητα κάθε περιοχής ως προς τον όγκο της καύσιμης ύλης που περιλαμβάνει, την ώρα του συμβάντος, με την ανίχνευση του φαινομένου με δορυφορικές απεικονίσεις μεσαίας και μικρής διακριτικής ικανότητας, ως και το χρονικό διάστημα μετά την καταστροφή, με την αποτίμηση των καμένων εκτάσεων και την φροντίδα παρακολούθησης της περιοχής υπο προστασία για την αποφυγή παράνομης δραστηριότητας (αυθαίρετη δόμηση, καταπάτηση δασικών εκτάσεων). Από την ομάδα εργασίας, προτείνεται η υλοποίηση ενός συστήματος που αποτελείται από 3 μέρη: το υποσύστημα προσδιορισμού βλάστησης και αρχικών χρήσεων /καλύψεων γης, το υποσύστημα αυτόματης αναγνώρισης πυρκαγιών από δορυφορικά τηλεπισκοπικά δεδομένα χαμηλής διακριτικής ικανότητας και τέλος το υποσύστημα αποτίμησης καμένων εκτάσεων με τη χρήση δορυφορικών τηλεπισκοπικών απεικονίσεων MODIS.

Το υποσύστημα προσδιορισμού είδους βλάστησης με τηλεπισκοπικές μεθόδους, αποσκοπεί στην εφαρμογή μεθόδων και τεχνικών ψηφιακής τηλεπισκόπησης, αναγνώρισης προτύπων και υπολογιστικής όρασης για την αυτόματη ή ημιαυτόματη ταξινόμηση τηλεπισκοπικών απεικονίσεων σε κατηγορίες που αφορούν τα είδη της βλάστησης της περιοχής μελέτης.

Παράδειγμα αντικειμενοστραφούς ανάλυσης (πάνω), ταξινόμησης πυκνότητας βλάστησης (κάτω αριστερά) και αναγνώρισης ειδών βλάστησης (κάτω δεξιά) από δεδομένα ASTER.

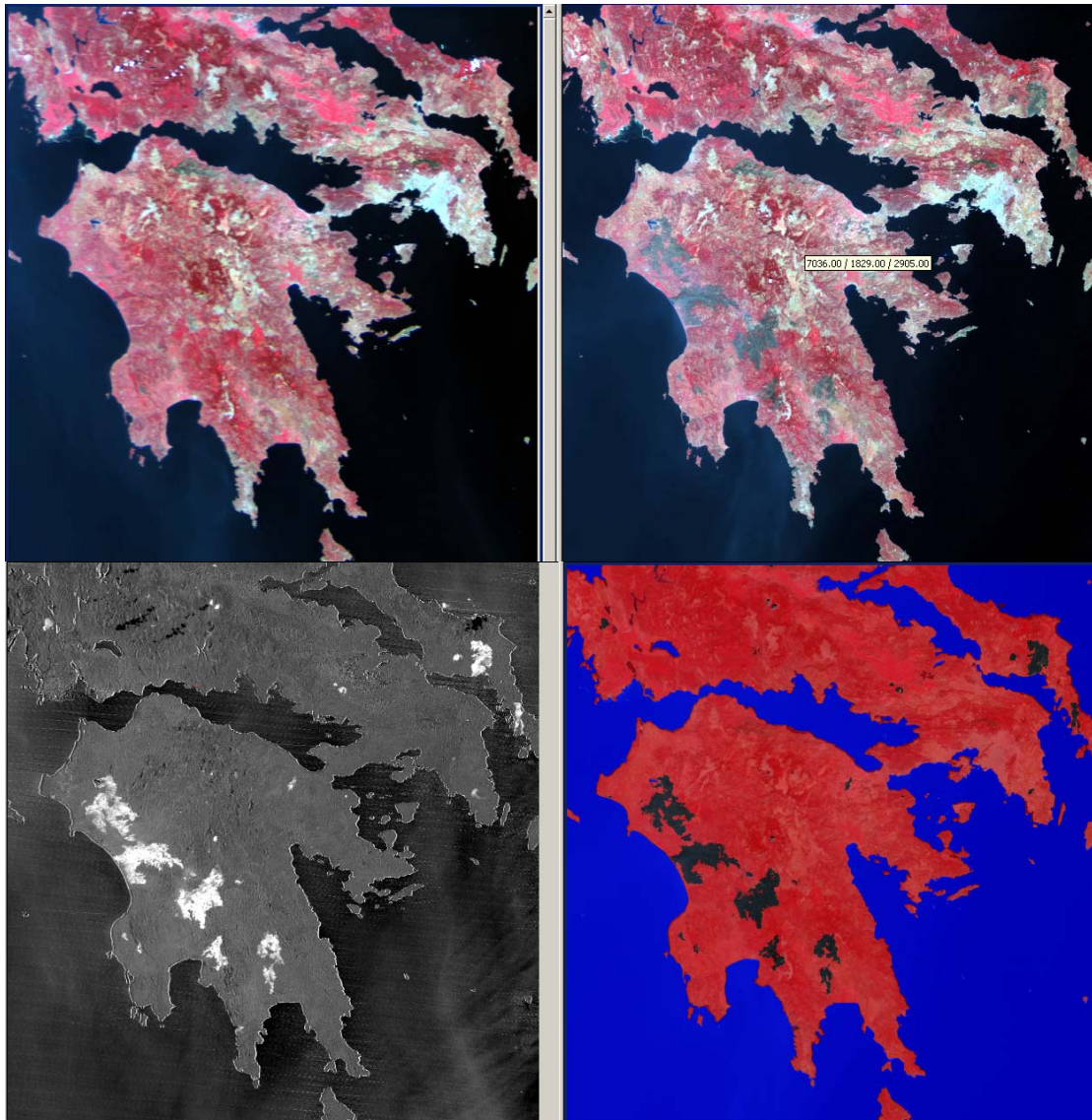
Για την έγκαιρη αναγνώριση ενός φαινομένου πυρκαγιάς θα ήταν απαραίτητη η παρουσία ενός τηλεπισκοπικού δέκτη με πολύ μεγάλη χρονική διακριτική ικανότητα (πολλές λήψεις ανά μέρα και ακόμα καλύτερα ανά ώρα). Στο συγκεκριμένη μεθοδολογία προτείνεται η εγκατάσταση ενός επίγειου σταθμού λήψης τηλεπισκοπικών δεδομένων METEOSAT (MSG SEVIRI - Spinning Enhanced Visible and InfraRed Imager) τα οποία θα λαμβάνονται κάθε 15 λεπτά, και χρησιμοποιούνται κυρίως για μετεωρολογικούς σκοπούς αλλά και διαμέσου ειδικών αλγορίθμων για την αυτόματη αναγνώριση πυρκαγιών.

Επιπλέον, το προτεινόμενο υποσύστημα υλοποιεί μια μεθοδολογία για την εκτίμηση της καμένης έκτασης. Τα δεδομένα MODIS είναι διαθέσιμα δωρεάν μερικές ημέρες μετά την συλλογή τους και αφού έχουν υποστεί μικρή αρχική ραδιομετρική και γεωμετρική διόρθωση. Διαμέσου του προτεινόμενου συστήματος μπορούν να εφαρμοσθούν προχωρημένες τεχνικές που αφορούν την ανίχνευση μεταβολών από διαχρονικές λήψεις δεδομένων, στη χρήση θερμικών καναλιών για τον εντοπισμό θερμικών ανωμαλιών στην φυσική γήινη επιφάνεια και στην ταξινόμηση των εικόνων για την αυτόματη αναγνώριση, οριοθέτηση και τελικά εμβαδομέτρηση των καμένων εκτάσεων.

Τέλος, για την διαρκή παρακολούθηση, την οργάνωση των γεωγραφικών πληροφοριών και την ενημέρωση του κοινού, προτείνεται η υλοποίηση μιας διαδικτυακής γεοπύλης (geoportals). Πιλοτικά, υλοποιήθηκε μια σειρά τέτοιων εφαρμογών στα πλαίσια του έργου και είναι διαθέσιμες στις παρακάτω διευθύνσεις:

<http://147.102.106.36/fires/>

<http://147.102.106.36/ymitos/>

Παράδειγμα εικόνων MODIS πριν και μετά την πυρκαγιά(πάνω). Αυτόματη αναγνώριση των καμένων εκτάσεων (κάτω).

Ν Ο Μ Ο Θ Ε Σ Ι Α

- Κοινοτική οδηγία 79/409/ΕΟΚ για τα πουλιά (του Συμβουλίου της 02.04.1979).
- Ν.1515/85 (ΦΕΚ Α 18/18.02.1985), Ρυθμιστικό Σχέδιο και Πρόγραμμα Προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας.
- Ν.1955/91 (ΦΕΚ Α 112/18.07.1991), Ίδρυση εταιρείας με την επωνυμία Αττικό Μέτρο Ανώνυμος Εταιρεία» και ρύθμιση συναφών θεμάτων.
- Ν. 2052/92 (ΦΕΚ Α 94/5-6-92), Μέτρα για την αντιμετώπιση του νέφους και πολεοδομικές ρυθμίσεις.
- Ν. 2730/1999 (ΦΕΚ Α 130/25.06.1999), Σχεδιασμός, ολοκληρωμένη ανάπτυξη και εκτέλεση ολυμπιακών έργων και άλλες διατάξεις.
- ΦΕΚ 133, Β', 16-10-34, (108424/13-9-1934), Αναδασωτέα έκταση Υμηττού.
- ΦΕΚ 3382/13.02.1992, Ίδρυση Συνδέσμου Προστασίας & Ανάπτυξης Υμηττού (Σ.Π.Α.Υ.).
- ΦΕΚ 199Δ/2003, Καθορισμός χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προς του έτους 1923 ευρύτερη περιοχή Μεσογείων (Ν. Αττικής).
- Προεδρικό διάταγμα "περί καθορισμού ζωνών ρυθμίσεων και προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού" ΦΕΚ 31-8-1978 (ΦΕΚ 544, Δ', 20-10-78) και τροποποιήσεις του από 17.3.81Π.Δ. (ΦΕΚ 167 Δ).
- ΦΕΚ 278/Δ/2005 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ.
- ΦΕΚ 666/Δ/94, 1256/Δ/94 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ.
- ΦΕΚ 1003/Δ/86 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΒΑΡΗΣ.
- ΦΕΚ 1276/Δ/93 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΒΟΥΛΑΣ.
- ΦΕΚ 221/Δ/90 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΒΥΡΩΝΑ.
- ΦΕΚ 860/Δ/88 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΓΛ. ΝΕΡΩΝ.
- ΦΕΚ 133/Δ/92 ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΓΛ. ΝΕΡΩΝ.
- ΦΕΚ 518/Δ/92 2^Η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΓΛΥΚΑ ΝΕΡΑ.
- ΦΕΚ 474/Δ/89 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΓΛΥΦΑΔΑΣ.

- ΦΕΚ 63/Δ/89 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ.
- ΦΕΚ 407/Δ/88 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ.
- ΦΕΚ 899/Δ/2004 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΚΡΩΠΙΑΣ.
- ΦΕΚ 343/Δ/89 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ.
- ΦΕΚ 1062/Δ/86 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΠΑΙΑΝΙΑΣ.
- ΦΕΚ 896/Δ/97 ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΠΑΙΑΝΙΑΣ.
- ΦΕΚ 144/Δ/90 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΥΜΗΤΤΟΥ.
- ΦΕΚ 386/Δ/88 Γ.Π.Σ. ΔΗΜΟΥ ΧΟΛΑΡΓΟΥ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αττικό Μετρό, (1998): «Μελέτη Ανάπτυξης Μετρό», στοιχεία για την ημερίδα του Συλλόγου Ελλήνων Συγκοινωνιολόγων, Αθήνα, (19.11.1998).

Δημόσια διαβούλευση, αρχές νομοθετικής πρωτοβουλίας για τη νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ,

http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/program_kallikraths.pdf πρόσβαση (30.04.2010).

Δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση για το σχέδιο προεδρικού διατάγματος «Προστασία ορεινού όγκου Υμηττού», Τρίτη, (20.4.2010): <http://www.opengov.gr/minenv/?option=ymitos> πρόσβαση (25.04.2010).

Δημόσια Συζήτηση «Προστασία του Υμηττού – Νέοι αυτοκινητόδρομοι», (25.2.2009): <http://www.panattiko.gr/index.php/component/content/article/1-latest-news/66-2008-10-15-14-12-16> πρόσβαση (25.04.2010).

Δήμος Ηλιούπολης, (2009): *Το 2010 ξεκινούν οι νέοι αυτοκινητόδρομοι της Αττικής σύμφωνα με τον υπουργό ΠΕΧΩΔΕ κ.Σουφλιά.* 31.08.09, <http://www.cityofilioupolis.gr/content/view/1841/1/lang.el/> πρόσβαση (20.10.2009).

Δήμος Ηλιούπολης, (2009): *Θέσεις - Προτάσεις για το Π.Δ. προστασίας Υμηττού και την Ηλιούπολη,* (28.04.09): <http://www.cityofilioupolis.gr/content/view/1629/2/lang.el/> πρόσβαση (28.11.2009).

Δήμος Ηλιούπολης, (2009): *Σχέδιο του Προεδρικού Διατάγματος για τον Υμηττό,* (20.02.09), <http://www.cityofilioupolis.gr/content/view/1841/1/lang.el/> πρόσβαση (20.10.2009).

Διαδημοτική Συντονιστική Επιτροπή για τη διάσωση του **Υμηττού**, (2009): *Υπόμνημα (22.12.09): προς τους υπουργούς Υποδομών - Μεταφορών - Δικτύων και Περιβάλλοντος - Ενέργειας - Κλιματικής Αλλαγής με Θέμα: Θέσεις και προτάσεις για τον Υμηττό,* <http://epitropilioupolis1.blogspot.com/> πρόσβαση (24.01.2010).

Η περιφερειακή λεωφόρος χαριστική βολή στον Υμηττό, (19.11.2007): http://tsakthan.blogspot.com/2007/11/blog-post_8525.html πρόσβαση (21.11.2009).

Καλαντζοπούλου Μ., (1999): «Κινήματα ενάντια σε 'μεγάλες' πολεοδομικές παρεμβάσεις και οι αντιλήψεις τους για την πόλη», εργασία στα πλαίσια του

ΜΠΕ Πολεοδομίας – Χωροταξίας του ΕΜΠ, Αθήνα – (Φεβρουάριος, αδημοσίευτη).

Καλαντζοπούλου Μ., (2000): «Τα προωθούμενα συγκοινωνιακά έργα και η προοπτική που διαγράφουν για την Αθήνα», διπλωματική εργασία στα πλαίσια του ΜΠΕ Πολεοδομίας – Χωροταξίας του ΕΜΠ, Αθήνα – (Φεβρουάριος, αδημοσίευτη).

Καλαντζοπούλου Μ., Βλαστός Θ., Σαρηγιάννης Γ., (2009): «Μέσα σταθερής τροχιάς και αστικοί αυτοκινητόδρομοι», εισήγηση στα πλαίσια της ημερίδας του Εργαστηρίου Αστικού Περιβάλλοντος της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ *Το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής 2009: Κριτική αποτίμηση – Προοπτικές*, Αθήνα (22.6.09): πλήρη πρακτικά στην ιστοσελίδα <http://courses.arch.ntua.gr/View.aspx?i=111851> .

ΚΑΡΙΜΑΛΗ Α., (2007):, *Ένα βουνό με πολλούς ιδιοκτήτες*, (26.09.07): <http://byronet.pblogs.gr/2007/09/dyo-endiaferonta-reportaz-gia-ton-ymhhto.html> πρόσβαση (21.11.2009).

Καφαντάρη Χ., (2009):, *Το προτεινόμενο από τον Ο.Ρ.Σ.Α. Π.Δ. τελικά προστατεύει τον Υμηττό*; (24.4.09): <http://panattiko.gr/index.php/2008-10-29-13-39-40/120-2009-04-24-11-45-47> πρόσβαση (03.12.2009).

Κόλλιας Φ., (2009): Ελληνικός εμφύλιος για την επέκτασή της, (07.09.09): <http://www.isotimia.gr/default.asp?pid=24&ct=13&artid=76463>, πρόσβαση (20.10.2009).

ΛΥΤΡΑ Α., (2007): *Εκεί ψηλά δεν είναι μυστικό η καταστροφή*, 26 Σεπτεμβρίου 2007, <http://byronet.pblogs.gr/2007/09/dyo-endiaferonta-reportaz-gia-ton-ymhhto.html> πρόσβαση (20.10.2009).

Μελισσάρης, Σ. (2009), *Προστασία αλλά και "ψιλά γράμματα" για τον Υμηττό*, <http://www.newstime.gr/?i=nt.el.article&id=11284> πρόσβαση (21.11.2009).

Οργανισμός ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας του Περιβάλλοντος – Ο.Ρ.Σ.Α., (2010): *Σύνδεση αστικού και περιαστικού Πρασίνου*, <http://www.organismosathinas.gr> πρόσβαση (20.03.2010).

Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας-Ο.Ρ.Σ.Α., (2009): *Σχέδιο του Προεδρικού Διατάγματος για τον Υμηττό*, Αθήνα , Συνεδρίαση 26^η, αρ. Πράξης 117.12.2008, 20.02.09 www.cityofilioupolis.gr πρόσβαση (18.2.2010).

Πρωτοβουλία πολιτών για την προστασία του Υμηττού, (2009): *Νέοι αυτοκινητόδρομοι στον Υμηττό - προτάσεις* 26.03.09, <http://www.oikologio.gr/content/view/2198/> πρόσβαση (25.11.2009).

Πρωτοβουλία Πολιτών για την προστασία του Υμηττού, (2008): *Προστασία του Υμηττού και νέοι αυτοκινητόδρομοι*, Θεσμικό πλαίσιο προστασίας του Υμηττού, 15, Οκτώβριος 2008

<http://www.panattiko.gr/index.php/component/content/article/1-latest-news/66-2008-10-15-14-12-16> πρόσβαση (25.10.2009).

ΣΠΑΥ, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Κέντρο Εκτίμησης Φυσικών Κινδύνων και Προληπτικού Σχεδιασμού, (2009): Έργο - Μελέτη και προδιαγραφή ολοκληρωμένου συστήματος πρόληψης, επιτήρησης και σχεδιασμού για διαχείριση δασικών πυρκαγιών στον Υμηττό, σ. 102.

ΣΠΑΥ, (2009): Τέλος στις οικοδομικές εργασίες για τις 36 κατοικίες του ΓΕΑ εντός της Β΄ Ζώνης,
http://spay.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=281%3A-36-&catid=47&Itemid=87&lang=el πρόσβαση (25.04.2010).

Τότσικας Π., (2009): Όχι στα νέα σχέδια του ΥΠΕΧΩΔΕ για τον Υμηττό, Ελευθεροτυπία, Δευτέρα (31.08.2009):
<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=77518> πρόσβαση (21.11.2009).

Τροποποίηση Π.Δ. «περί Προστασίας του ορεινού όγκου του Υμηττού»,
<http://www.attiko-prasino.gr/Default.aspx?tabid=56&forumid=38&scope=posts&postid=56&language>
πρόσβαση (25.04.2010).

ΥΠΕΧΩΔΕ, (2008): Νέα Οδικά Έργα Αττικής. Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Σύμβουλοι Καϊμάκη Σ., Παρασκευόπουλος Α.

ΥΠΕΧΩΔΕ, (2009): Σχέδιο Νόμου. Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής ΡΣΑ, Αθήνα (13.4.2009).

ΥΠΕΧΩΔΕ – Γραφείο Τύπου και Διασυνδέσεων, (2009): Συνέντευξη Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. Γιώργου Σουφλιά Για το «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας και Αττικής», Αθήνα 13.04.2009.

ΥΠΕΧΩΔΕ – Γεν. Δ/ση Περιβάλλοντος, (2009): ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ – Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων – ΥΠΠΟ – ΥΜΕ : «Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων για τα Νέα Οδικά Έργα Αττικής», Αθήνα (07.08.2009).

ΥΠΕΧΩΔΕ, (2009): Τελική πρόταση για την τροποποίηση του Π. Δ/τος Προστασίας του ορεινού όγκου Υμηττού (20.08.2009),
www.minenv.gr/.../ymitos/2009.08.20%20PD%20Ymittou.doc
πρόσβαση (18.2.2010).

ΥΠΕΧΩΔΕ, Περιοχές προστασίας στην ευρύτερη περιοχή Αττικής.
http://natura.minenv.gr/natura/server/user/biotopos_info.asp?lng=GR&siteCode=GR3000006.

Χαραλαμπίδου Β., (2009): «Νέοι Οδικοί Αξονες Αττικής. Δημοπρατήθηκαν με σύμβαση παραχώρησης», *Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ* 2552, (21.9.09).

Δημοτικός Αντίλογος, (2010): *Προστασία Οικοσυστήματος Υμηττού - Τι προβλέπει ο ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ*, (04.05.10)

http://www.dimotikosantilogos.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=344%3Aprostasia-oikosysthmatos-ymhttoy&catid=13%3Aenvironment&Itemid=113&limitstart=1).

SIVIGNON M., (2003): *Atlas de la Grèce*. Paris: CNRS-Libergéo-La Documentation française, coll. ; «Dynamiques du territoire RECLUS», <http://mappemonde.mgm.fr/actualites/grece/athenes.html> .

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Παναττικό Δίκτυο Κινημάτων Πόλης και Ενεργών Πολιτών,
<http://www.panattiko.gr/>

Ανεξάρτητη πρωτοβουλία πολιτών, Κόμβος ενημέρωσης και ανοιχτού διαλόγου σχετικά με οικολογικά ζητήματα, <http://www.oikologio.gr>

Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αττικής (ΑΣΔΑ), ενότητα Υμηττός,
<http://www.asda.gr/elxoroi/ymitos6.htm>

Ιστοσελίδα της Υπερνομαρχίας Αθηνών- Πειραιώς σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, την προβολή, διεκδίκηση και θεσμοθέτηση των ελεύθερων χώρων πρασίνου στο Λεκανοπέδιο. <http://www.attiko-prasino.gr/>

Διαδημοτική Συντονιστική Επιτροπή για τη διάσωση του Υμηττού,
<http://diadimotikigiaymitto.wordpress.com/>

Οργανισμός ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας του Περιβάλλοντος,
<http://www.organismosathinas.gr/>